

ครบรอบ 10 ปี ๒๕-๒๕๓๕

รายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์

โครงการไวยากรณ์ภาษาที่เบ็ดเตล็ดความได้

สถาบันวิจัยพหุวิทยา

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ผศ. ดร. กฤษดาวรรณ หงส์ลดารมภ์

มิถุนายน 2546

ครบรอบ 10 ปี ส.ก.ค.

รายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์

โครงการไวยากรณ์ภาษาที่เบตถิ่นคามใต้

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ผศ. ดร. กฤษดาวรรณ หงส์ลัดดารมภ์

มิถุนายน 2546

สัญญาเลขที่ RSA/3/2542

รายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์

โครงการไวยากรณ์ภาษาทิเบตถิ่นคามใต้

ผศ. ดร. กฤษดาวรรณ หงส์ลดารมภ์

คณะอักษรศาสตร์

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

สถาบันวิจัยบริการ

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

สนับสนุนโดยสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย

ความเห็นในรายงานนี้เป็นของผู้วิจัย สกว. ไม่จำเป็นต้องเห็นด้วยเสมอไป

กิตติกรรมประกาศ

ผู้วิจัยขอขอบคุณสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัยและจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยที่ได้ให้การสนับสนุนและให้ความร่วมมืออย่างดียิ่งจนงานวิจัยนี้สำเร็จลุล่วง ขอขอบคุณคณบดีคณะอักษรศาสตร์ หัวหน้าภาควิชาภาษาศาสตร์ คณาจารย์ประจำภาควิชาภาษาศาสตร์ วิทยาลัยสหวิทยาเขตศึกษาทุกท่าน ผู้ทรงคุณวุฒิของโครงการ และรองศาสตราจารย์ ดร. โสรัจจ์ หงศ์ลดารมภ์ที่ได้ให้คำแนะนำและความช่วยเหลืออย่างดีมาโดยตลอด ท้ายสุดนี้ ผู้วิจัยขอขอบคุณศาสตราจารย์ ดร. วิชัย บุญแสง ผู้อำนวยการฝ่ายวิชาการของสกว. สำหรับความเชื่อมั่นในตัวผู้วิจัยและการสนับสนุนต่างๆ

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

เลขหมู่

เลขทะเบียน ๐๑๑๖๕๘

วัน,เดือน,ปี ๒๕๓๖-๔๖

บทคัดย่อ

รหัสโครงการ : RSA/3/2542

ชื่อโครงการ : ไวยากรณ์ภาษาทิเบตถิ่นคามใต้

ชื่อนักวิจัย : ผศ. ดร. กฤษดาวรรณ หงส์ถาวรภัก (จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย)

E-mail Address : Krisadawan.H@Chula.ac.th

ระยะเวลาโครงการ : 3 ปี

โครงการไวยากรณ์ภาษาทิเบตถิ่นคามใต้มีวัตถุประสงค์ที่จะวิเคราะห์ลักษณะสำคัญทางไวยากรณ์ของภาษาทิเบตถิ่นคามใต้ 2 ภาษาคือภาษาเกียลทังซึ่งพูดในเขตปกครองตนเองเตเชนของคนที่เบต มณฑลยูนนานและภาษาบาทังซึ่งพูดในเขตปกครองตนเองกานเซอของคนที่เบต มณฑลเสฉวน ประเด็นที่ศึกษาได้แก่ประเภททางไวยากรณ์ของคำกริยาและความสัมพันธ์ทางไวยากรณ์ของคำนามโดยเฉพาะรูปแบบการลงกรก ในส่วนของภาษาเกียลทังซึ่งผู้วิจัยได้ทำวิจัยต่อจากโครงการไวยากรณ์ภาษาเกียลทัง ภาษาทิเบตในยูนนาน ผู้วิจัยยังได้ใช้ข้อมูลในระดับปริจเฉทเพื่อวิเคราะห์ลักษณะไวยากรณ์บางลักษณะให้ชัดเจนขึ้น คำถามที่ผู้วิจัยถามคือไวยากรณ์ภาษาเกียลทังและภาษาบาทังเหมือนหรือแตกต่างกันอย่างไร ความเหมือนและความต่างนี้นำไปสู่การตั้งข้อสรุปเกี่ยวกับไวยากรณ์ของภาษาทิเบตถิ่นคามใต้ได้อย่างไรได้บ้าง

วิธีการวิจัยประกอบด้วย (1) การวิจัยเอกสารเพื่อทบทวนวรรณกรรมเกี่ยวกับสถานการณ์ทางภาษาในทิเบตตะวันออก ไวยากรณ์ภาษาทิเบต ความรู้เกี่ยวกับภาษาทิเบตถิ่นต่าง ๆ ตลอดจนรูปแบบไวยากรณ์ที่คล้ายคลึงกันในภาษาอื่น และ (2) การทำวิจัยภาคสนามโดยทำที่เมืองเกียลทัง (จิงเต๋ียน) เมืองบาทังและเมืองอื่น ๆ ที่มีชาวทิเบตถิ่นคามอาศัยอยู่ วิธีการทำวิจัยภาคสนามได้แก่ การซักถามข้อมูลภาษาจากผู้บอกภาษาและผู้เชี่ยวชาญทางภาษา การอัดเสียงนิทานและเรื่องเล่า และถ่ายเสียงตัวบทเหล่านี้เป็นตัวอักษร การวิเคราะห์รูปแบบทางไวยากรณ์จากตัวบทดังกล่าว การสัมภาษณ์ข้อมูลทางวัฒนธรรมจากชาวบ้าน การสังเกตและมีส่วนร่วมในกิจกรรมของชุมชน และการสำรวจภาษาทิเบตถิ่นคามอื่น ๆ เพื่อให้เข้าใจสภาพทางภาษา สังคมและวัฒนธรรมของภูมิภาคนี้รวมทั้งลักษณะทางไวยากรณ์ของภาษาทิเบตถิ่นคามใต้ให้ชัดเจนขึ้น

ผลการวิจัยพบว่าไวยากรณ์ภาษาเกียลทังมีทั้งส่วนที่คล้ายคลึงกับและส่วนที่แตกต่างจากไวยากรณ์ภาษาบาทัง การลงสาธกการกในภาษาเกียลทังมีความแตกต่างจากการลงสาธกการกในภาษาบาทังและภาษาคามถิ่นอื่น เช่น เดเก (ภาษาคามถิ่นเหนือ) การแสดงแก่นความในภาษาเกียลทังและภาษาบาทังมีรูปแบบคล้ายคลึงกันและมีปฏิสัมพันธ์กับการลงสาธกการก เช่นเดียวกับภาษาทิเบตถิ่นกลาง กริยาช่วยในภาษาเกียลทังและในภาษาบาทังพัฒนามาจากกริยา 'เป็น' และกริยาเคลื่อนไหวที่ผ่านการกลายมาเป็นคำไวยากรณ์ กริยาเหล่านี้แสดงประเภททางไวยากรณ์ของภาษาทิเบตสมัยใหม่ กล่าวคือมีการแสดงการณลักษณะ มุมมองของผู้ร่วมสนทนา สถานภาพของความรู้ และแหล่งที่มาของความรู้ ลักษณะอื่น ๆ ที่น่าสนใจเกี่ยวกับไวยากรณ์ภาษาทิเบตถิ่นคามใต้ซึ่งแตกต่างจากไวยากรณ์ภาษาทิเบตถิ่นกลางอย่างชัดเจน เช่น มีการใช้กริยาเองเพื่อแสดงอรรถาณเคราะห์และการณลักษณะ มีการใช้รูปแสดงความเป็นเจ้าของซ้อนกัน มีระบบสรรพนามที่ซับซ้อน

กริยาหลักในประโยคไม่แปรไปตามกาลและมาลา ลักษณะเหล่านี้ยังพบในภาษาทิเบตถิ่นคามอื่นๆ แม้ว่าจะมีความแตกต่างในรายละเอียด

งานวิจัยนี้ให้ข้อคิดสำคัญเกี่ยวกับการวิจัยภาษาในทิเบตตะวันออกและนำไปสู่การวิจัยเพิ่มเติมเกี่ยวกับภาษาของชนกลุ่มน้อยกลุ่มอื่นๆ ในบริเวณนี้ การสัมผัสกันของภาษาเหล่านี้ ก่อให้เกิดและพัฒนาการของภาษากลางตลอดจนประเด็นทางประวัติศาสตร์และวัฒนธรรม เช่น ความทรงจำเกี่ยวกับประวัติศาสตร์ท้องถิ่น อัตลักษณ์ชาติพันธุ์ ผลกระทบของโลกาภิวัตน์และพัฒนาการทางเศรษฐกิจของจีนต่อรูปแบบการดำรงชีวิตดั้งเดิมของผู้คนในบริเวณนี้ และปฏิสัมพันธ์ระหว่างชาวทิเบตและกลุ่มชาติพันธุ์ต่างๆ ในทิเบตตะวันออก

คำหลัก : ไวยากรณ์ภาษาทิเบต ระบบหน่วยคำ-วากยสัมพันธ์ ภาษาตระกูลทิเบต-พม่า ภาษาทิเบตถิ่นคาม ทิเบตตะวันออก (คาม)

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

Abstract

Project Code: RSA/3/2542

Project Title: Grammar of Southern Kham Tibetan

Principle Investigator: Assistant Professor Dr. Krisadawan Hongladarom (Chulalongkorn University)

E-mail Address: Krisadawan.H@Chula.ac.th

Project Duration: 3 years

This project is aimed to analyze grammatical characteristics of two southern dialects of Kham Tibetan, namely the Rgyalthing dialect spoken in Diqing Tibetan Autonomous Prefecture, Yunnan Province, and the Bathang dialect spoken in Ganzi Tibetan Autonomous Prefecture, Sichuan Province. Specifically, it investigates grammatical categories pertaining to the verb phrase and those to the noun phrase, particularly grammatical relations and case-marking patterns. As a follow-up to the previous project on Rgyalthing grammar, the project additionally examines Rgyalthing discourse in order to find out more about certain grammatical attributes. The general questions posed in this research are: whether Rgyalthing grammar is similar to or different from the grammar of the Bathang dialect, and how these similarities or differences lead to the conclusion about grammar of southern Kham Tibetan.

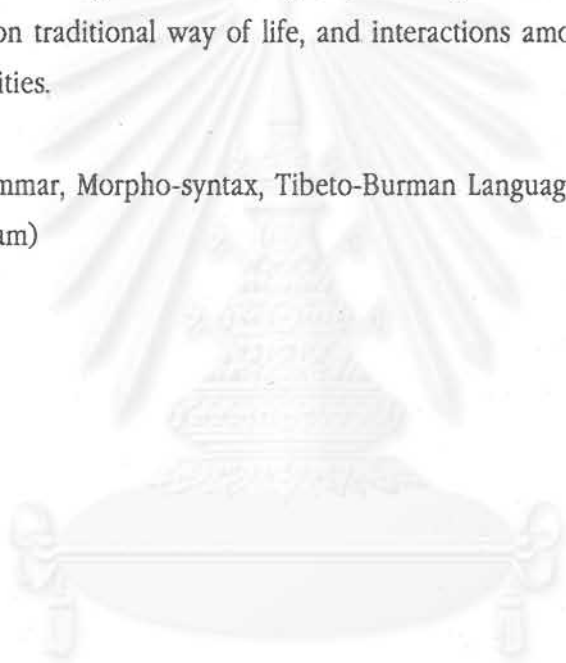
The methodology used in this study include (1) document research on linguistic situation in East Tibet, Tibetan grammar, Tibetan dialects, and typological patterns in other languages, and (2) fieldwork at Rgyalthing (Zhongdian), Bathang, and other towns where Khampa Tibetans reside. Among the various fieldwork methods used are elicitation of data from informants and language consultants, recordings and transcriptions of folktales and narratives, the analysis of grammatical characteristics from these texts, interviewing, participant-observation, and the survey of other dialects of Kham Tibetan in order to find out about general linguistic and cultural situation of this region and make a conclusion about grammar of southern Kham Tibetan.

It is found that Rgyalthing grammar is both similar to and different from Bathang grammar. Ergative marking in Rgyalthing has a distinctive pattern, which is not found in Bathang and other Kham dialects such as Dege (northern Kham). Topic marking in Rgyalthing is similar to that in Bathang and shows close interaction with ergative marking. Like Central Tibetan, auxiliaries in Rgyalthing and Bathang are grammaticalized from copula verbs and motion verbs. These verbs mark novel features (i.e. aspect,

participant perspective, mirativity and evidentiality) which constitute grammar of Modern Spoken Tibetan. Such attributes as the use of double possessives, the development of secondary verbs to indicate aspect and modality, the existence of complex pronominal paradigms, and the lack of verbal inflections to indicate tense and mood, can be claimed to be characteristic of southern Kham Tibetan as a whole, though there are differences among Kham varieties.

This research contributes to linguistic research in East Tibet and leads to more investigation of such important issues as the description of non-Tibetan languages spoken in the same area, language contact among these languages, development of lingua francae. It also poses questions on issues related to ethnohistory and culture such as memory of local history, ethnic identity, impacts of globalization and economic development in China on traditional way of life, and interactions among the Tibetans and other ethnic minorities.

Keywords: Tibetan Grammar, Morpho-syntax, Tibeto-Burman Language Family, Kham Tibetan, East Tibet (Kham)

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

เนื้อหางานวิจัย

บทนำ

หากดูจากแผนที่ ทิเบตไม่ได้อยู่ห่างไกลจากประเทศไทยมากนัก และหากดูในแง่ศาสนา และวัฒนธรรม ทิเบตมีความใกล้ชิดกับประเทศไทยเป็นอย่างมาก ประการแรกทิเบตเป็นต้นกำเนิดของแม่น้ำสำคัญของไทยและประเทศเพื่อนบ้านคือแม่น้ำโขง ประการที่สองทิเบตเป็นดินแดนพุทธเช่นเดียวกับไทย ประเพณีและธรรมเนียมการปฏิบัติส่วนใหญ่ของคนทิเบตก็ได้รับอิทธิพลจากศาสนาพุทธเช่นกัน แต่น่าประหลาดใจที่ความรู้เกี่ยวกับทิเบตในประเทศไทยมีน้อยมาก ความรู้ส่วนใหญ่มาจากงานเขียนของนักวิชาการหรือนักเขียนชาวตะวันตก ความเข้าใจเกี่ยวกับทิเบตรวมทั้งภาษาที่ใช้ในทิเบตจึงผูกกับการตีความตามแนวตะวันตกเป็นหลัก

โครงการไวยากรณ์ภาษาทิเบตถิ่นคามใต้เป็นความพยายามที่จะศึกษาวิจัยทิเบตจากมุมมองของคนเอเชียและเป็นความพยายามที่จะบุกเบิกการศึกษาภาษาในทิเบตตะวันออก บริเวณนี้ประกอบด้วยสองถิ่นที่สำคัญคือถิ่นอัมโดซึ่งอยู่ทางตอนเหนือและถิ่นคามซึ่งอยู่ทางตอนใต้ งานวิจัยนี้เน้นถิ่นคามเป็นหลักเนื่องจากเป็นถิ่นที่น่าสนใจศึกษาและยังมีผู้ทำวิจัย (ทั้งนักวิชาการในจีนและต่างประเทศ) อยู่บ่อยมาก นอกจากจะประกอบด้วยชาวทิเบต (ชาวคาม) ซึ่งเป็นประชากรส่วนใหญ่แล้วถิ่นคามยังประกอบด้วยชนกลุ่มน้อยอื่นๆ เช่น กลุ่มที่พูดภาษาตระกูลซินติติก ได้แก่ ยันและไป กลุ่มที่พูดภาษาตระกูลเซียง ได้แก่ ผูหมี่ จารง และกลุ่มที่พูดภาษาตระกูลทิเบต-พม่า เช่น ทิเบตนำซี หยี่ (โลโล) ลีซอ เป็นต้น ชาวทิเบตหรือที่พวกเขาเรียกตัวเองว่า "ชาวคาม" เป็นประชากรกลุ่มใหญ่ของบริเวณนี้โดยมีจำนวนประมาณ 1 ล้านคน (ประชากรทิเบตในจีนมีประมาณ 4 ล้านคน อยู่ในทิเบตตะวันออกครึ่งหนึ่งของประชากรโดยอยู่ในถิ่นอัมโดอีก 1 ล้านคน)

ภาษาคามยังแบ่งเป็นภาษาถิ่นย่อยมากมายโดยภาษาถิ่นย่อยเหล่านี้แบ่งเป็นสองกลุ่มใหญ่ๆคือ ภาษาของผู้ทำกสิกรรมและภาษาของชนเผ่าเร่ร่อน ภาษาของผู้ทำกสิกรรมจะแปรไปตามแต่ละท้องที่ สามารถจำแนกเป็นสองกลุ่มใหญ่ๆตามภูมิศาสตร์ คือ ภาษาถิ่นเหนือและภาษาถิ่นใต้ ตัวอย่างของภาษาถิ่นเหนือ เช่น ชัมโด เจคุนโด (ยูชู) เดเก และกานเซ ซึ่งพูดในมณฑลชิงไห่ทางเหนือของเสฉวน และทางตะวันออกของภูมิภาคปกครองตนเองของทิเบต ภาษาถิ่นใต้ เช่น ภาษาบาทัง ลีทัง เตรง เตเซน และเกียลทัง ซึ่งพูดทางตอนใต้ของมณฑลเสฉวนและทางตะวันตกเฉียงเหนือของมณฑลยูนนาน ผู้พูดภาษาถิ่นย่อยนี้บางครั้งก็สื่อสารกันไม่เข้าใจและต้องหันมาใช้ภาษาจีนเป็นภาษากลางแทน

โครงการไวยากรณ์ภาษาทิเบตถิ่นคามใต้มีวัตถุประสงค์ที่จะวิเคราะห์ลักษณะสำคัญทางไวยากรณ์ของภาษาทิเบตถิ่นคามใต้ 2 ภาษาคือภาษาเกียลทังซึ่งพูดในเขตปกครองตนเองเตเซนของคนทิเบต มณฑลยูนนานและภาษาบาทังซึ่งพูดในเขตปกครองตนเองกานเซของคันทิเบต มณฑลเสฉวน ประเด็นที่ศึกษาได้แก่ประเภททางไวยากรณ์ของคำกริยาและความสัมพันธ์ทางไวยากรณ์ของคำนามโดยเฉพาะรูปแบบการลงการก ในส่วนของภาษาเกียลทังซึ่งผู้วิจัยได้ทำวิจัยต่อจากโครงการไวยากรณ์ภาษาเกียลทัง ภาษาทิเบตในยูนนาน ผู้วิจัยยังได้ใช้ข้อมูลในระดับปริจเฉทเพื่อวิเคราะห์ลักษณะไวยากรณ์บางลักษณะให้ชัดเจนขึ้น คำถามที่ผู้วิจัยถามคือไวยากรณ์ภาษา

เกี่ยวทั้งและภาษาบาททั้งเหมือนหรือแตกต่างกันอย่างไร ความเหมือนและความต่างนี้นำไปสู่การตั้ง
ข้อสรุปเกี่ยวกับไวยากรณ์ของภาษาที่เบตถิ่นคามได้อย่างไรได้บ้าง

วัตถุประสงค์

1. วิเคราะห์ปริจเฉทภาษาเกี่ยวทั้งซึ่งเป็นภาษาที่เบตถิ่นคามได้ในมณฑลยูนนาน โดยเน้นประเด็นเกี่ยวกับรูปแบบการลงกรกรกและความสัมพันธ์ระหว่างการแสดง
แก่นความและการลงสาธกรกรก
2. ศึกษาลักษณะทางไวยากรณ์ภาษาบาททั้งซึ่งเป็นภาษาที่เบตถิ่นคามได้ในมณฑล
เสฉวนโดยเน้นประเด็นเกี่ยวกับความสัมพันธ์ทางไวยากรณ์ของค่านามและ
ประเภททางไวยากรณ์ของคำกริยา
3. วิเคราะห์รูปแบบการลงกรกรกในภาษาบาททั้ง
4. เปรียบเทียบความเหมือนและความต่างในระดับไวยากรณ์ของภาษาเกี่ยวทั้ง
และภาษาบาททั้ง
5. สรุปลักษณะของไวยากรณ์ภาษาที่เบตถิ่นคามได้

ขอบเขตงานวิจัย

การศึกษานี้ศึกษาไวยากรณ์ของภาษาที่เบตถิ่นคามได้ 2 ภาษาคือ ภาษาเกี่ยวทั้งและ
ภาษาบาททั้งโดยจำกัดอยู่ที่ค่านามและคำกริยา ข้อมูลที่นำมาศึกษาอยู่ในรูปของประโยคและปริจเฉท
(เรื่องเล่า)

วิธีการวิจัย

วิธีการวิจัยประกอบด้วย (1) การวิจัยจากเอกสารเพื่อทบทวนวรรณกรรมเกี่ยวกับ
สถานการณ์ทางภาษาในทิเบตตะวันออก ไวยากรณ์ภาษาที่เบต ความรู้เกี่ยวกับภาษาที่เบตถิ่นต่าง ๆ
ตลอดจนรูปแบบไวยากรณ์ที่คล้ายคลึงกันในภาษาอื่น และ (2) การทำวิจัยภาคสนามโดยทำที่เมือง
เกี่ยวทั้ง เมืองบาททั้งและเมืองอื่น ๆ ที่มีชาวทิเบตถิ่นคามอาศัยอยู่ วิธีการทำวิจัยภาคสนามเป็นวิธี
ทางภาษาศาสตร์และมานุษยวิทยา ได้แก่ การซักถามข้อมูลภาษาจากผู้บอกภาษาและผู้เชี่ยวชาญ
ทางภาษา การอัดเสียงนิทานและเรื่องเล่าและถ่ายเสียงตัวบทเหล่านี้เป็นตัวอย่าง การวิเคราะห์รูป
แบบทางไวยากรณ์จากตัวบทดังกล่าว การสัมภาษณ์ข้อมูลทางวัฒนธรรมจากชาวบ้าน การสังเกต
และมีส่วนร่วมในกิจกรรมของชุมชน และการสำรวจภาษาที่เบตถิ่นคามอื่น ๆ เพื่อให้เข้าใจสภาพ
ทางภาษา สังคมและวัฒนธรรมของภูมิภาคนี้รวมทั้งลักษณะทางไวยากรณ์ของภาษาที่เบตถิ่นคาม
ให้ชัดเจนขึ้น

ผลการวิจัย

ภาษาเกี่ยวทั้งมีหลายลักษณะทั้งในส่วนที่เกี่ยวกับระบบเสียงและระบบไวยากรณ์ที่แตกต่าง
จากภาษาบาททั้ง การลงสาธกรกรก (ergative case marking) ในภาษาเกี่ยวทั้งมีความแตกต่างจาก

การลงสาธกการกในภาษาคามถิ่นอื่น เช่น เดเก (ภาษาคามถิ่นเหนือ) และบาทัง (ภาษาคามถิ่นใต้) การแสดงแก่นความในภาษาเกยลทั้งและภาษาบาทังมีรูปแบบคล้ายคลึงกันและมีปฏิสัมพันธ์กับการลงสาธกการก เช่นเดียวกับภาษาทิเบตถิ่นกลาง กริยาช่วยในภาษาเกยลทั้งและในภาษาบาทังพัฒนามาจากกริยา 'เป็น' และกริยาเคลื่อนไหวที่ผ่านการกลายมาเป็นคำไวยากรณ์ กริยาเหล่านี้แสดงประเภททางไวยากรณ์ของภาษาทิเบตสมัยใหม่ กล่าวคือมีการแสดงการณลักษณะ บุรุษ และแหล่งที่มาของความรู้ แต่ทั้งนี้กริยาช่วยทั้งในภาษาเกยลทั้งและภาษาบาทังมีรูปแบบซับซ้อนและมีจำนวนมากกว่าที่พบในภาษาทิเบตถิ่นกลาง ลักษณะอื่น ๆ ที่น่าสนใจเกี่ยวกับไวยากรณ์ภาษาทิเบตถิ่นคามใต้ซึ่งแตกต่างจากไวยากรณ์ภาษาทิเบตถิ่นกลางอย่างชัดเจน เช่น มีการใช้กริยารองเพื่อแสดงอรรถานุเคราะห์และการณลักษณะ มีการใช้รูปแสดงความเป็นเจ้าของซ้อนกัน มีระบบสรรพนามที่ซับซ้อน คำเรียกสีและคำแสดงรูปทรงส่วนใหญ่เป็นคำซ้ำ กริยาหลักในประโยคไม่แปรไปตามกาลและมาลา ลักษณะเหล่านี้ยังเป็นลักษณะเด่นของภาษาทิเบตถิ่นคามอื่น ๆ โดยทั่วไปแต่มีความแตกต่างในรายละเอียด

ผลการวิจัยของโครงการได้นำเสนอในหนังสือผลงานวิจัยและบทความที่เกี่ยวข้องดังมีรายละเอียดดังนี้

1. หนังสือ Rgyalthag Tibetan

หนังสือนี้เป็นการพรรณนาระบบไวยากรณ์ของภาษาเกยลทั้งซึ่งเป็นภาษาทิเบตถิ่นคามใต้ที่มีพัฒนาการทางภาษาที่น่าสนใจ นับเป็นหนังสือไวยากรณ์เล่มแรกของภาษานี้โดยเฉพาะที่มีการเผยแพร่ในระดับนานาชาติ หนังสือมีหกบท บทที่หนึ่งแนะนำภาษาต่างๆในทิเบตโดยให้ความสำคัญกับภาษาคาม ให้ข้อมูลเกี่ยวกับประวัติศาสตร์ชาติพันธุ์ของชาวคามและวิถีชีวิตตลอดจนธรรมเนียมการปฏิบัติของชาวเกยลทั้ง บทที่สองพรรณนาระบบเสียงภาษาเกยลทั้งและวิเคราะห์สัทวิทยาเชิงประวัติเพื่อแสดงความสัมพันธ์ระหว่างภาษาเกยลทั้งกับภาษาทิเบตเขียน บทที่สามและบทที่สี่พรรณนาประเภททางไวยากรณ์ของคำนามและคำกริยาโดยบทที่สามให้ข้อมูลเกี่ยวกับรูปแบบการลงการก ความสัมพันธ์ทางไวยากรณ์ ระบบคำสรรพนามและประเภททางไวยากรณ์ที่สำคัญของคำนาม บทที่สี่อภิปรายระบบกริยาช่วยในภาษาซึ่งมีการใช้แปรไปตามแหล่งที่มาของความรู้ สถานภาพของความรู้และมุมมองของผู้มีส่วนร่วมในการสนทนา บทนี้ยังอภิปรายพัฒนาการของกริยารองซึ่งแสดงการณลักษณะและอรรถานุเคราะห์ บทที่ห้าเป็นการอภิปรายประเด็นเกี่ยวกับมาลาและอรรถานุเคราะห์ บทที่หกเสนอข้อมูลในระดับบริจเฉทและกลวิธีในการเชื่อมโยงอนุพากย์ รวมทั้งปรากฏการณ์ทางไวยากรณ์ที่น่าสนใจได้แก่ ความสัมพันธ์ระหว่างการแสดงแก่นความและการลงสาธกการก ภาคผนวกของหนังสือให้รายการคำศัพท์และตัวอย่างเรื่องเล่าซึ่งทำให้เห็นอรรถรสของภาษานี้ดียิ่งขึ้นและเป็นประโยชน์ต่อการค้นคว้าภาษาเกยลทั้งหรือภาษาทิเบตถิ่นอื่นเพิ่มเติม

2. บทความเรื่อง "Grammatical peculiarities of two dialects of southern Kham Tibetan"

บทความนี้จะตีพิมพ์ในหนังสือรวมบทความวิจัยคัดสรรเกี่ยวกับภาษาทิเบตโดยมี Professor Roland Bielmeier (University of Berne) เป็นบรรณาธิการ หนังสือเล่มนี้จะเป็นแหล่งอ้างอิงที่สำคัญเกี่ยวกับภาษาทิเบตถิ่นต่างๆเนื่องจากงานเช่นนี้ยังไม่เคยมีมาก่อน บทความนี้

ปรับปรุงจากบทความของผู้วิจัยเรื่อง "Grammatical peculiarities of two southern Kham dialects: A study of case marking patterns and secondary verb constructions" ซึ่งเสนอที่การประชุม 8th Himalayan Languages Symposium ระหว่างวันที่ 9-12 กันยายน 2545 ณ มหาวิทยาลัยเบอร์น กรุงเบอร์น ประเทศสวิตเซอร์แลนด์ วัตถุประสงค์ของบทความคือการเปรียบเทียบไวยากรณ์ภาษาเกียลทังและภาษาบาทัง ลักษณะเด่นสองลักษณะที่นำมาเปรียบเทียบคือการลงกรกและการใช้กริยารอง ลักษณะทางไวยากรณ์ทั้งสองนี้ในภาษาทิเบตถิ่นคามต่างจากภาษาทิเบตถิ่นลาซาและถิ่นอื่นเป็นอย่างมากและมีนักไวยากรณ์ทิเบตบางท่าน เช่น Professor Gesang Jumian (มหาวิทยาลัยชนชาติส่วนน้อย กรุงปักกิ่ง) เสนอว่าเป็นลักษณะพิเศษที่พัฒนาขึ้นในภาษาทิเบตถิ่นคามโดยเฉพาะ บทความนี้จึงช่วยยืนยันข้อสังเกตนี้ซึ่งในอดีตยังไม่เป็นที่รู้จักแพร่หลายโดยเฉพาะในหมู่นักวิชาการตะวันตก นอกจากนี้ บทความยังชี้ให้เห็นความแตกต่างระหว่างภาษาเกียลทังและภาษาบาทังซึ่งแม้จะเป็นภาษาทิเบตถิ่นคามได้ทั้งคู่และมีลักษณะพิเศษดังกล่าวข้างต้นก็ยังมีข้อแตกต่างหลายประการ ความรู้เกี่ยวกับข้อแตกต่างและลักษณะไวยากรณ์ของภาษาทั้งสองเป็นประโยชน์อย่างยิ่งต่อการทำความเข้าใจพัฒนาการทางไวยากรณ์ของภาษาทิเบตสมัยใหม่ เนื้อหาของบทความนี้และเนื้อหาในหนังสือ Rgyalthing Tibetan ข้างต้นเป็นการเสนอผลการวิจัยหลักของโครงการ

3. บทความเรื่อง "A linguistic and anthropological survey of the Tibetan borderland"

บทความนี้ตีพิมพ์ในวารสาร Asian Review 2001 เป็นการรายงานผลวิจัยของโครงการที่คาบเกี่ยวระหว่างภาษาศาสตร์และมานุษยวิทยาโดยแสดงให้เห็นความซับซ้อนทางภาษาและชาติพันธุ์ของถิ่นคามซึ่งอยู่บริเวณพรมแดนระหว่างจีนกับทิเบต (บริเวณที่เป็นภูมิภาคปกครองตนเองของชนทิเบต) ผู้วิจัยชี้ให้เห็นว่าทำไมผู้คนในเขตนี้จึงมีความเป็นตัวของตัวเองสูง ทั้งนี้เนื่องมาจากการที่ไม่ได้มีประวัติศาสตร์ร่วมกับผู้คนในเขตทิเบตตอนกลาง ชาวคามมักจะมองตัวเองว่าเป็นชาวทิเบตอีกกลุ่มหนึ่งที่แตกต่างออกไป ความซับซ้อนทางภาษาและชาติพันธุ์ดังกล่าวนี้เห็นชัดจากรณีศึกษาเมืองเกียลทัง ซึ่งเป็นเมืองทางใต้สุดของพรมแดน การที่ชาวเกียลทังมีความสัมพันธ์อย่างใกล้ชิดกับชาวฮั่นและกลุ่มชาติพันธุ์อื่นมาเป็นเวลาช้านานทำให้รูปแบบการดำรงชีวิตตลอดจนการใช้ภาษาของชาวทิเบตถิ่นคามกลุ่มนี้ต่างไปจากชาวคามกลุ่มอื่น (มีการปฏิสัมพันธ์กับชาวฮั่นและชาวน่าชิมมากกว่ากับชาวคามกลุ่มอื่นและมีการยืมคำศัพท์จากภาษาจีนในอัตราที่สูงมาก) อย่างไรก็ตาม ชาวเกียลทังก็ไม่ได้มองว่าพวกเขาแตกต่างไปจากชาวคามกลุ่มอื่น

4. บทความเรื่อง "Tibetan"

บทความนี้จะตีพิมพ์ใน Encyclopedia of Linguistics เป็นการแนะนำให้ผู้อ่านเข้าใจลักษณะโดยทั่วไปของภาษาทิเบตโดยให้รายละเอียดเกี่ยวกับตระกูลภาษา ลักษณะเด่นทางไวยากรณ์ ประเด็นทางภาษาศาสตร์เกี่ยวกับภาษาทิเบตที่มีผู้ท้าววิจัยรวมทั้งประเด็นที่น่าสนใจเกี่ยวกับภาษาทิเบตถิ่นคาม

5. บทความเรื่อง "Indexical categories in Kham and Central Tibetan"

บทความนี้เสนอที่การประชุม 6th Himalayan Languages Symposium ณ มหาวิทยาลัยวิสคอนซิน ประเทศสหรัฐอเมริกา โดยมีวัตถุประสงค์ที่จะเสนอผลการวิจัยเบื้องต้นเกี่ยวกับระบบ

การบ่งชี้คำกริยา (การที่กริยา "เป็น" และกริยาช่วยอื่นๆ ในภาษาทำหน้าที่เป็นรูปแสดงแหล่งที่มาของความรู้และมีการใช้แปรไปตามมุมมองของผู้ร่วมสนทนา) ในภาษาทิเบตถิ่นคามเปรียบเทียบกับภาษาทิเบตถิ่นกลาง (ภาษาลาซา) ผู้วิจัยได้นำเสนอเนื้อหาบางส่วนของบทความในบทที่สี่ในหนังสือ Rgyalhang Tibetan

6. บทความเรื่อง "The Khampas of Tibet's Eastern Frontiers: Language, Identity and Ethnohistory"

บทความนี้เสนอที่สัมมนาของสถาบันบูรพคดีศึกษา มหาวิทยาลัยอ็อกฟอร์ด เดือนเมษายน 2545 และที่การประชุมประจำปีของ Asian Scholarship Foundation ในเดือนกรกฎาคม 2545 ขณะนี้กำลังอยู่ในระหว่างการปรับปรุงเพื่อส่งไปตีพิมพ์ในวารสารที่เหมาะสม เนื้อหาหลักของบทความคือการแนะนำชาวคามทั้งในแง่ภูมิศาสตร์และวัฒนธรรมและทั้งจากมุมมองในฐานะที่เป็นชาวทิเบตและจากทฤษฎีที่พวกเขาเป็นชนกลุ่มน้อยกลุ่มหนึ่งของจีน บทความวิเคราะห์ประวัติศาสตร์ชาติพันธุ์ของพวกเขาซึ่งผู้วิจัยชี้ให้เห็นว่าเป็นปัจจัยสำคัญที่ก่อให้เกิดความหลากหลายภายในภาษาทิเบตถิ่นคาม บทความนี้ยังอภิปรายอัตลักษณ์ชาติพันธุ์ของชาวคามในบริบทปัจจุบันที่พรมแดนระหว่างรัฐ-ชาติเฉื่อยจางลง (กล่าวคือการเป็นผู้นอนที่อาศัยอยู่บริเวณพรมแดนเป็นเรื่องที่ไม่มีความสำคัญอีกต่อไป) และชาวคามรับรู้เรื่องราวเกี่ยวกับโลกภายนอกมากขึ้น

ความคิดเห็นเพิ่มเติม

ในการทำโครงการไวยากรณ์ภาษาทิเบตถิ่นคามได้นี้ ผู้วิจัยได้ความรู้มากไปกว่าความเข้าใจระบบไวยากรณ์ของภาษานี้ ผู้วิจัยจึงได้ตีพิมพ์ผลงานวิจัยในส่วนที่เกี่ยวข้องกับประวัติศาสตร์และมานุษยวิทยาด้วย งานวิจัยนี้จึงใช้เวลามากไปกว่าที่ผู้วิจัยกำหนดไว้แต่เดิม ในความเห็นของผู้วิจัย ความรู้เกี่ยวกับประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมมีความสำคัญไม่ยิ่งหย่อนกว่าความรู้เกี่ยวกับภาษา และจริงๆ แล้วความรู้ทั้งสามด้านนี้แยกจากกันไม่ออก

นอกจากนี้ ผู้วิจัยยังใช้เวลาเป็นอย่างมากในการจัดทำหนังสือไวยากรณ์ภาษาเกียลทังซึ่งแม้ว่าจะเกี่ยวกับภาษาเกียลทังเป็นหลัก แต่ผู้วิจัยก็ได้สอดแทรกเนื้อหาที่เป็นผลวิจัยเกือบทั้งหมดของโครงการนี้ รวมทั้งเรื่อง Topic marking and ergative marking ซึ่งผู้วิจัยไม่มีเวลาพอที่จะตีพิมพ์แยกเป็นอีกหนึ่งบทความ

บทสรุป

ดังที่ Epstein (2002) กล่าวไว้ความรู้เกี่ยวกับทิเบตตะวันออกยังมีอยู่น้อยนิดเนื่องจากยังขาดการวิจัยทางภาษา ชาติพันธุ์วรรณา และประวัติศาสตร์ โครงการไวยากรณ์ภาษาทิเบตถิ่นคามได้ช่วยเติมเต็มความรู้ที่ขาดไปนี้บางส่วนและช่วยจุดประกายให้เกิดงานวิจัยในบริเวณนี้ ผู้วิจัยหวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะสามารถจัดการประชุมนานาชาติสหสาขาวิชาเกี่ยวกับทิเบตตะวันออกหรือที่ Epstein เรียกว่า Kham Studies ได้ไม่ช้าและสามารถตีพิมพ์ผลงานที่เสนอในการประชุมนี้ในรูปแบบของหนังสือรวมผลงานวิจัยและเผยแพร่ในระดับนานาชาติ หนังสือนี้จะเป็นก้าวสำคัญของการศึกษาเอเชียโดยนักวิชาการเอเชีย

ในการทำวิจัยโครงการไวยากรณ์ภาษาทิเบตถิ่นคามใต้ ผู้วิจัยได้รับประโยชน์จากหนังสืออ้างอิงเหล่านี้ซึ่งอาจกล่าวได้ว่าเป็นงานบุกเบิกการศึกษาในทิเบตตะวันออก นอกจากนี้ในรายการนี้ ผู้วิจัยยังได้อ้างงานบางส่วนของผู้วิจัยเพื่อชี้ให้เห็นว่าผลงานวิจัยภาษาเกี่ยวทั้งของผู้วิจัยอยู่ส่วนใดของภาษาศาสตร์ภาษาทิเบตถิ่นคาม

- Aris, Michael. 1992. *Lamas, Princes, and Brigands: Joseph Rock's Photographs of the Tibetan Borderlands of China*. New York: China House Gallery, China Institute in America.
- Barnett, A. Doak. 1993. *China's Far West: Four Decades of Change*. Boulder, San Francisco and Oxford: Westview Press.
- Denwood, Philip. 1999. *Tibetan*. Amsterdam and Philadelphia: John Benjamins.
- Epstein, Lawrence, ed. 2002. *Khams pa Histories: Visions of People, Place and Authority*. Brill's Tibetan Studies Library, 2/4. Brill Academic Press.
- Gesang Jumian. 1989. Phonological analysis of Batang Tibetan. *Acta Orientalia Academiae Scientiarum Hung* XLIII 2.3: 331-358.
- Gesang Jumian and Gesang Yangcan. 2002. *Essentials of Tibetan Dialects*. Beijing: Nationalities Press.
- Harrell, Stevan. 2001. *Ways of Being Ethnic in Southwest China*. Seattle and London: University of Washington Press.
- Harrell, Stevan. 1995. Languages defining ethnicity in Southwest China. In Romanucci-Ross, Lola and George DeVos, eds., *Ethnic Identity: Creation, Conflict, and Accommodation*, 97-114. Walnut Creek, London, New Delhi: Altamira Press, 1995.
- Hasler, Kathrin. 1999. *A Grammar of the Tibetan Dege Dialect*. Unpublished Ph.D. Dissertation. Bern University.
- Hongladarom, Krisadawan. 1999. Rgyalthing Tibetan lexicon and an appraisal of a Southeast Asian wordlist. *Mon-khmer Studies* 30.
- Hongladarom, Krisadawan. 1996. Rgyalthing Tibetan of Yunnan: A preliminary study. *Linguistics of the Tibeto-Burman Area* 19.2: 69-92.
- Hongladarom, Krisadawan. Forthcoming. *Rgyalthing Tibetan*. Munich: Lincom Europa.
- LaPolla, Randy. 1995. 'Ergative' marking in Tibeto-Burman. In *New Horizons in Tibeto-Burman Morphosyntax* (Senri Ethnological Studies 41) ed. by Y. Nishi, J. Matisoff, and Y. Nagano. Osaka: National Museum of Ethnology.
- Makley, Charlene, Dede, Keith, Hua Kan, and Wang Qingshan. 1999. The Amdo dialect

- of Labrang. *Linguistics of the Tibeto-Burman Area* 22.1: 97-127.
- Migot, Andre. 1995. *Tibetan Marches*. Translated by Peter Fleming. London.
- Migot, Andre. 1957. Recherches sur les dialectes Tibétains du Si-k'ang (Province de Kham). *Bulletin de l'Ecole Française d'extrême-orient* XLVIII.2: 417-562.
- Rock, Joseph. 1948. *The Ancient Na-khi Kingdom of Southwest China*. Cambridge: Harvard University Press.
- Samuel, Geoffrey. 1993. *Civilized Shamans: Buddhism in Tibetan Societies*. Washington and London: Smithsonian Institution Press.
- Safran, William, ed. 1998. *Nationalism and Ethnoregional Identities in China*. London and Portland, OR: Frank Cass.
- Sun, Jackson T-S. 2002. Perfective stem renovation in Khalong Tibetan. *Paper presented at the 8th Himalayan Languages Symposium, 19-22 September 2003*. University of Berne, Switzerland.
- Sun, Jackson T-S. 1986. *Aspects of the Phonology of Amdo Tibetan: Ndzorge Dialect* (Monumenta Serindica 16). Tokyo: Institute for the Study of Languages and Cultures of Asia and Africa.
- Teichman, Eric. 1992. *Travels of a Consular Officer in Eastern Tibet*. Cambridge: University Press. (Reprinted: Varanasi and Kathmandu: Pilgrims Publishing, 2000.)
- Tournadre, Nicolas. 2001. Final auxiliary verbs in literary Tibetan and in the dialects. *Linguistics of the Tibeto-Burman Area* 24.1: 49-112.
- Wang, Xiaosong. 1996. Prolegomenon to Rgyalhang Tibeta phonology. Translated by Krisadawan Hongladarom and Suree Choonharuangdej. *Linguistics of the Tibeto-Burman Area* 19.2: 55-67.
- Yu, Wen. 1948. Studies in Tibetan phonetics, Sde-dge dialect. *Studia Serica* 7: 63-78.

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ผลงานที่ได้จากโครงการ

1. ผลงานตีพิมพ์ในระดับนานาชาติ

ผลงานตีพิมพ์ในรูปของหนังสือผลงานวิจัย (research monograph)

Hongladarom, Krisadawan. Forthcoming. *Rgyalthing Tibetan*. Munich: Lincom Europa.

ผลงานวิจัยตีพิมพ์ในวารสารวิชาการ/หนังสือรวมผลงานวิจัยคัดสรร

Hongladarom, Krisadawan. Forthcoming. Grammatical peculiarities of two dialects of southern Kham Tibetan. In Bielmeier, Roland, ed., *Trends in Linguistics*. Berlin: Mouton de Gruyter.

Hongladarom, Krisadawan. 2000. A linguistic and anthropological survey of the Tibetan borderland. *Asian Review 2001*: 1-19.

ผลงานตีพิมพ์ในหนังสือวิชาการ

Hongladarom, Krisadawan. Forthcoming (2003). Tibetan. *Encyclopedia of Linguistics*. Chicago: Fitzrold Dearborn.

2. การนำผลงานวิจัยไปใช้ประโยชน์

การศึกษาวิจัยนี้เป็นการสร้างองค์ความรู้เกี่ยวกับภาษาศาสตร์ภาษาทิเบตโดยนักวิชาการชาวเอเชียและเป็นการส่งเสริมนักวิชาการไทยให้ทำวิจัยในเรื่องใดเรื่องหนึ่งอย่างต่อเนื่องและลึกซึ้งจนมีความเชี่ยวชาญในระดับนานาชาติ รายละเอียดของการนำผลงานวิจัยไปใช้ประโยชน์มีดังนี้

2.1 เชิงสาธารณะ

เกิดเครือข่ายความร่วมมือในการทำวิจัยในทิเบตตะวันออกระหว่างนักวิชาการไทยและนักวิชาการจากประเทศต่างๆในเอเชีย ได้แก่ จีน ไต้หวัน ญี่ปุ่น และออสเตรเลีย เครือข่ายความร่วมมือนี้ชื่อ Language, Culture and Ethnohistory of the Tibetans and Other Ethnic Minorities in East Tibet: The Mdo-khams Network ซึ่งมีผู้วิจัยเป็น network manager กำลังอยู่ในระหว่างการขอการสนับสนุนจาก Toyota Foundation โดยโครงการเกี่ยวข้องได้รับทุนจาก Japan Foundation Asia Center

โครงการไวยากรณ์ภาษาทิเบตถิ่นคามนี้ยังทำให้เกิดการตื่นตัวในการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับทิเบตในประเทศไทย ประเด็นนี้เห็นชัดจากการที่ผู้วิจัยได้รับการติดต่อให้สัมภาษณ์เกี่ยวกับโครงการนี้และเรื่องทั่วไปเกี่ยวกับทิเบต จากนิตยสาร 4 ฉบับ (แพรวสุดสัปดาห์ ดิฉัน พลอยแกมเพชร และอาทิตย์ประจำสัปดาห์) รายการวิทยุของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย และรายการโทรทัศน์ฟ้าใสวันเสาร์ นอกจากนี้ ผู้วิจัยยังได้รับเชิญเป็นวิทยากรจากบริษัทอมรินทร์พริ้นติ้งในการเสวนาหนังสือใหม่เกี่ยวกับจีนและทิเบตและได้รับเชิญให้บรรยายเกี่ยวกับทิเบต ณ สยามสมาคม ในระหว่างที่ทำวิจัย ผู้วิจัยยังได้รับการติดต่อทางไปรษณีย์อิเล็กทรอนิกส์จากนักศึกษาและนักวิชาการจากประเทศต่าง ๆ เช่น สหรัฐอเมริกา เดนมาร์ก เนเธอร์แลนด์ และจีน ในการทำวิจัยในเขตทิเบต ตะวันออกและในการตีพิมพ์หนังสือไวยากรณ์ภาษาทิเบตถิ่นคามนี้

ผลประโยชน์อีกด้านหนึ่งของโครงการที่ผู้วิจัยภูมิใจมากที่สุดคือการได้รับการยอมรับจากต่างประเทศให้เป็นผู้เชี่ยวชาญภาษาและวัฒนธรรมทิเบต ผู้วิจัยได้รับเชิญจากบรรณาธิการของวารสารในสหรัฐอเมริกาได้แก่ Anthropological Linguistics และ Linguistic Anthropology ให้เป็น reader อ่านบทความ 2 เรื่องที่เขียนโดยนักภาษาศาสตร์-มานุษยวิทยาชาวอเมริกันที่เสนอตีพิมพ์ผลงานในวารสารทั้งสองเรื่องนี้

2.2 เชิงวิชาการ

โครงการวิจัยนี้เอื้อประโยชน์อย่างมากต่อการเรียนการสอนทั้งในระดับปริญญาตรีและปริญญาโท/เอก ผลวิจัยเกี่ยวกับความหลากหลายทางภาษาในทิเบตและรูปแบบทางศาสนาและวัฒนธรรมของชาวทิเบตได้นำไปใช้ในวิชาภาษาและวัฒนธรรมซึ่งเป็นวิชาที่เน้นการศึกษาแบบสหสาขาวิชา (นิสิตที่ลงทะเบียนเรียนวิชานี้มาจากคณะต่าง ๆ) นอกจากนี้ เมื่อมีผู้เชี่ยวชาญเกี่ยวกับภาษาและ/หรือวัฒนธรรมทิเบตเดินทางมาประเทศไทย ผู้วิจัยก็จะจัดให้มีการบรรยายพิเศษที่คณะอักษรศาสตร์ โดยการบรรยายนี้จะเปิดกว้างให้บุคคลภายนอกด้วย จึงทำให้เกิดการตื่นตัวในวงวิชาการเกี่ยวกับการศึกษาทิเบต ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับการทำวิจัย โครงการวิจัยนี้ได้ทำให้เกิดแรงบันดาลใจในการศึกษาภาษาและชาติพันธุ์ในสังคมไทย ตัวอย่างเช่น วิทยานิพนธ์เรื่องความสัมพันธ์ระหว่างภาษากับชาติพันธุ์ในลำพูนของนางสาวเพ็ญจันทร์ พันธุ์ฤกษ์ที่ผู้วิจัยเป็นอาจารย์ที่ปรึกษา นอกจากนี้ ผู้วิจัยมีโครงการที่จะเปิดสอนภาษาทิเบตให้แก่บุคคลภายนอกในช่วงเวลาอันว่างเวลาราชการ ณ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยและมีแผนการที่จะตั้งศูนย์วิจัยภาษาและวัฒนธรรมทิเบตในประเทศไทย การตั้งศูนย์นี้จะเป็นประโยชน์อย่างยิ่งต่อการสร้างนักวิจัยใหม่

3. อื่น ๆ

3.1 ผลงานเสนอในการประชุมวิชาการนานาชาติ

เสนอแล้ว 3 เรื่อง (ณ ประเทศสหรัฐอเมริกา สวิสเซอร์แลนด์ และไทย) และกำลังจะเสนออีก 2 เรื่อง (ณ ประเทศสิงคโปร์และประเทศจีน)

Hongladarom, Krisadawan. 2003. Interesting characteristics of Kham Tibetan: From Yunnan to Qinghai. *Paper to present at the First International Workshop on the Languages and Cultures of Amdo Qinghai*, 8-12 September 2003, Qinghai Normal University, Xining, PR China.

Hongladarom, Krisadawan. 2003. "We are the center of the world and the universe": Language and ethnicity in the Sino-Tibetan borderlands. *Paper to present at the International Convention of Asia Scholars*, 19-22 August 2003, University of Singapore.

Hongladarom, Krisadawan. 2002. Grammatical peculiarities of two southern Kham dialects: a study of case marking patterns and secondary verb constructions. *Paper presented at the 8th Himalayan Languages Symposium*, 19-22 September 2002, University of Berne, Switzerland.

Hongladarom, Krisadawan. 2001. The Khampas of Tibet's eastern frontiers: Language, identity and ethnohistory. *Paper presented at the 2nd Annual Meeting of the Asian Scholarship Foundation*, 1-2 July 2001, Bangkok.

Hongladarom, Krisadawan. 2000. Indexical categories in Kham and Central Tibetan. *Paper presented at the 6th Himalayan Languages Symposium*, University of Wisconsin at Milwaukee, June 2000.

3.2 ผลงานรับเชิญให้เสนอในสัมมนาในต่างประเทศ

เสนอผลงานเรื่อง "The Khampas of Tibet's eastern frontiers: Language, identity and ethnohistory" และ "Rgyalthing Tibetan" ที่สัมมนาเรื่อง Linguistic and Anthropological Issues of Tibet and the Himalayas จัดโดย Oriental Institute, Oxford University ในวันที่ 20 เมษายน 2545 และวันที่ 27 พฤษภาคม 2545

3.3 ผลงานตีพิมพ์ในประเทศ

หนังสือวิชาการสำหรับสาธารณชน

กฤษดาวรรณ หงส์ลดารมภ์. 2546. ทิเบต ขอบฟ้าที่สูญหายไป. กรุงเทพฯ:
สำนักพิมพ์พระอาทิตย์.

บทความวิชาการสำหรับสาธารณชน

Hongladarom, Krisadawan. 2001. Four rivers and six ranges. *The Bangkok Post* (15 February 2001).

3.4 ผลงานต่อเนื่องซึ่งใช้ผลงานวิจัยบางส่วนจากโครงการนี้และคาดว่าจะดำเนินการแล้วเสร็จ
ภายใน 18 เดือนหลังโครงการสิ้นสุด

ข้อมูลภาษาทิเบตถิ่นคามซึ่งสามารถส่งตีพิมพ์ที่สำนักพิมพ์ต่างๆในรูปของ
หนังสือ

Hongladarom, Krisadawan. In preparation. *Kham Tibetan: Basic Sentences and
Texts*.

ผลงานในรูปบทความวิจัยตีพิมพ์ในวารสารหรือหนังสือวิชาการนานาชาติ อาทิ

Hongladarom, Krisadawan. In preparation. *The Khampas of East Tibet:
Language, Identity and Ethnohistory*.

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ภาคผนวก

ภาคผนวกประกอบด้วย

1. ผลงานตีพิมพ์ในระดับนานาชาติ

(ก) หนังสือ Rgyalthang Tibetan จะตีพิมพ์โดยสำนักพิมพ์ Lincom Europa (Munich) กำลังอยู่ในระหว่างดำเนินการส่งสำนักพิมพ์ จะส่งสำเนาต้นฉบับให้ สกว. ในเดือนสิงหาคม 2546) ที่แนบมานี้เป็นหน้าปก คำนำ กิตติกรรมประกาศ สารบัญ และบทที่ 1

(ข) บทความเรื่อง "Grammatical peculiarities of two dialects of southern Kham Tibetan" จะตีพิมพ์ในหนังสือรวมผลงานวิจัยโดยสำนักพิมพ์ Mouton de Gruyter (Berlin)

(ค) บทความเรื่อง "Tibetan" จะตีพิมพ์ใน Encyclopedia of Linguistics โดย สำนักพิมพ์ Fitzrold Dearborn (Chicago)

(ง) บทความเรื่อง "A linguistic and anthropological survey of the Tibetan borderland" ตีพิมพ์ในวารสาร *Asian Review* 2001

2. ผลงานเสนอในที่ประชุมวิชาการนานาชาติ

(ก) บทความย่อสำหรับบทความเรื่อง "We are the center of the world and the universe': Language and ethnicity in the Sino-Tibetan borderlands" บทความกำลังอยู่ในระหว่างการเขียนเพื่อนำเสนอที่ National University of Singapore ในเดือนสิงหาคม 2546

(ข) บทความเรื่อง "The Khampas of Tibet's Eastern Frontiers: Language, Identity and Ethnohistory" เสนอที่การประชุม 2nd Annual Meeting of the ASF กำลังอยู่ในระหว่างปรับปรุงเพื่อเสนอตีพิมพ์

(ค) บทความเรื่อง "Indexical categories in Kham and central Tibetan" เสนอที่การประชุม 6th HLS ประเทศสหรัฐอเมริกา

3. ผลงานตีพิมพ์ในประเทศ

(ก) หนังสือ ทิเบต : ขอบฟ้าที่สูญหายไป ตีพิมพ์โดยสำนักพิมพ์พระอาทิตย์ จะส่งหนังสือให้ สกว. ในเดือนสิงหาคม 2546 เมื่อหนังสือออกจากโรงพิมพ์แล้ว) ที่แนบมานี้เป็นหน้าปก คำนำ กิตติกรรมประกาศและสารบัญ

(ข) บทความเรื่อง "Four rivers and six ranges" ตีพิมพ์ในหนังสือพิมพ์ *The Bangkok Post*

4. ผลงานรับเชิญให้เสนอในสัมมนาในต่างประเทศ

เอกสารการบรรยายเกี่ยวกับโครงการ ประกอบด้วยแผนที่ทิเบตตะวันออก ชื่อ และรายละเอียดเกี่ยวกับเมืองในทิเบตตะวันออก และรายละเอียดเกี่ยวกับภาษาทิเบตและภาษาคาม

ผลงานตีพิมพ์ในระดับนานาชาติ

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

Hongladarom, Krisadawan. Forthcoming. *Rgyalhang Tibetan*.
Munich: Lincom Europa.

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

Rgyalhang Tibetan

ཀྲུལ་ཐང་ཡུལ་སྐད་

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

Krisadawan Hongladarom

For Ken

&

In Memory of Anye Saga Sonam Rgyatso

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

CONTENTS

List of illustrations

List of tables

Preface

Acknowledgments

Abbreviations

Transliteration and Transcription

1 Rgyalhang Tibetan

1.1 Linguistic Situation

1.2 Kham Tibetan

1.2.1 Classification of Kham dialects

1.2.2 Linguistic works on Kham Tibetan

1.3 Ethnohistory of Kham

1.4 Objectives and Significance

1.5 Theoretical Approaches

2 Sound System

2.1 Consonants

2.2 Vowels

2.3 Tones

2.4 Phonological Processes

2.5 Correspondences with Written Tibetan

3 Nominal Forms and Categories

3.1 Case

3.2 Number

3.3 Pronouns

3.4 Determiners

3.5 Adjectives

- 3.6 Numerals
- 3.7 Compounding
- 4 Verbal Forms and Categories**
 - 4.1 Participant perspective
 - 4.2 Evidentiality and mirativity
 - 4.3 Volitionality and control
 - 4.4 Aspect
 - 4.5 Causativity
- 5 Mood and Modality**
 - 5.1 Assertion
 - 5.2 Negation
 - 5.3 Interrogation
 - 5.4 Deontic Modality
- 6 Clausal Syntax**
 - 6.1 Clause Types
 - 6.2 Clausal Chaining
 - 6.3 Topic Marking
 - 6.4 Zero Anaphora
 - 6.5 Discourse Markers

Appendices

Plates

Rgyalhang Texts

Written Tibetan-Rgyalhang Tibetan-English Vocabulary

Bibliography

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

Preface

Before undertaking my first linguistic training in 1985, I was acquainted with the late Buddhist scholar John Blofeld, who had been residing in Thailand for about twenty years. I also had a good opportunity to meet two Tibetan monks from India. I did not know that the brief meetings with these people would become a turning point in my life which led to a shift of interest from western languages to Tibetan and other Asian languages. The interest came to materialize when I went to Indiana University and sat in Chris Beckwith's Elementary Tibetan. From that day till now, I have been fascinated with Tibet and have made several sojourns to Tibetan communities in Nepal, India, and China.

I chose to study Kham Tibetan, because Kham is one of the largest and most linguistically complex areas of Tibet. Yet, little document on this linguistic area is available. Several books talk about the warrior nature of the Khampas, their blunt and unsophisticated behaviors, and their colorful festivals. But few pay attention to their language and ways of speaking. This book is thus aimed to fill this gap. Our knowledge of Modern Spoken Tibetan is based mainly on Lhasa Tibetan or what has been called Standard Spoken Tibetan. The focus on Kham Tibetan, in my opinion, is imperative and timely. The rich data from Rgyalthing, a southern Kham variety, will be beneficial to linguists and Tibetan scholars who seek a full understanding of the diversity and complexity of the languages spoken in Tibet.

I went to Rgyalthing (Ch. Zhongdian/Shangri-la) for the first time in October 1995 and found myself returning there every semester break until the summer of 2001. I witnessed significant changes in this county - from a little quiet town, almost totally unknown to the outside world, to a bustling center of tourism with a reputation of being the long-lost Shangri-la, or the newly coined word in Tibetan *sems kyi nyi zla* "the sun and the moon of the heart". Rgyalthing has drawn attentions from a lot of tourists each summer, and hotels have sprung up here and there like *mustake*, local mushroom. There are more jobs for those who can converse in Chinese or English and less for those who speak only Rgyalthing. A great number of Han, Hui and other minority groups from various provinces came to settle down there. A number of Rgyalthing speakers in the near future is certain to decline. This book is thus an effort to document and preserve this

little-known dialect spoken in a Tibetan enclave of Yunnan.

Although the book focuses on grammar, it also deals with historical and sociolinguistic issues. Grammar for me is a product of history; it is not a magical system operating in the brain of an individual speaker. It is not autonomous but a result of social interactions. Based on the functional approach, the book pays attention to basic meanings and functions of linguistic forms at both sentential and discursive levels. It is hoped that by reading this book, the reader will not only understand a linguistic system of Tibetan but will also get acquainted with the ways of speaking of a semi-nomadic people who live their lives tending yaks on alpine grassland and growing potato and barley in valley plains.

The book is divided into six chapters. Chapter 1 situates Rgyalthang in a linguistic context and gives an overview of the languages of Tibet, with a special emphasis on Kham dialects. Chapter 2 describes Rgyalthang phonology and offers a glimpse of historical phonology by means of an analysis of the correspondences between the Rgyalthang dialect and Written Tibetan. Chapters 3 and 4 center on nominal and verbal forms and categories. Adopting Masica's (1991) terminology, I employ the term "forms and categories", rather than the traditional term "morphology". Rgyalthang, like the majority of modern spoken Tibetan dialects, shows the close interaction between morphology and syntax. It makes use of analytical morphemes (i.e. auxiliaries, secondary verbs), rather than verbal inflections, to convey semantic categories like tense/aspect. Ergativity and other case marking patterns, pronominal paradigms and nominal characteristics are presented in Chapter 3. Verbal categories comprising participant perspective, tense/aspect, evidential and mirative distinctions, as well as volitionality and control are discussed in Chapter 4. This chapter also pays attention to the development of grammatical functions associated with secondary verbs. Mood and modality constitutes the main focus of Chapter 5. The last chapter discusses various kinds of clause types and discursive linking strategies. Appendices consist of basic glossary and selected narratives to facilitate the task of comparing and contrasting Tibetan dialects and introduce the reader to the texture of the Rgyalthang speech.

Krisadawan Hongladarom

Acknowledgments

Since I undertook the Rgyalthing project, I owed debts of gratitude to a number of friends, teachers, colleagues, and institutions. First of all, I wish to thank the Thailand Research Fund for generously granting me two grants over the period of six years (1995-2003), which enabled me to conduct the research from which the book is based. Part of the research was supported by the ASIA Fellows Program (administered by the Asian Scholarship Foundation) for fieldwork in China (August 2000 - May 2001) and research in the UK (February - June 2002). Additional support was received from Chulalongkorn University. I am indebted to Yunnan Institute for Nationalities (Kunming), Southwest Institute for Nationalities (Chengdu), Central University for Nationalities (Beijing), Wolfson College, Oriental Institute and Aris Trust Centre, Oxford University for having processed my permits and facilitated my research. I am grateful to Chulalongkorn University for granting me a one-year sabbatical leave (April 2000-March 2001) to work on the first draft of the book.

Chris Beckwith has played an instrumental role in my understanding of Tibetan. His encouragement and suggestions over hundreds of e-mail messages encouraged me to go on. He made me realize friendship between teacher and student could continue without a limit of space and time. I appreciated the co-operation of Roland Bielmeier and his active team, particularly Felix Haller, Brigitte Huber and Katrin Häsler. I am indebted to David Bradley, George van Driem, Charles Ramble, Yasuhiko Nagano, Lourdes Salvador, Jackson T-S. Sun, Tsukuhito Takeuchi, and my Chula colleagues, particularly Pranee Kullavanijaya, who read an earlier version of this work.

Yangdol Panglung Gyetsá is prominent among friends who have played important roles in this project. I am grateful to her help, especially from the beginning of the project. I thank her families both in Switzerland and in Rgyalthing for their hospitality and friendship. Special thanks go to Jampa Panglung Rinpoche, whose scholarship and compassion set a great example for me.

I owed a dept of gratitude to Kesang Gyurme (Gesang Jumian) for accepting me

to be his student and for sharing with me his knowledge of Kham dialects. I am also grateful to his wife Chen Jianjian (Sonam Kyi) for tutoring me Chinese and Tibetan. Specially, I am indebted to Wang Xiaosong for invaluable data, hours and hours he devoted to my project, field trips in Kham, and friendship over a number of years.

Without him, this book could not be possibly written. I thank Anye Sonam Rgyatso (ལྷ་

ལྷོ་བཟོ་བླ་མ་གྱི་མཚོ་) for having told wonderful stories to me. To my sorrow, Anye

(grandfather) passed away in November 2000, when one-third of the book had been completed. The remainder were written in his memory. I also would like to thank Uttara Shakar-Cree, Tashi Yangdzom, Dhakpa Kalden, as well as other Rgyalthing friends and informants whose names are not mentioned here.

During my stay in Beijing, I am grateful to Tsewang Lhamo, her husband Sherab Gyatso, a native of Rgyalthing himself, and their daughter Wei Na. In Chengdu, Tsering Kandro is not only my Kham language teacher but is also a great friend. I am also indebted to Tsering Hu Heng for transcribing stories told in the Kandze dialect, which helped me see special characteristics of the Rgyalthing dialect more clearly. Special thanks go to Kunga Sangbo Rinpoche and Tsering Wangchuk.

I thank Chung Tsering, Kesang and Tsundue for helping me write Rgyalthing words and sentences. Without their efforts and help, the preparation for the final draft of this book would have been certainly delayed. Also to Tenzin Rabgyal and Tenzin Losel for their excellent co-ordination and friendship.

Finally, I thank Soraj Hongladarom for his encouragement and help in all possible ways he can. I am grateful to my parents for their unfailing love and support. While working on the research on which this book is based, I had to be away from my young son. To him this book is lovingly dedicated.

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

Abbreviations

Gloss	Selected Forms (Written Tibetan)	Selected Forms (Rgyalhang Tibetan)	Description
1s	ང་	ŋă	First person singular
1sp	ངའི་, ངའི་གི་, ང་ཉིད་	ŋĩ, ŋĩkə, ŋăni	First person singular, possessive
1p	ངེད་རྣམས་ཀྱི་	ŋănàkəin	First person plural
1pc	ངེད་རྣམས་ལ་	ŋănàta	First person plural, collective
1pe	ང་ཚོ་	ŋătshè	First person plural, exclusive
1pi	འོ་སྐོལ་ཚོ་	ʔăkūtshe	First person plural, inclusive
2s	ཁྱེད་	tçhy	Second person singular
2sp	ཁྱེད་ཉིད་, ཁྱེད་ཉིད་གི་	tçhĩni, tçhĩnikə	Second person singular, possessive
2p	ཁྱེད་རྣམས་ཀྱི་	tçhènàkəin	Second person plural
2pc	ཁྱེད་རྣམས་ལ་	tçhènàta	Second person plural, collective
2p	ཁྱེད་ཚོ་	tçhètshe	Second person plural
3s	ཁོ་	khūə	Third person singular
3sp	ཁོ་ཉིད་, ཁོ་གི་	khūəni, khūəkə	Third person singular,

			possessive
3p	ཁོ་ཚུ་མཉམས་ཀྱིན་	khūə̀nà̀kein	Third person plural
3p	ཁོ་ཚོད་	khūə̀tshe	Third person plural
3pc	ཁོ་ཚུ་མཉམས་བདག་	khūə̀nà̀ta	Third person plural, collective
AUX	བྱུང་, བྱལ་	çāŋ, thi	Auxiliary verb
CLF	མགོ་	nguə̀	Classifier
CON	ཐོན་རན་, ཐོན་, ན	thuinren, thuin, nə	Connective particles
COP	ནོ་, རེད་, ཡིན་	nə, rē, zin	Copula
DAT	ཚུ་, ལོ་, ལ་	tša, ko, la	Dative
DM	ཚུ་རྒྱུ་ཐོན་རན་	tsukuthuinren	Discourse markers
DL	གཉིས་	nēi	Dual
EM	མི་	mi	Emphasis
ERG	གིས་, ཡིས་	kə, ji	Ergative
EVID (DIR)	མལ་	thi	Direct evidential
EVID (HS)	སྐྱབས་	tçə	Hearsay evidential
EXIST	ཡོད་, མེད་ཅོག་	jý, ndô	Existential
GEN	གི་, ཡི་	kə, ji	Genitive
HON	ཐོབ་	thò	Honorific
IDEN	རན་	zən	Identification
IMP	ཅིག་	tçi	Imperative

IMPF	བཟང་, རག་	de, ra	Imperfective
INS	ཡིས་, གིས་	ji, gə	Instrumental
LOC	ན་, ལ་	nə, la	Locative
MIR	སྟེང་	ṅaŋ	Mirative
MOD	མི་, རྗོ་	minə	Modal
NEG	མི་, ལྱི་, མ་	ma, ni, mə	Negative
NOM	བ་, ཡི་, ར་	ba, ji, ra	Nominalizer
PF	གྱི	tçi	Perfective
PN	བཟླ་གིས་	tāṣə	Proper name
POSS	ཉིད་	ni	Possessive
PUR		thè	Purposive
QT	ཟེར་	sə	Quotative
Q	ཨ་	ʔa	interrogative
TOP	དི་	tə	Topic marker
TQ	ཨ་ནོ་, ཨ་མི་ནོ་	ʔenə, ʔenə, ʔamənə	Taq question
UFP	ལོ་	ʔo	Utterance final particle

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

Transliteration and Transcription

I have chosen to represent Rgyalhang words, sentences, and texts with broad phonetic transcription. For simplicity's sake, I chose not to represent all the phonetic changes in a word such as vowel harmony or tonal changes.

The transcriptions are accompanied in most cases by Written Tibetan correspondences. The first line of each example is the representation based on Standard Written Tibetan; the second line is the approximate representation of the vernacular using Tibetan script. The reason why both systems are needed, given their apparent redundancy, is because the former is aimed to facilitate comprehension. Rgyalhang Tibetan possesses a large number of special idioms and grammatical expressions and thus is not readily intelligible among Tibetan speakers of other areas, even in Kham itself. The latter system is aimed to facilitate dialectal comparison. It will also be helpful to Rgyalhang speakers and students of this dialect who are not familiar with the use of linguistic symbols. In this way, they can learn to write their language if they master some command of Written Tibetan.

The transliteration is based on the convention proposed by Beckwith (1987). This is a revision of the Wylie system. It is motivated by the wish to "transcribe Tibetan as a language rather than as an unconnected string of alien syllables haunted by strange practices such as capitalization in the middle of words" (Beckwith 1987: xiii).

For proper names which have well-established English spellings (such as "Kham" corresponding to the written word *khams*), I retain the popular way of writing them. An exception is the name of the language under study, which is written Rgyalhang (following the way it is spelled), instead of Gyalhang, so as to conform to my previous published works. The latter word is a contemporary designation of this name in modern writings in English. The other English reference of this place/language name is Gyethang (Aris 1992; Corlin 1978; Gyurme Dorje 1996). In my previous writings, I have transcribed this name as Rgyalhang with the capitalization of the unpronounced prefixed consonant 'r', instead of the capitalization of the second consonant, so-called root letter 'g' (hence rGyal-thang/rGyalhang), if one strictly follows traditional practice in Tibetology. Place names in Kham are written according to Tibetan pronunciation with Chinese-pinyin

in parenthesis.

Tibetan letters are transliterated as follows: *k*, *kh*, *g*, *ng*, *c*, *ch*, *j*, *ny*, *t*, *th*, *d*, *n*, *p*, *ph*, *b*, *m*, *ts*, *tsh*, *dz*, *w*, *zh*, *z*, *'*, *y*, *r*, *l*, *sh*, *s*, *h*. For technical reasons, *ng* is used in place of *n̄*, *ny* for *n̄́*, *zh* for *z̄*, and *sh* for *s̄*. The apostrophe corresponds to what native grammarians call "achung" and is equivalent to the symbol *v* in modern linguistic writings in China. Following the Beckwith convention mentioned above, the last letter of the Tibetan alphabet (the glottal stop) is left unmarked except for cases of ambiguity.

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

Tibetan Consonants with Transliteration and Pronunciations

The following chart lists 30 Tibetan letters categorized into four groups according to their traditional grouping based on some common phonetic properties. The members of Group I are mostly voiceless, unaspirated obstruents. Those of Group II are aspirated counterparts. Most members of Group III are voiced consonants and those of group IV are nasals and glides. Romanized transliteration symbols are in parentheses, followed by the phonetic transcriptions based on the Lhasa dialect and the Rgyalthang dialect respectively.

Group I	Group II	Group III	Group IV
ཀ (ka) k̄ā, k̄ā	ཁ (kha) kh̄ā, kh̄ā	ག (ga) kha, ka	ང (nga) ŋa, ŋa
ཅ (ca) t̄cā, t̄sā	ཆ (cha) t̄chā, t̄shā	ཇ (ja) t̄cha, dza	ཉ (nya) ŋa, ŋa
ཉ (ta) t̄ā, t̄ā	མ (tha) th̄ā, th̄ā	ད (da) tha, ta	ན (na) na, na
པ (pa) p̄ā, p̄ā	ཕ (pha) ph̄ā, ph̄ā	བ (ba) pha, pa	མ (ma) ma, ma
ཅ (tsa) ts̄ā, ts̄ā	ཆ (tsha) tsh̄ā, tsh̄ā	ཇ (dza) tsha, dza	མ (wa) wa, wa
ཉ (zha) çā, z̄ā	མ (za) s̄ā, s̄ā	འ ('a) fia, ?a	ཡ (ya) ja, ja
ར (ra) ra, r̄ā	ལ (la) la, l̄ā	ཤ (sha) çā, ç̄ā	ས (sa) s̄ā, s̄ā
ཉ (ha) h̄ā, h̄ā	ཨ (a) ?ā, ?ā		

Rgyalhang Tibetan

This chapter situates Rgyalhang Tibetan in the linguistic context. It gives a brief introduction to the languages of Tibet with a special attention to the eastern dialects so-called Kham Tibetan. Other topics discussed include the ethnohistory of Kham, linguistic and cultural practices of the Rgyalhangwas (Rgyalhang people), objectives and significance of this grammar and theoretical approaches on which this book is based.

1.1 Linguistic Situation

Spoken in the once forbidden "Land of Snows," Tibetan has been an important language of Asia. Its literary tradition traces back to the 7th century A.D. when King Srong-btsan sgam-po, the first *dharma* of Tibet, sent his minister to India to study the Indian script. From that time until now Written Tibetan, with little modification, has been the medium linking Tibetans from various regions together. It has also been adopted as a religious language by ethnic groups in the Himalayas who are adherents of Tibetan Buddhism and share several aspects of Tibetan culture.

Presently, Tibetan is spoken by approximately 4.8 millions of speakers who live in China with an official designation *zàngzú* 'Tibetan nationality'.¹ They are concentrated in three traditional provinces of Tibet, namely Ü-Tsang (Central Tibet), Kham (Southeastern Tibet) and Amdo (Northeastern Tibet). These provinces in present-day administrative discourse correspond to a number of autonomous prefectures in Tibet Autonomous Region and China's four western provinces, namely Sichuan, Yunnan, Qinghai and Gansu.

The linguistic area, which is the focus of this book, is to the southernmost tip of the Tibetan Plateau in northwestern Yunnan, generally known as southern Kham or

more specifically as the Dechen (Diqin) Tibetan Autonomous Prefecture. This is where approximately 100,000 Tibetans live and interact with the Han and other ethnic groups such as the Naxi (Nakhi), Bai, Yi, Pumi, and Lisu. The Upper Yangtze (Tib. འཕྱོལ་ཆུ་ *tshi tchu* 'female yak river'; Ch. *jinsha jiang* 'Golden Sand River') makes its last presence in this prefecture before it bends eastwards and flows into China proper. The prefecture is divided into three counties: Rgyalhang, Dechen (Deqen), and the Weixi Lisu autonomous county. Rgyalhang, with an estimated population of 60,000, is the prefecture's seat and is my primary area of investigation.

Linguistically speaking, Tibetan belongs to the Bodish branch of the Bodic group in the Tibeto-Burman stock of the Sino-Tibetan language family. It is closely related to Newar (Nepal Bahasa) and Tamangic, indigenous languages of Nepal but is distantly related to other Tibeto-Burman languages, especially those described as pronominalized languages such as Gurung and Kiranti.

Given the political fate of Tibet during the past three decades and the spread of globalization, Tibetan languages have come into contact with many non-Tibeto-Burman languages such as Chinese, Nepali, Hindi, English, and German. This inevitably renders a high degree of loanwords in the lexicon of Modern Spoken Tibetan. For example, Rgyalhang Tibetan borrows terms indicating days and weeks, kinship terms, and words for various kinds of food from Chinese. Tibetan speakers in India often codeswitch among Central Tibetan (Ü-Tsang *koiné*), Hindi and English, undoubtedly borrowing words from these sources.

Because of geographical distance and remoteness obstructing intergroup communication and educational opportunities, Tibetan develops into several dialects and sub-dialects as well as spoken and written varieties—all are quite different from one another. The most prestigious spoken variety is Lhasa Tibetan, which, contrary to popular belief, is not a common language among Tibetans of all regions. In fact, no single *lingua franca* is used in the whole Tibet. The common language for Central Tibet is Ü-Tsang *koiné* or what Tournadre (2001:39) calls "Standard Spoken Tibetan". This *lingua franca* is based on the Lhasa dialect and is used mainly among Central Tibetan

speakers and those in exile communities. It is not usually intelligible in other regions of Tibet which have their own *linguae francae*. For example, a *koiné* based on the Derge variety of Kham and Written Tibetan has been generally considered a common language of that region. Similarly, the Labrang nomad dialect is considered a common language for the whole Amdo region (Makley et al 1999; Kalsang Norbu et al 2000). In addition, Mandarin and regional dialects of Chinese (i.e. Sichuan Chinese and Qinghai Chinese) have been used by the Tibetan speakers of Tibet Autonomous Region and East Tibet respectively.

The situation relating to written varieties is no less complex. Denwood (1999:39) points out the problem with terminology: the terms "written," "classical" and "literary" are used with different senses by different authors. Some Tibetologists distinguish the following written varieties: Old Tibetan/Pre-classical Tibetan (7th-9th centuries A.D.), Classical Tibetan (13th-18th centuries A.D.), and Modern Literary Tibetan (from 19th centuries A.D. till present). On the other hand, Beyer (1992:36-37) defines Classical Tibetan as the language of Written Tibetan texts, with the exception of the canonical translations, primarily from Sanskrit, and the language of modern newspapers and similar printed material. For him, all the above-mentioned varieties, with the exception of Modern Literary Tibetan, are subsumed under the broad term Classical Tibetan.

Tibetan dialects are generally classified into four groups: Central Tibetan (Ü-tsang, including Lhasa, Shigatse and Gyantse), Western Tibetan (e.g. Ladakhi and Balti), Northeastern Tibetan or Amdo Tibetan (e.g. Labrang, Ndzorge and other nomadic dialects), and Southeastern Tibetan or Kham Tibetan (e.g. Derge, Kandze, Lithang, Bathang and Rgyalhang). The number of dialects is, however, controversial.² According to Zhang (1996), Chinese scholars have different opinions on dialect classification. A general view is that there are three dialectal groups: Ü-Tsang, Kham, and Amdo, corresponding to three traditional regions of Tibet. Western dialects are not treated as a separate group but classified under Ü-Tsang. This is because most of western varieties are not spoken in China.

Hu Tan (1988), however, suggests that only two groups should be distinguished: (1) Kham-Tsang (with tonal distinction) and (2) Amdo (without tonal distinction). In this regard, Kham Tibetan and Central Tibetan are lumped together in one single group.

In this book, I take the general view that there are four major groups of Tibetan dialects. I do not agree with Hu Tan in classifying Tibetan dialects into two groups and in lumping Kham Tibetan with Central Tibetan. As will be demonstrated in the subsequent chapters, the Rgyalthing dialect, which is chosen to represent Kham Tibetan, and the Lhasa dialect, which is chosen to represent Central Tibetan, are considerably different from each other in terms of phonological and morpho-syntactic systems.

1.2 Kham Tibetan

1.2.1 Classification

The term ཁམ་ཁེ་ Kham refers to a vast forested area intertwined by rivers and mountains in East Tibet and is one of the most linguistically complex areas of Tibet. This term does not refer only to a specific language, but a conglomerate of dialects. These dialects are roughly divided into two groups: རོ་ཁེ་ ཁེ་ རོ་ཁེ་ *roṅkē* 'valley/agricultural dialects' and འབྲུག་ཁེ་ *dzokē* 'nomadic dialects'. The former group consists of a number of sub-dialects which are mutually unintelligible.³ The latter pose fewer internal differences and are reported to be similar to the nomadic dialects spoken in Amdo. These Kham dialects are spoken by approximately 1 million speakers in Sichuan, Yunnan, and Qinghai Provinces, as well as in the eastern counties of Tibet Autonomous Region.

Geographically speaking, Kham Tibetan can be classified into four dialectal groups as follows:

1. Sichuan Kham Dialects

spoken in 18 counties of Ganzi Tibetan Autonomous Prefecture, Sichuan Province. These counties can be grouped into northern and southern counties. Dartsedo (Kangding), the prefecture's seat, Drango (Luho), Kandze (Ganzi), Derge (Dege), Dzachukha (Serqu), Seda, and Baiyu belong to the northern counties. Nyachukha (Yajiang), Lithang (Litang), Daocheng, Derong, Bathang (Batang) and Chagtren (Xiangcheng) belong to the southern counties.

2. Yunnan Kham Dialects

spoken in 3 counties, namely Rgyalthing, Dechen and Weixi in Dechen Tibetan Autonomous Prefecture, Yunnan Province. The Rgyalthing dialect, known among Chinese linguists as Zhongdian Tibetan, belongs to this group.

3. Qinghai Kham Dialects

spoken in 6 counties of the Jyekundo (Yushu) Tibetan Autonomous Prefecture, Qinghai Province. Important dialects include Jyekundo Tibetan and Nangchen Tibetan.

4. TAR Kham Dialects

spoken in 7 counties in Nakchu district, 11 counties in Chamdo district and 3 counties in Nyangtri district in Tibet Autonomous Region. The most important dialect for this group is Chamdo Tibetan.

Kham dialects spoken from Dartsedo in Sichuan up to Jyekundo in Qinghai are often referred to as northern Kham Tibetan, whereas those spoken from Dartsedo to Rgyalthing in Yunnan are called southern Kham Tibetan.

Other than geographical area, Kham dialects can be divided according to linguistic characteristics. Following Denwood (1999), three groups can be established on the basis of the presence or absence of initial consonant clusters.

- a. Cluster dialects (those with extreme clusters)
- b. Transitional dialects (those with fewer clusters)
- c. Non-cluster dialects (with no clusters).

Róna-Tas (1966) calls these groups archaic, transitional and non-archaic respectively. The majority of valley dialects including Rgyalthang exhibit features of the transitional group: most initial consonant clusters have lost yielding tonal contrasts. In addition, final consonants are not usually pronounced: final stops are replaced by glottal stops and final nasals tend to disappear leaving their traces in nasalized vowels. Nomad dialects are clearly of the first group.

1.2.2 Linguistic works on Kham Tibetan

Most linguistic works on Kham Tibetan are still not accessible to the academic community; they are published in either Chinese or Tibetan. Those published in English and other western languages are out of date or difficult to obtain (Kraft and Hu Heng 1999; Migot 1957). Furthermore, most work focus mainly on phonological systems (Gesang Jumian 1989; Ray 1965; Olson 1974; Wang 1996; Yu 1948). An exception is Causeman's (1989) study of the Nangchen dialect published in German.

Among all of the Kham varieties, the Derge dialect, which is considered the most prestigious form of Kham Tibetan has been studied most. This is not surprising, given the important role Derge plays on Kham history and culture. It used to be a great kingdom of Kham, and has served as Kham's cultural center. The Derge dialect was described by Gesang Jumian (1969; 2002) in Chinese and subsequently by Häslér (1999) in English. The second part of Kraft and Hu Heng also contains materials from this dialect. Other major works on Kham Tibetan, which are more pedagogical in nature focusing on basic phrases and sentences include Kraft and Hu Heng (1990), Ma and Hu (1987) and most recently Nielson (1997).

A lexicological work worth mentioning here is Gō et al (1954). Based on the

dialect spoken in Hsining (Xining), this work claims to provide the first dictionary of "Modern Eastern Tibetan" with an emphasis on initial consonants as compared to those in Written Tibetan and Lhasa Tibetan. The dialect described in this book is probably an Amdo dialect, as Hsining (Qinghai Province) is generally regarded as homeland of Amdo speakers. In addition, its phonological system is considerably different from most sound systems reported for Kham dialects.

Apart from Derge, other Kham Tibetan dialects that have been studied include Bathang (Gesang Jumian 1969, 1989) and Rgyalthang (Hongladarom 1996, 1998, 2000a, 2000b; Wang 1996). Sociolinguistic works touching upon Kham Tibetan are relatively few. The most recent one is Hanny (1999) examining greeting strategies by Rgyalthang and Naxi speakers.

1.3 Ethnohistory of Kham

Kham territories, along with present-day Gansu Province, have been labeled "the frontier zone" of southwestern China (Makley et al 1999), "the Tibetan Borderlands" (Aris 1992), East Tibet, as well as "Greater Tibet."⁴ This zone has been a fascinating area of contact among Kham Tibetan, Amdo Tibetan and other non-Tibetan languages such as Monguor in Qinghai, rGyalrong in Sichuan (cf. Sun 2000) and other related languages like Minyak (Muya), Prmi (Pumi) and Naxi.⁵ Similarly, although the Tibetans form the dominant population in Rgyalthang, other ethnic groups have also co-inhabited the county for centuries. They are Sinitic languages speaking groups, e.g. Han and Bai; Tibeto-Burman languages speaking groups, e.g. Naxi, Lisu and Yi; and Qiang languages speaking groups, most notably Prmi.

East Tibet, in the past, represents the extent to which Tibetan power expanded in the heyday of the Tibetan Yarlung kings beginning with Srong-btsan sgam-po in the 7th century A.D. and ending with the collapse of the dynasty in the 9th century (Makley et al 1999: 99-100). Many communities in these eastern frontier regions, who had enjoyed their semi-independent states (Aris 1992), trace their ancestry to garrisons set

up during military campaigns on what was then the border between the Tibetan empire and the dominions of the Tang (618-907) rulers of China. This fact rightly justifies the feeling of Rgyalthang speakers nowadays, who view themselves as direct descendents of the soldiers of this great king. They believe that their language has an independent development from other modern dialects, and it closely resembles Old Tibetan.⁶

According to Dge-'dun chos-'phel (1978), the word "kham" means a boundary, as the area borders between Central Tibet and China. In his *deb-ther dkar-po* (the white chronicles), he proposed to call Kham and Amdo "Greater Tibet" to contrast with Ü-tsang, where the main administration of Tibet was located. After the collapse of the Tibetan empire in the 10th century A.D. until 1950s, Kham remained independent from the Central administration of Lhasa. It consisted of several principalities and small kingdoms ruled by hereditary kings, local chieftians, appointed regents and lamas (Teichman 1922). The three counties of southern Kham, namely Lithang, Bathang and Rgyalthang were ruled by the Naxi kings of Lijiang. These three counties were known as "three cousins" (Rgyalthang Tib. *papei suṅ*). This conception reflected in old proverbs is still prevalent to these days.⁷

Because of their independent status from Lhasa and other parts of Tibet, Kham has a distinctive culture and the Khampas develop a strong regional identity. A number of books and travel documents talk about the Khampas as Tibetan warriors who speak bluntly. It is said that their speech is rough and impolite when compared with that of Lhasa speakers. Undoubtedly, they form a distinctive group whose values and attitudes are different from those shared by the Lhasans or speakers of other parts of Tibet.

Most Khampas do not use the term བོད་ལ་ *phöpa* 'Tibetan people' when there is a need to identify themselves. To them, the term designates people from Central Tibet. Therefore, when asked what language they speak, they tend to say ཁམ་སྐད་ *khāmke* 'Kham language,' instead of བོད་སྐད་ *phökē* 'Tibetan language'. The latter usually refers to the Lhasa dialect. It is interesting to note that since the change of the political system in China and subsequent changes in Tibet, the term བོད་རིགས་ *phöri* 'Tibetan nationality' has become widely used. This term is in contrast with such terms as "Yi nationality" or

"Hui nationality" referring to other ethnic groups in China. The Khampas thus describe themselves as being *phōri* as well as *khāmpa*, but not *phōpa*.

Rgyalthag folks are proud of where they live and have described it as a place for husbandry. They also describe their hometown as a trading place between the Tibetan and the Chinese when they engage in tea and horse trade. To them, it is an abundant place where there are forests on the mountains and where the sun shines early, as is evidenced in the following འཇུ་ *jaŋ* (a kind of song):

འཇུ་ལྷོ་མའི་མཚོ་ཁ་ལ།

ནམ་གསལ་སྐད་མཚོ་རྩི་མ་འཇུ་

ṣū dzəčdāŋ ʔōmē tshūə khă la

nām ɕi kè mă tshū jǐwāŋ ṣū

The Rgyalthag of the east is at the bank of the milky sea

The sun shines at daybreak before any sound can be heard.

1.4 Objectives

The objectives of this book are three-fold: (1) it gives an introduction to the sound system of the Rgyalthag dialect, (2) it discusses its morpho-syntax with a special reference to nouns and verbs, and (3) it describes clausal characteristics of this dialect. As little work has been done on Rgyalthag Tibetan, the book also aims at providing as much linguistic information on this dialect as possible. This is done in form of texts and glossary in the appendices. In order to demonstrate the degree of affinity with other Tibetan languages, I have chosen to compare and contrast the similarities and differences between the Rgyalthag dialect and the Lhasa dialect.⁸ Comparisons are also made with other Kham dialects when data are available.

Apart from being a direct development from Old Tibetan, as claimed by the speakers (see § 1.2), Rgyalthag is the non-described Tibetan dialect with the largest number of speakers in Yunnan. As materials on Kham Tibetan are generally not

accessible to the academic community, an in-depth study of this dialect is indeed necessary. This book is also aimed to illustrate features characteristic to Modern Spoken Tibetan which are deviant from those in Old Tibetan and Classical Tibetan. These features are, for example, the lesser role ergative marking plays in the nominal morphology, and development of indexical categories (i.e. speech act participants, tense/aspect and evidentiality markings, replacement of tense inflections by auxiliaries) in the verbal morphology. These modern features are worth studying more thoroughly both from diachronic and typological perspectives in an attempt to understand how grammatical categories develop and what grammaticalization paths are involved. This will lead not only to a full understanding of Tibetan grammar but also to processes and motivations involving syntactic development in various languages.

The monograph is geared to make material on a Tibetan dialect spoken in the Tibetan borderlands available to the linguistic community at large. This will enhance our understanding of Tibetan languages, especially in the area where previous fieldwork was not possible, and facilitate the task of comparing and contrasting linguistic patterns of Central Tibetan and Kham Tibetan dialects. Finally, the grammar adds to the growing body of knowledge on descriptions of modern spoken dialects of Tibetan, several of which are becoming endangered.

1.5 Theoretical Approaches

The present work has benefited enormously from the approaches employed in Caughley (1982), Genetti (1994), van Driem (1987, 1993, 2001) and Agha (1993) in describing Tibeto-Burman languages (Chepang, Newar, Limbu, Dumi, Dzongkha, and Lhasa Tibetan respectively). All these works emphasize the importance of natural data at both sentential and discursive levels and stress the role of context which shapes them. For Caughley (1982:12), the functional approach requires a description which pays attention to the various speech functions, e.g. the establishment of role, reference, and cohesion, rather than syntactic level or unit (word, phrase, clause and so on) as in a

Tagmemic grammar, or other formal theories. Genetti (1994:15) looks at the functional approach as closely related to diachronic study of language, as she notes, "The subtleties of the relationship between form and function thus become enriched through the study of the historical development of grammar. At the same time, the forces affecting diachrony in turn become clearer through insightful functional analysis."

Centering on the role of indexical categories in grammatical description, Agha (1993) finds the functional approach most suitable for an analysis of an isolating and fusional language like Lhasa Tibetan.⁹

¹Note that speakers of other languages such as the Primi and the rGyalrong are also classified as belonging to the zàngzù (see Harrell 1995; 2001). Similarly, the Rangpa people of northern Garhwal in India are called "Bhotia" (Tibetan) but speak a non-Tibetan language (Denwood 1999: 2).

²In connection with the project on Comparative Dictionary of Tibetan Dialects (CDTD), Roland Bielmeier and his team at the University of Berne have developed a new classification of Tibetan verbs and dialects based on geographical and linguistic criteria. This renders Tibetan dialects into five basic groups: Western Archaic Tibetan, Western Innovative Tibetan, Central Tibetan, Eastern Kham Tibetan, and Eastern Amdo Tibetan. The first two are spoken mainly in the western Himalayas.

³Tournadre (2001:50) suggests to distinguish between ཡལ་ལྗོངས་ *jyke* 'dialect' and རྩོམ་ལྗོངས་ *royke* 'sub-dialect'. To him, these varieties are called dialects because they share the same written system, comparable to the situation in Chinese. But in this work I simply adopt the term dialect, though the status of Rgyalhang would be a sub-dialect if we look at it from Tournadre's point of view.

⁴The region has various names: "China's Inner Asian Frontier" (Fletcher 1979), "Frontiers of China" (Latimore 1974), and "Inner Asia's Borderlands" (Li 1995). According to Makley et al (1999: 97, f.1), this frontier zone is "...the rugged stretch of mountainous and desert land from modern Yunnan province in the south to modern Gansu province and Inner Mongolia Autonomous Region in the north, which for

centuries formed a shifting zone of frontier politics and trade. This "zone" marked the outer limits of Chinese state power and cultural influence over, among others, Tibetan, Tangut, and Mongolian steppe polities all the way up in 1949.

Aris (1992: 13) points out that contrary to expectations and common knowledge, the zone does not exhibit a sense of marginality or alienation. In contrast, it is a contested territory of local rulers, which assumes a strong sense of centrality. Aris rightly urges us to look at the notion 'frontier' as a zone, not a hard line drawn on paper, as he said (1992: 13): "It seems best, then, to conceive of the frontier as a zone rather than a line, one in which all possible boundaries of geography, race, and culture cross and overlap to form a broad north-south transitional area of great complexity separating the Tibetan and Chinese states of the past."

⁵Traditional views hold that rGyalrong is a dialect of Tibetan, as some lexical items of this language are close to the Written Tibetan orthography (Nagano 1992: 1). But the current view is that it belongs to the Qiangic branch of Tibeto-Burman. The relationship between rGyalrong and Tibetan, especially Kham, which is spoken in the same area, is an interesting issue, which deserves research in its own right. Naxi is a Tibeto-Burman language, well known for its ancient pictographic writing system. The main location of Naxi is Lijiang, but there are also a number of Naxi speakers in the neighboring Rgyalthang.

⁶See Wang (1996), for example, which shows the resemblance of the Rgyalthang dialect with Old Tibetan.

⁷This historical relationship is the reason why immigrants from these three counties in Zurich hold an annual gathering together.

⁸Recent accounts of Lhasa Tibetan are Agha (1993), Denwood (1999), and Tournadre (1998). The dialect is an object of investigation in a number of papers by DeLancey (1982, 1984, 1985a, 1985b, 1985c, 1986, 1989, 1990, 1991, 1992, 1999), which address a wide range of topics such as development of contour tones,

transitivity, ergativity, evidentials and miratives, serialization, relativization and nominalization, as well as historical development of the auxiliary verbs, so-called conjunct/disjunct auxiliaries.

⁹According to Agha (1993: 4), the language "is 'isolating' in the sense that only a very limited degree of formal affixation is allowed within words. It is 'fusional' in the sense that grammatical categories are not generally segmentable into distinct morphemes within the word."

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

Hongladarom, Krisadawan. Forthcoming. Grammatical peculiarities of two dialects of southern Kham Tibetan. In Bielmeier, Roland, ed., *Trends in Linguistics*. Amsterdam: John Benjamins.

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

Grammatical Peculiarities of Two Dialects of Southern Kham Tibetan¹

Krisadawan Hongladarom
Chulalongkorn University

1. Introduction

Recent years have witnessed major developments in Tibetan linguistics: a growing number of grammatical studies are devoted to the investigation of eastern and northeastern Tibetan dialects spoken in two traditional provinces of Tibet, namely Kham and Amdo.² Also significant to the developments is the study of non-Tibetan languages in the same areas such as rGyalrong, Qiang and Minyak spoken by ethnic minorities who have historically come into contact with the Tibetans. These works have expanded the scope of Tibetan linguistics by taking it away from the confines of Lhasa Tibetan and Central Tibetan dialects and have shed more light on Tibetan grammar as a whole. They also enhance our understanding of linguistic diversity and language contact in the Tibetan borderlands. Apart from these theoretical implications, the works indicate the possibility of more oral texts from poorly-studied and unknown dialects and languages being collected, transcribed and made accessible to the public, thus contributing to the cultural vitality of the Tibetans and other ethnic minorities.

This paper discusses certain grammatical peculiarities of Kham Tibetan. It has grown out of my previous research on the Rgyalthang dialect, a southernmost variety of Kham Tibetan spoken in Rgyalthang (Zhongdian/Shangri-la), Dechen (Diqin) Tibetan Autonomous Prefecture, Yunnan Province.³ Rgyalthang shows a number of striking discrepancies from Lhasa Tibetan or what Tournadre (1998, 2001) labels "Standard Spoken Tibetan". This prompted me to examine whether the peculiarities found in Rgyalthang characterize this major dialectal group, or are unique only to this specific variety. The latter assumption is motivated by the fact that Rgyalthang is spoken in an area of high contact with Chinese and other non-Tibetan languages such as Naxi, Yi, Pumi, and Lisu. Therefore, it may show linguistic features which are different from those in other Kham dialects. To answer this question, I chose to examine the grammar of Bathang Tibetan, a Kham dialect spoken in Sichuan Province which has a lesser degree of contact with these languages and higher contact with other Kham dialects. More specifically, I want to find out whether Bathang shares the features which characterize Rgyalthang grammar. The paper is a preliminary report of this comparison and contrast, addressing two salient morpho-syntactic features—case marking patterns and secondary verb constructions.

Gesang Jumian (1964; 1989) divides Kham Tibetan into four groups: Northern group, southern group, central group and the (sub-) dialects spoken by cattle breeders. This classification is obviously based on two criteria: geographical areas, and occupations of the speakers, whether the varieties are རོང་ཕྱོད་ *ronke* 'valley dialects' or འཕྲོལ་ཕྱོད་ *droke* 'nomad dialects'. It is generally agreed among the Khampas that the former consist of a number of local varieties (vernaculars) which are mutually unintelligible. The latter, on the other hand, pose fewer internal differences and are reported to be quite similar to the nomad dialects spoken in Amdo.

The facts that there are a number of mutually unintelligible dialects in Kham and that there is no common language (ལྷོ་ཕྱོད་) which functions in the same way as Mandarin Chinese separate the Khampas further and promote Chinese as one of the *linguae francae* in this area. Lhasa Tibetan plays a little role in Kham. Only educated speakers and those who have stayed in Lhasa can converse in this variety. Even though there exists a regional dialect known as Kham Koiné—a mixed language drawn from Written Tibetan and Dege (Dege), the dialect considered most prestigious in Kham, it lacks support from the central government and has a long way to go before it can become a well-established common language of this region.

Both Rgyalthang and Bathang are valley dialects and belong to the southern group of Kham Tibetan. They share a number of phonological, lexical and grammatical features with other Kham dialects (see Section 3 below). However, they also exhibit internal differences, as will be shown in the various examples throughout the paper.

The structure of the paper is as follows: Section 2 gives background information about the Khampas in general, and the Rgyalthangwas and the Bawas in particular.⁴

Section 3 addresses general characteristics of Kham Tibetan. Section 4 examines in detail the peculiarities of the two morpho-syntactic features in question. 4.1 looks at case marking patterns with a particular focus on subject and object markings (ergative and dative markings respectively). 4.2 investigates secondary verb constructions. Attention will be paid to the semantics of causation, aspect and modality. Section 5 summarizes salient grammatical features of these two southern Kham dialects, discusses the preliminary answer to the question posed above, and attempts to make some generalization about Kham Tibetan grammar.

2. Background information

2.1 General information on the Khampas

Presently, there are approximately 1.3 million Khampas concentrated in three western provinces of China, namely Qinghai, Sichuan and Yunnan, and in the eastern prefectures of the Tibet Autonomous Region. Comprising 18 counties including those belonging to the former Derge Kingdom, the Kandze (Ganzi) Tibetan Autonomous Prefecture is generally considered the heart of Kham. Major towns in eastern and northern Kham include Chamdo (Qamdo), Nachu (Naqu), Jyekundo (Yushu), Dzachukha (Serqu), Sertha, Kandze, Derge, Nyarong (Xinlong), and Dartsedo (Kangding), the Prefecture's seat. Important towns in the south are, for example, Lithang (Litang) and Bathang (Batang) in Sichuan, Dechen (Deqin) and Rgyalthing in Yunnan.

After the collapse of the Yarlung dynasty in the tenth century A.D., the province of Kham was divided into several semi-autonomous kingdoms and principalities. Geographical isolation and historical independence explain why Kham regionalism has been strong and why the Khampas in general have considered themselves to be a distinct group from people of Central Tibet or those of the Amdo region.⁵ This isolation is also due to the fact that they hardly travel out of their region except when they go on a pilgrimage or undertake a long-distance trade. The combination of these factors has a linguistic impact by rendering a high degree of mutual unintelligibility in the area. This is why Gesang Jumian (1989: 331) comments that internal difference is relatively great within the Kham dialect.⁶

2.2 The Rgyalthingwas and the Bawas

The Rgyalthingwas, totaling approximately 130,000 (41% of whom are Tibetans), are concentrated in Zhongdian, the seat of the Dechen Prefecture in Northwest Yunnan. The Bawas, approaching 50,000 (94% of whom are Tibetans), are the residents of Bathang, a low-level county situated at the far western end of the southern Kham borderland in the Kandze Prefecture in Sichuan. Like most Khampas, the Rgyalthingwas lead their lives as ས་ས་འདྲོག *sa-ma-drok* 'semi-nomads,' doing agriculture in the valley plains and tending cattle on the alpine grasslands. The main livelihood of the Bawas is farming, as the climate in Bathang is mild, and two crops are grown twice a year.

The distance between Rgyalthing and Bathang is not very far. Traveling by car usually takes only one and a half days. But as they are administered by different provincial governments, both groups do not interact with each other much. Besides, there is no direct public transportation between Rgyalthing and Bathang. The Bawas travel more to the North of the region and conduct businesses with other groups of Khampas. The Rgyalthingwas, on the other hand, travel more to the south and interact with other ethnic groups such as the Naxi in Lijiang or the Han in Dali and Kunming.⁷ This pattern of interaction has had an impact on language maintenance and education. As there is no need to use Written Tibetan or converse in the standard dialect in everyday life, most Rgyalthingwas are illiterate in Tibetan. Although it is much easier to find a Bawa who can read and write in Tibetan, changes do take place there and several native speakers comment that the dialect is changing too quickly. One local teacher remarks: "The Bathang language is loaded with Chinese words. The Bawas do not speak 'clean Bathang speech' any more."

3. General characteristics of Kham Tibetan

The dialects of Kham Tibetan differ drastically from Lhasa Tibetan and other Central Tibetan dialects. Phonetically speaking, they possess several sounds which are lacking in Central Tibetan such as voiced obstruents, aspirated fricatives, voiceless nasals and prenasalized consonant clusters. Consider the following word བདེན་ *mda* 'arrow' in Written Tibetan and its cognates in Lhasa, Bathang, and Rgyalhang.

(1)				
'arrow'	Written Tibetan <i>mda</i> '	Lhasa <i>ta</i>	Bathang <i>nda</i>	Rgyalhang <i>nda</i>

In both Kham Tibetan varieties the prenasalized initial /nd-/ is preserved; in Lhasa it is lost and the initial stop is unaspirated.⁸

In terms of lexicon, Kham Tibetan contains a number of special idioms and expressions, including discourse markers. Here are some examples of such idioms which are used widely from Bathang up to Jyekundo:

- དྲུག་ལྷན་ཐག་ *ka ?athe* (Lit. 'Are (you) tired?') as a greeting conveyed especially when a visitor arrives at one's home.⁹

- བདེ་མོ། *temo* as a greeting as well as a leave-taking utterance.

- བ་མ་བཟུང་ཚེ། *sama sa ?atsha* 'Have you eaten?,' which can be a question as well as a greeting.

Most varieties of Kham Tibetan possess only a few honorific words which are used to lamas, high-ranking officials and the elderly. This is one of the most important features which distinguishes it from the Lhasa dialect. The little use of honorific vocabulary and the direct and blunt way of speaking render Kham speech into an object of disdain by Lhasa speakers.

Kham Tibetan develops a number of grammatical features which are also attested in several modern spoken varieties. They are, for example, evidential and mirative markings, participant marking, development of serialized construction, and the use of auxiliaries to convey tense, aspect and modality.¹⁰ However, they also show several attributes which differ from the grammar of Central Tibetan, such as the consistent use of the ergative marker (as in Bathang and Derge), object marking (particularly in Rgyalhang), the grammaticalization of different verbs from those in Lhasa Tibetan to function as aspectual auxiliaries and secondary verbs. Although this paper focuses only on case marking patterns and secondary verb constructions, it is important to note that there are other striking features that can be claimed to define Kham Tibetan. These are, for example, the use of double possessives, the existence of complicated pronominal paradigms, and the peculiar forms and functions of existential verbs.

The following examples illustrate the phonological, lexical and grammatical peculiarities of Spoken Kham (i.e. the Derge and Kandze dialects) and Written Kham (a modified version of Written Tibetan).¹¹

(2) Written Kham (Ma and Hu 1987: 7-8)

- a. ལྗང་ཚ་མེན་ཟེང་།
tchu tshamə *?ə-re*¹²
 water hot Q-COP: OTHER¹³
 'Is the water hot?'
- b. རྒྱུ་ལྷན་སྤྱོད་ལྟུང་ཟེང་།
tchø-dzi lozay ri? *?ə-cuy*
 2s-ERG PN see Q-AUX: SELF
 'Did you see Lobsang?'

(3) Dartsedo (Kraft and Hu Heng 1999: 53, phonetic transcription my own)

འདི་ལྟེང་མི་ཚད་ཡག་མོ་ཟེང་།
dza ndi kaymitshe jamo re
 tea this very good AUX: OTHER
 'This is a very good tea.'

(4) Kandze (my fieldnote, January 2001)

མ་པས་དེ་རིང་ལུག་བཤའ་འོང་ལ་རེད།

?avi deriŋ lu? xa fiŋ-la re
 father.ERG today sheep slaughter come-FUT AUX: OTHER
 'Today father will slaughter a sheep.'

These examples show that one of the striking characteristics of Kham Tibetan is the use of special words and expressions such as *ri?* 'see' (in the sense of meeting a person) in (2b) and *kaŋmitse* 'very' in (3). Moreover, certain words which are also used in other Tibetan varieties are pronounced differently in Kham dialects. Example (4) from the Kandze dialect clearly illustrates this: the morpheme ?avi is a cognate (in ergative form) of the word མ་པས་ 'father.ERG'. Similarly, the verb 'slaughter' is pronounced in the Lhasa dialect as *ca* but in this dialect as *xa*. In addition, the above examples demonstrate how tense/aspect is conveyed differently in Kham Tibetan. In Lhasa Tibetan, the auxiliary *soŋ* (grammaticalized from the verb *soŋ* 'go, went') is the common perfective (i.e. aorist) and evidential marker. In Kham Tibetan, the same function is conveyed by the auxiliary *the* or *thi*, which is grammaticalized from the verb *thal* 'go; cross'.

4. Grammatical peculiarities of Rgyalthing Tibetan and Bathang Tibetan

4.1 Case marking patterns

There are six morphological cases in the Rgyalthing dialect and the Bathang dialect, as shown in Table 1. Like other Tibetan dialects, the cognates of Written Tibetan ergative marker *kyis/gyis/gis/-s* (realized in Bathang as *ke* and in Rgyalthing as *kə*) have dual functions, marking agents and instruments. In Rgyalthing, another morpheme *ji* is also used to convey these functions, though its use is restricted mainly in instrumental contexts and when the agentive nouns consist of open syllables. The ergative-instrumental case marker and the genitive case marker are homonyms.¹⁴ The absolutive case has zero marking.

According to native grammarians, the dative and locative cases are lumped together, as they are conveyed by the same forms traditionally known as *la don*. But in these two dialects they are expressed by distinct forms and this serves as a justification to divide them into two different classes. One of the locative particles *la* (realized as *la* in Rgyalthing and *lou* in Bathang) seems to be borrowed from Lhasa Tibetan or Written Tibetan, as it is found mainly in the speeches of those who have socialized with Lhasa speakers or who are literate in Tibetan. The ablative particle in Bathang is a cognate of Written Tibetan *nas*; the same case in Rgyalthing has a distinct form. Contrary to the ablative in Written Tibetan, its function as a subject marking particle is rare.

Table 1. Cases in Bathang Tibetan and Rgyalthing Tibetan

Case	Bathang	Rgyalthing
Ergative-instrumental	ke	kə, ji
Genitive	ke	kə
Absolutive	∅	∅
Dative	naŋ	ko, la, ko la, tsa
Locative	lou/nə, naŋla	nə, la
Ablative	nɛ	re

4.1.1 Ergative marking/ subject marking

Tibetan is often said to be an ergative language. This is especially true when we consider Old Tibetan, Classical Tibetan, and certain modern dialects such as Ladakhi (Koshal 1979), Shigatse (Haller 2000b) and Derge (Häsler 1999). However, the degree of ergative marking varies from one dialect to another. For example, in the Lhasa dialect only transitive subjects in perfective clauses are marked with the ergative case marker (DeLancey 1990), whereas in Ladakhi ergativity is an obligatory feature of all transitive clauses. As for the southern Kham dialects, it will be demonstrated that most Bathang

transitive subjects appear in the ergative, whereas most Rgyalthang transitive subjects remain in the absolutive.¹⁵ Unlike the Lhasa dialect, both Bathang and Rgyalthang do not mark ergative subjects in intransitive clauses (hence they do not exhibit characteristics of an active type).

Some linguists (e.g. Agha 1993; Denwood 1999) do not consider Lhasa Tibetan an ergative language, as split ergativity is not determined by aspect or person, as is the case in other ergative languages. In contrast, it is conditioned by a pragmatic factor—the speaker's want to emphasize the agent. Hence, ergativity in this dialect is re-labeled “subject marking”. This is similar to the notion “agentive marking,” which LaPolla (1992) found to characterize some Tibetan and other Tibeto-Burman languages. The data below will show that Rgyalthang also exhibits a subject marking phenomenon whereas Bathang reflects the vestige of the ergative system.

4.1.1.1 Bathang Tibetan

In the Bathang dialect, ergative marking is an important characteristic of most transitive clauses.

(5) Bathang

ལྷ་གཉིས་སྐྱལ་གཅིག་བསད་ཐལ།
táʔ-ki dzý tciʔ sèʔ thē
 tiger-ERG snake one.ABS kill AUX: OTHER
 ‘The tiger killed a snake.’

(6) Bathang

སྐར་པ་གཉིས་ངའི་ལོ་སྐར་མང་པོ་སྤེར་བུང་།
mēnbà-ki ŋj-lou¹⁶ mēŋ mǒŋbò tē cǔŋ
 doctor-ERG 1s.GEN-DAT medicine a lot of.ABS give AUX: SELF
 ‘The doctor gave me a lot of medicine.’

So far I found only one instance (Ex. 7) whose subject is not marked with the ergative. This may be because this sentence is a reflexive construction which already emphasizes the fact that the speaker has done the work himself, and because the patient, not the agent, is the focus of this sentence (note the sentence's marked word order).

(7) Bathang

ལས་ཀ་དེ་ང་ནང་ལས་ཡིན།
lēkhà dō ŋâ-non lē jǐn
 work that.ABS 1s-self.ABS work AUX: SELF
 ‘He did the work himself.’

The following examples additionally demonstrate that ergativity in Bathang is not conditioned by aspect. That is, it does not exhibit a split pattern. Imperfective clauses (i.e. those describe an action in progress [Ex. 8], a future event [Ex. 9] or a present state [Ex. 10]) all take ergative marking.

(8) Bathang

ལྷོ་བཟང་གིས་ཇ་སྐྱལ་ཞོར་རེད།
lōzāŋ-ki tci kŷ-yo rē
 PN-ERG tea boil-IMPF AUX: OTHER
 ‘Lobsang is boiling tea.’

(9) Bathang

ཕར་ལན་ངས་ཁང་པ་ཆེ་བོ་གཅིག་གྱུ་གྱུ་ཡིན།
phālēŋ ŋē khōŋbà tchǎu tciʔ
 next year 1s.ERG house big one.ABS
kāuʔ-dzi jǐn
 build-FUT AUX: SELF

'I'll build a big house next year.'

Ergative marking occurs even when the degree of transitivity is low. The incorporated noun ཡིད་ *dzi?* 'mind' in (10) is treated as if it were the direct object of the sentence: it appears in the absolutive case, whereas the indirect object 'me' receives dative marking.

(10) Bathang

ཁོས་ངའི་ལོ་ཡིད་མི་ཚད་དོ།

<i>khø</i>	<i>ŋj-lou</i>	<i>dzi?</i>	<i>mə-tchè?-to</i>
3s.ERG	1s.GEN-DAT	mind.ABS	NEG-cut-SFP

'He doesn't trust me.'

Examples (9) and (10) further demonstrate that the person of the agent (whether first or non-first person) does not affect ergative marking.

4.1.1.2 Rgyalthang Tibetan

Unlike Bathang, most subjects in Rgyalthang transitive clauses are not marked with the ergative case. Ergative subjects occur only when the predicates express causativity or volitionality, that is, when there is a need to highlight the agent who has a volition to perform the act described (Hongladarom 1998). In other words, the Written Tibetan ergative marker *kyi* (together with their allomorphs) becomes a subject marker in this dialect. Anyway, to facilitate the comparison with Bathang and other dialects, I will still use the terms ergative marker and ergative marking.

Examples (11)–(13) all contain ergative subjects.

(11) Rgyalthang

ངས་བྱིས་གཅིག་བཞོས་ཡིན།

<i>ŋɛ</i>	<i>tchūŋ</i>	<i>tci</i>	<i>zā</i>	<i>zān</i>
1s.ERG	house	one.ABS	make	AUX: SELF

'I built a house.'

(12) Rgyalthang

བུ་གཅིག་གིས་ང་གི་ཡང་ཡུའུ་ཞི་ར་བྱང་།

<i>pɔ̃</i>	<i>tci-kə</i>	<i>ŋā-ko</i>	<i>jāŋjū</i>	<i>tə</i>	<i>cāŋ</i>
boy	one-ERG	1s-DAT	potato.ABS	give	AUX: SELF

'A boy gave a potato to me.'

(13) Rgyalthang

བྱིས་ཇ་གིས་བྱིས་དུ་བཅུག་ཐལ།

<i>cāshā-kə</i>	<i>cī</i>	<i>ŋɔ̃</i>	<i>tɕò</i>	<i>thī</i>
babysitter-ERG	child.ABS	cry	cause	AUX: OTHER

'The babysitter made the child cry.'

On the contrary, the subjects of (14)–(16) below appear in the absolutive case, despite the fact that the predicates are transitive and describe past events. Note that the object in (16) is marked with the dative case.

(14) Rgyalthang

ང་ཚོ་ཤིང་ཕུང་གཅིག་བཅུགས་ཀྱི་གིས། (ལ་ཡིན།)

<i>ŋātshē</i>	<i>šijphūŋ</i>	<i>tci</i>	<i>tsò-tci</i>	<i>kū</i>
3p.ABS	tree	one.ABS	plant-PF	AUX: SELF

'We planted a tree.'

(15) Rgyalthang

ང་ཤིང་འབྲུ་བཞུད་རན་ཚེ་ར་མ་གཅིག་བྱག་གྱི་བྱང་།

<i>ŋǎ</i>	<i>sīŋ</i>	<i>thō-dereŋ</i>	
1s.ABS	wood.ABS	collect-CON	
<i>tshāwàŋ</i>	<i>tci</i>	<i>sō-tci</i>	<i>cǎŋ</i>
splinter	DET.ABS	pierce-PF	AUX: SELF

'While collecting wood, I got pierced by a splinter.'

(16) Rgyalthang

ང་མི་རྟོག་གོ་ལྷོ་མ་འུག་ཡིན།

<i>ŋǎ</i>	<i>mīndiū-ko</i>	<i>ŋāŋ</i>	<i>tsò</i>	<i>zīn</i>
1s.ABS	flower-DAT	smell	like this	AUX: SELF

'I smelled at the flower like this.'

4.1.2 Object marking

Denwood (1999: 193) mentions that there is no object marking particle or any other morphological means of marking objects in Tibetan. The data in Kham Tibetan counteracts this statement. The morphological marking of objects by means of the dative case is attested in both Rgyalthang and Bathang (as well as Standard Spoken Tibetan).

Tournadre (2001: 55; 120) established four classes of transitive verbs for Standard Spoken Tibetan, as follows:

- Ergative verbs, e.g. *mtshong* 'see'
X (ERG) Y (ABS) V
- Mixed ergative verbs, e.g. *lta* 'look'
X (ERG) Y (DAT) V
- Possesstive-benefactive verbs, e.g. *rnyed* 'find'
X (DAT) Y (ABS) V
- Accusative-affective verbs, e.g. *dga* 'like'¹⁷
X (ABS) Y (DAT) V

Classes (a) and (c) differ from (b) and (d) in that objects in the former appear in the absolutive case whereas in the latter they are marked with the dative case. These classes trigger specific case patterns which Tournadre considers to be features of particular verbs.

However, the data from Kham dialects show deviations from this model, and this raises a question of how we can account for such variations. In other words, do case patterns belong to the lexical/semantic domain alone (i.e. they are properties of verbs) or are there other factors involved?

(17) Rgyalthang

ཁོ་རྣམས་ཀུན་ང་གི་བརྒྱུང་ས་བྱུང།

<i>khōnàkein</i>	<i>ŋǎ-ko</i>	<i>dūŋ</i>	<i>cǎŋ</i>
3p.ABS	1s-DAT	hit	AUX: SELF

'All of them hit me.'

(18) Bathang

ཁོ་མ་ང་བརྒྱུང་ས་བྱུང།

<i>khø</i>	<i>ŋǎ</i>	<i>dūŋ</i>	<i>cǎŋ</i>
3s.ERG	1s.ABS	hit	AUX: SELF

'He hit me.'

(19) Bathang

ང་མ་རྒྱུང་ཞེས།

<i>ŋǎ</i>	<i>ma-dūŋ-?o</i>
1s.ABS	NEG-hit-SFP

'Don't hit me.'

The verb 'hit' is a controllable verb. In general, it requires an ergative subject, as seen in the Bathang sentence in (18). But in Rgyalthang the ergative marker is omitted. Another

difference is that the patient in Rgyalthing as in (17) is marked with the dative case, whereas the one in Bathang is not. So we see a variation regarding the case pattern of the verb 'hit,' as follows:

Bathang:	X-ERG	Y-ABS	V (hit)
Rgyalthing:	X-ABS	Y-DAT	V (hit)

The situation is more complicated when we examine the following examples in Derge which show object marking variation [X-ERG Y-ABS V (hit)/ X-ERG Y-DAT V (hit)].

(20) Derge (Häsler 2001: 16)

ངས་ཁོ་ལ་བདུངས་ཟེན་ཟེད།

<i>ŋɛ</i>	<i>khō</i>	<i>dō:-zī</i>	<i>rɛ:</i>
1s.ERG	3s.ABS	hit-PF	COP: OTHER

'I hit her.' (The speaker cannot really remember having done so.)

(21) Derge (Häsler 1999: 193)

ངས་ཁོ་ལ་བྱབས་ཐལ།

<i>ŋɛ</i>	<i>khō-la</i>	<i>dzɛ:</i>	<i>thē:</i>
1s.ERG	3s-DAT	hit	AUX: OTHER

'I hit him.' (It was an accident.)

Note that in (20) and (21) the ergative marker is obligatory and both utterances express non-volitionality. Häsler did not give an account for this variation. More examples of this type are needed before we can attempt to make a generalization concerning object marking in this dialect.

At this stage of research, the following points regarding case marking in Kham Tibetan can be concluded:

1. Ergative marking is consistent in several Kham dialects such as Bathang and Derge. Kham speakers are aware of this fact, as transitive subjects are always marked with the ergative when they write. In addition, informants tend to produce transitive sentences with ergative subjects. Rgyalthing, however, displays a divergence from this model. Most transitive subjects appear in the absolutive case and the ergative marker in this dialect is best regarded as a subject marker.
2. Object marking is common in Rgyalthing but plays a marginal role in Bathang. However, more investigation on this phenomenon in Bathang as well as in other Kham dialects is needed before any definite conclusion can be made.
3. Although verbs have underlying case frames, these frames are not always fixed. This is why we encounter such phenomena as split ergativity and split accusativity.
4. The common case pattern of Rgyalthing transitive clauses is X (ABS) Y (ABS) V. This pattern is triggered when the speaker simply reports an event without highlighting the agent or the patient.

4.2 Secondary verb constructions

Verbs in the Rgyalthing dialect and Bathang dialect are classified into four major classes: lexical verbs, verbs of being (copulas and existential verbs), auxiliary verbs and "secondary verbs" (the term proposed by Tournadre 2001: 88). Verbs of being also function as evidential-aspectual auxiliaries and this is one of the most striking aspects of the grammar of Modern Spoken Tibetan.¹⁸ Transitivity and control are two most important semantic elements which characterize lexical verbs.

Auxiliary verbs such as *thal* (realized as *the* in Bathang and *thi* in Rgyalthing) occupy the final position of the sentence, in case no attitudinal particles (i.e. final sentence particles) are present. Most of these auxiliaries are grammaticalized from verbs—motion verbs and action verbs in particular. They are often preceded by aspectivizers (also grammaticalized from verbs or derived from case markers) such as the future-marking suffixes *dzi* in Bathang and *zə* in Rgyalthing.¹⁹ They can also be preceded by secondary verbs and together with them indicate aspectual meanings.²⁰ As there have been excellent accounts of auxiliary verbs in Tibetan dialects, including Kham Tibetan (see Tournadre 2001 and other articles in Bickel's two edited volumes on person and evidence in

Himalayan Languages) and due to the limit of the scope of this paper, I will have nothing more to mention about them.

Secondary verbs such as 'gro 'go' and *yoŋ*/'oŋ 'come' still contain lexical meanings and function as main verbs. When used as secondary verbs, they occupy the position between main verbs and auxiliaries. In assertions they are placed after main verbs in a concatenation pattern—often with no intervening morphemes and are followed by aspectual suffixes and/or auxiliaries. In questions the interrogative particle can insert between the main verb and the secondary verb, and the auxiliary is omitted. The negative particle, if any, is attached either to the secondary verb or the auxiliary verb.

Assertions: MV + SV + (Aspectivizer) + AUX
 Questions: MV + Q + SV

These verbs are called by native grammarians *bya tshig phal ba* (Skal-bzang 'Gyur-med 1981) and by linguists "serial verb" (DeLancey 1991; Denwood 1999). To me, the term secondary verb is more appropriate because this kind of verb occupies the secondary position in the verb phrase. Furthermore, they belong to a closed set. That is, only a restricted number of verbs can occur in serialized constructions and this is a major feature that distinguishes them from serial verbs in Southeast Asian languages such as Thai, Vietnamese and Cambodian. In addition, Tibetan is a clause chaining language. When several events are reported simultaneously, there is a need to employ conjunctive suffixes which link the clauses together. Hence, it is hard to find a single clause which contains several serial verbs as is the case in prototypical serialized languages.

Most secondary verbs have developed grammatical meanings indicating various aspectual meanings, causativity, and modality. Skal-bzang 'Gyur-med (1981) listed about 20 verbs of these which range from motion verbs to modal verbs. Denwood (1999: 171-178), after DeLancey (1991), distinguished five groups of Lhasa serial verbs depending on increasing degrees of grammaticalization. The verbs that have acquired grammatical meanings are, for example, *tshar* indicating perfect aspect and *bcug* functioning as causative marker. Häsler (1999) classified Derge secondary verbs into two groups in accordance with their potential to combine with each other: Group 1 includes motion verbs and finishing/completion verbs and Group 2 consists mainly of modal verbs. She made an interesting observation that Group 1 verbs could be followed by Group 2 but not vice versa.

Tournadre (2001: 88-101) offers a detailed account of the grammaticalization of secondary verbs in Standard Spoken Tibetan. Among the questions raised are, for example, how verbs རྟོག་ *joŋ* 'come' and འགྲོ་ *tšö* 'go' have developed inchoative and progressive aspects, directional meaning, modality, and subjective and objective meanings. To illustrate the latter function, he gave the following examples. To say that the speaker will lose something, he/she would have to say ལྡོག་འགྲོ་གི་རེ། *la tšöki re* (with the secondary verb 'go'). Conversely, to say a positive thing about something, the speaker will have to resort to the verb 'come', as in པར་གསལ་པོ་ཚགས་ཡོང་གིས། *pār sēpo tchà joŋ ki* 'The picture is becoming clear.' (Tournadre 2001: 92, phonetic transcription my own).

In the following sub-sections, I will illustrate the various meanings and functions of secondary verbs in Bathang and Rgyalthang. One point worth noting is that secondary verbs occur with auxiliaries only in non-first person constructions. When the subject is first-person, the auxiliary can be omitted. That is, the sentence will end with the secondary verb.

4.2.1 Directional marking

Among the most common secondary verbs in Tibetan are basic motion verbs 'come', 'go', 'bring' and 'take'. They indicate direction towards or away from the speaker (or the deictic center). The examples from Bathang and Rgyalthang in (22) and (23) involve the secondary verb 'oŋ 'come' indicating the direction towards the speaker (i.e. the location where the speaker is). This direction can also be conveyed by another secondary verb *khur* 'carry' as shown in (24) and (25).

(22) Bathang

ཁོས་ལ་ཚུ་ཚོ་མི་ཅིག་ཁྱེད་ལོང་རེ།

<i>khø</i>	<i>ŋi-lou</i>	<i>tchù</i>	<i>tshāmù</i>	<i>tci?</i>	<i>khù</i>
3s.ERG	1sp-DAT	water	hot	one.ABS	bring
<i>ʔõŋ</i>	<i>rě?</i>				
come	AUX: OTHER				

'He brought me hot water.'

(23) Rgyalthang

ཁྱི་ལྷིང་བོ་སྤྲོམ་འོང་ནི།

<i>tshə-ji</i>	<i>ŋä-ko</i>	<i>ŋāŋ</i>	<i>ʔõŋ</i>	<i>nə</i>
dog-INS	1s-DAT	snif	come	AUX: OTHER

'The dog sniffed at me.'

(24) Rgyalthang

ཁོ་ཚོ་གིང་དོན་ལྷན་པ་ཉུང་ལཱ་བྱུང་།

<i>khötshe</i>	<i>cŷithù</i>	<i>dzēpā</i>	<i>ŋyə</i>	<i>khō</i>	<i>çāŋ</i>
3p.ABS	fruit	a lot.ABS	buy	bring	AUX: SELF

'They bought me a lot of fruits.'

(25) Rgyalthang

སྐབ་དགུ་པ་ན་(གིང་)ཡུལ་ན་སྤོམ་ལཱ་བྱུང་།

<i>dāwā</i>	<i>göbā-nə</i>	<i>šū</i>	<i>ji-nə</i>	<i>pə</i>	<i>khō</i>
month	nineth-LOC	down	village-LOC	move	bring

'In September we move down to the village.'

4.2.2 Experiential construction

Another secondary verb which is found in many Tibetan dialects is the verb *myoŋ* (realized as *ɲõŋ* in Bathang and as *ɲõŋ* in Rgyalthang) 'experience'.

(26) Bathang

ཁོ་ཚོ་འི་དུགས་གི་ག་ལང་པོ་བཟའ་ཚུང་དོན།

<i>khø</i>	<i>rĩṣā-ke</i>	<i>xhà</i>	<i>mõŋbò</i>	<i>sā</i>
3s.ERG	hoof animal-GEN	meat	a lot	eat
<i>ɲõŋ</i>	<i>rě?</i>			
experience	AUX: OTHER			

'He has eaten a lot of hoof animal's meat.'

(27) Rgyalthang

ཨོང་དོན་གནང་གདམ་ཐོན་མ་ཚོར་ཚུང་།

<i>ʔondə</i>	<i>nātūŋ</i>	<i>heĩpě</i>	<i>tshū</i>	<i>ɲõŋ</i>
this	story	before	hear	experience

'I have heard this story before.'

4.2.3 Purposive construction

Purposive clauses in Lhasa Tibetan are marked by the post-verbal suffix *-ka* and in the Derge dialect by the suffixes *-sa* and *-ji*, as shown in (28) and (29).

(28) Lhasa Tibetan (Hu Tan 1999, transcription, gloss and translation my own)

<i>theŋsāŋ</i>	<i>riŋe phōtṣhaŋ-la</i>	<i>ʔadze ʔamo</i>	<i>tṣhap-ki</i>
nowadays	cultural center-LOC	opera	perform-IMP
<i>yə re-ta</i>	<i>khēraŋ</i>	<i>sĩ-ka</i>	<i>thē-be</i>
EXIST-SFP	2s.ABS	see (HON)-PUR	go (HON)-Q

'These days the opera is on at the cultural center. Did you go to see it?'

(29) Derge (Häsler 1999: 249 with the glosses modified)

ང་འདི་ན་ལས་གཞུང་ལས་ཡི་འོང་བེན་ཡིན།

<i>ŋə</i>	<i>ndəna</i>	<i>le:ka</i>	<i>le:-ji</i>	<i>õ:-zi:</i>	<i>ĩ:</i>
-----------	--------------	--------------	---------------	---------------	-----------

Is here work work-PUR come-PF AUX
 'I came here to work.'

In Bathang and Rgyalthing (and perhaps other southern Kham dialects), the purposive marker is omitted. Gesang Jumian (1964)/Skal-bzang 'Gyur-med and Skal-bzang Dbyangs-can (2002) regards this feature as one of the salient characteristics of Kham Tibetan.

(30) Bathang

ཟ་ཁང་ལ་ཟ་མ་ཟ་འགྱེ།
sâkhōŋ-lou sâ mâ sâ ndzû
 restaurant-LOC food eat go
 'Let's eat in a restaurant.'

(31) Rgyalthing

རི་རྩ་གཞི་འཇུག་འགྱེ་བེ།
rî-nə šũŋ tshə ngūə-zə
 mountain-LOC mushroom-ABS pick go-FUT
 '(I)'ll go to pick mushroom on the mountain.'

4.2.4 Conditional construction

The secondary verb *byuŋ* 'happen, emerge' appears in a conditional clause, as seen in the example from Rgyalthing below (32). Note that the verb is losing its lexical content and becoming a fully grammaticalized morpheme marking a condition.

(32) Rgyalthing

ཕུགས་ཏུ་རི་རྩ་གཞི་འཇུག་འགྱེ་བེ་ཕུགས་ཏུ་གསོ་སྦྱོ།
çòtā rî pətsāŋ lü çǎŋ-nə
 cattle mountain good (able) receive happen-if
çòtā sūə lā jī
 cattle tend easy COP: OTHER
 'If we can find a good mountain (for) the cattle, tending them is very easy.'

4.2.5 'Want'/'like' construction

To express the speaker's wanting or liking of something, the secondary verbs 'want' and 'like' are used. It is worth mentioning that these verbs are less common in non-first person constructions. When there is a need to describe or report somebody else's wants or aspirations, the speaker tends to do so using modal constructions. (33)

demonstrates the use of the verb མཚོ་ *mžö* 'want' in Bathang. In Rgyalthing, the verb དགོ་སྒྲོ་ *gyə* 'want; have to' is used instead.²¹

(33) Bathang

ཉོ་སྒྲོ་འ་ཟུག་ཚི་ལས་མོས་དོ།
hə ?āzù? tchə l̥ mə-to
 2s.ERG now what do want-SFP
 'What do you want to do now?'

(34) Rgyalthing

ཐོད་ཚི་བྱེད་དགོ་སྒྲོ།
tchə tshə ŋü gyə
 2s.ABS what do want
 'What do you want to do?'

(35) Rgyalthing

ང་ག་བཟའ་མྱི་དགལ།

ŋǎ tṣā tṣhā ɲi-gǎ
1s.ABS meat.ABS eat NEG-like
'I don't like meat.'

4.2.6 Causative construction

Similar to purposive constructions, the causative verb *bcug* 'cause someone to do something; let, permit' appears right after the main verb, without any intervening morpheme. In Lhasa Tibetan the causative verb is preceded by the particle *-ru*:

Bathang & Rgyalthang: X-ERG Y-DAT V bcug
Lhasa: X-ERG Y-DAT V-ru bcug

(36) Bathang

ཁོས་ངའི་ལོ་ཡི་གེ་གཅིག་བྲི་བཅུག་རེད།

khø ɲi-lou ɲyɪ tɕi? tṣhi? tɕu?
3s.ERG 1sp-DAT letter one.ABS write cause
rɛ?
AUX: OTHER
'He made me write a letter.'

(37) Rgyalthang

ཕྱིས་གོ་ངུ་མ་བཅུག།

ci-go ɲǎ mɔ-tɕò
child-DAT cry NEG-cause
'Don't make the child cry.'

The causative verb in Rgyalthang also conveys the agent's non-volitionality, as is shown in (38) and (39). Note that when conveying the same states of affairs, the causative verb is not required in the standard dialect.

(38) Rgyalthang

ང་བརྗེད་བཅུག་གྱེ།

ŋǎ dzɪu tɕò-tɕi
1s.ABS forget cause-PF
'I forgot.'

(39) Rgyalthang

ང་ཇ་མོ་བཅུག་ཐལ།

ŋǎ tṣǎ phǎ tɕò thi
1s.ABS tea.ABS spill cause AUX: OTHER
'I spilled tea (inadvertently).'

4.2.7 Aspectual meanings

4.2.7.1 *thon* 'complete'

The verb *thon* as a marker of perfect aspect is found in both Bathang and Rgyalthang, as shown in (40) - (42) below. In a non-controllable sentence as in (42) the verb is best translated as 'already'.

(40) Bathang

ཁྱོས་ཇ་འཕུང་ཨ་མོན།

hø tɕā thūŋ ?ɔ-tħun
2s.ERG tea.ABS drink Q-complete
'Have you had tea yet?'

(41) Rgyalthang

ཕིང་ཀོ་བྱིས་བྱིས་བཟའ་ཐོན་ཐལ།

phūŋko *čĩ-kə* *tshǎ* *thūin* *thĩ*
 apple.ABS child-ERG eat complete AUX: OTHER
 'The child has eaten the apple.'

(42) Bathang

མ་དེ་ཟུལ་ཐོན་རེད།

xhā *də* *rūi* *thūn* *rē?*
 meat that.ABS spoil complete AUX: OTHER
 'The meat is already spoiled.'

Apart from functioning as a perfect marker, the verb *thon* [*thūin*] in Rgyalthang has also developed its discursive function as a conjunctive suffix: *thuinreŋ* 'after' (*thuin* + *reŋ* 'when').

(43) Rgyalthang

ཇ་ཅིག་ཡར་འབྲུང་ཐོན་རན་དེ་རེ་ལ་གིང་ཅིག་ཡར་འབྲུག་པ།

tšǎ *tčĩ* *phũ* *thāŋ-thuinreŋ-tə*
 tea one away drink-after-TOP
rə-lə *sĩŋ* *tčĩ* *phũ* *nbā*
 mountain-LOC wood one away carry
 'After drinking (another) tea, (we) carry wood from the mountain.'

4.2.7.2 *tshar* 'finish'

The verb *tshar* in Bathang and Rgyalthang is used in a similar manner as the verb *thon* discussed above. The difference is that the verb *tshar* focuses on the end point of the event, whereas the verb *thon* emphasizes the fact that an act has already been completed and is often used with verbs which are inherently durative corresponding to Vendler's (1967) accomplishment terms.²²

(44) Bathang

ངས་ཡི་གེ་བྲིས་ཚར་ན་ཡར་ནང་འགྲོ་ཡིན།

ŋě *jĩŋi* *tshĩ* *tshā-na* *phānāŋ* *ndzũ-dzi*
 1s.ERG letter write finish-CON outside go-FUT
jĩn
 AUX: SELF
 'After I finish writing the letter, I'll go outside.'

(45) Rgyalthang

ཚུག་གད་མནའ་བཞགས་ཚར་རེད།

tsò *gè* *nā* *zā* *tshǎ* *rē*
 like that say vow keep finish COP: OTHER
 'Saying like that, they have made the vow.'

4.2.7.3 '*dug/ bsdad* 'sit, stay'

Two Written Tiben verbs with related meanings have developed into markers of imperfective (progressive) aspect: the verb '*dug* [*ndũ?*] 'sit, stay' in Bathang and *bstad* [*dē*] (the past tense of *sdod* 'stay, sit') in Rgyalthang. Note that the former becomes an existential verb in Rgyalthang but it is not used as an aspectual marker. Both verbs describe ongoing states of affairs.

(46) Bathang

ངའི་ཡ་གན་ཉལ་འདུག་ཡོད།

ŋĩ *phāgēn* *jě* *ndũ?* *jə*
 1s.GEN father sleep sit EXIST: SELF
 'My father is sleeping.'

(47) Rgyalthang

བྱག་ཚེས་ཅིག་ན་རེ་ཁྲོད་ཅིག་ན་ཚེས་ཀྱི་ག་བཟང་དག་ག

<i>tṣāgūŋ</i>	<i>tci-nə</i>	<i>rəṣṣh̄yi</i>	<i>tci-nə</i>	<i>gōm</i>
rock cave	one-LOC	hermitage	one-LOC	meditate
<i>tco</i>	<i>dē</i>	<i>tca</i>		
do	stay	AUX: OTHER, HS		

'It was said that he was mediating in a hermitage, a rock cave.'

In (48) below the Rgyalthang verb 'stay' is combined with the particle *-nə* rendering the compound *dēnə* which functions as an existential verb and is hence in a paradigmatic contrast with other existentials (i.e. *ndō*, *ndō rē*, *jy*, *jy rē*, *ṅāŋ*).²³

(48) Rgyalthang

ཨོ་བྱང་བཅོང་ཕྱི་ལྷན་པ་བཟང་ལོ།

<i>ṭubūŋ</i>	<i>tshōŋ</i>	<i>nə</i>	<i>dzépa</i>	<i>dē</i>	<i>nə</i>
wild asparagus	sell	person	several	stay	COP: OTHER

'There are several people who sell wild asparagus.'

An interesting point to consider is that in Bathang there are two ways to indicate imperfective aspect: (1) by means of the secondary verb *ndū?* as shown above, and (2) by the suffix *-yo* as illustrated below (49). When the speaker wants to emphasize the fact that an act is being performed continuously, both means may be used simultaneously. In that case, the suffix is attached to the secondary verb, as in (50).

(49) Bathang

ལི་ལི་བེས་ཨ་ཀག་ལ་ལྷ་ཞོར་རེད།

<i>līi-ki</i>	<i>?ākà?-lou</i>	<i>tā-yo</i>	<i>rē?</i>
cat-ERG	baby-DAT	look-IMPF	AUX: OTHER

'The cat is looking at the baby.'

(50) Bathang

མཁུ་ལོ་བེ་འཁོར་ལོ་འཁོར་འདུག་ཞོར་རེད།

<i>gādzi-ki</i>	<i>khōlò</i>	<i>khō</i>	<i>ndū?-yo</i>	<i>rē?</i>
car-GEN	wheel	spin	sit-IMPF	AUX: OTHER

'The car's wheel is spinning.'

An important distinction between the secondary verb *ndū?* and the imperfective marker *-yo* is that only the former can appear in a non-controllable construction.

(51) Bathang

ཁོ་ན་འདུག་ཡིན་མ་རེད།

<i>khō</i>	<i>nà</i>	<i>ndū?</i>	<i>jīn-sa</i>	<i>rē?</i>
3s	sick	sit	AUX-MOD	AUX:OTHER

'She must still be sick.'

4.2.7.4 *ren* 'be about to'

The secondary verb *ren* [*rēŋ*] in Rgyalthang has developed its function as a marker of inceptive aspect.

(52) Rgyalthang

རྩོད་ག་ཨ་ལོ་ག་ཟག་མ་རེན་རེད།

<i>tūkhā</i>	<i>?ālūə</i>	<i>sā</i>	<i>rēŋ</i>	<i>rē</i>
autumn	leaf	fall	be about	COP: OTHER

'Autumn leaves are about to fall.'

4.2.8 Modal meanings

Several secondary verbs express deontic modality such as necessity, permission, suggestion and ability. The following examples demonstrate complexity of these verbs. In Lhasa Tibetan modal meanings are conveyed mainly by the secondary verbs *dgos* 'must; have to' and *thub* 'be able to'.

4.2.8.1 Necessity

(53) Rgyalthang

ཁོ་འདི་དགོས་ཀྱི་རེད།

khūə *ngūə* *g̃ỹə-zə* *rē*
3s go must-FUT COP: OTHER
'He will have to go.'

4.2.8.2 Suggestion

(54) Bathang

ཞི་འདི་ལྟ་མི་ཟུག་དོ།

ʔēndē *lā* *mi-zùʔ-to*
this look NEG-hurt-SFP
'(You) shouldn't look at this.' (Because it is not appropriate to see it.)

(55) Bathang

ཕུར་ཕྱེ་ཞི་འདི་ཟ་ལོ་མ་རེད།

tchūchē *ʔedē* *sā* *kōu* *ma-rēʔ*
dried cheese this eat appropriate NEG-AUX: OTHER
'(You) shouldn't eat this dried cheese.' (Because it may be old.)

(56) Rgyalthang

འཇུང་ཉན་མ་རེད།

tʂāŋ *pən* *ma-rē*
drink appropriate NEG-COP: OTHER
'(You) shouldn't drink (this).' (Because it is not good for your health.)

4.2.8.3 Ability

In Bathang and Rgyalthang the notion 'ability' is conveyed either by the verb *thub* [*thùʔ*, *thù*] 'be able to' or by *shes* [*xhē*, *ci*] 'know'. Let us examine the examples (57) and (58) in Bathang below. Both events are expressed in English using the same modal verb 'can', whereas in this dialect (and Rgyalthang) two events are distinguished: (1) those related to external factors as in the following scenario: One cannot go to a concert because he or she does not have time or because it rains very hard, and (2) those concerned with inherent ability as in the scenarios reported in (59) and (60): One does not know how to sing and one cannot eat chili. The distinction between external and internal factors is a complex issue particularly in Rgyalthang and deserves a separate discussion in its own right.

(57) Bathang

ཁ་དགོ་དྲན་མི་སྲུབ་དོ།

khāpə *tʂən* *mə-thùʔ-to*
story think NEG-be able-SFP
'I can't think if a story (to tell you).'

(58) Bathang

ཁོ་ས་གཞས་གཅིག་ལ་འཇུན་གེས་མ་རེད།

khō *zē* *tʂʔ* *la* *thēn* *xhē* *ma-rēʔ*
3s.ERG song one.ABS even sing know NEG-AUX:
OTHER

'She cannot sing well.'

The event in (58) can also be reported as in (59), which is more common in the Dartsedo dialect. In this alternative construction, the auxiliary verb is not required and the negative particle is prefixed to the main verb.

(59) Bathang

ཁོས་གཞན་གཅིག་འཕྲིན་མི་གིས་དོ།
khə̃ zɛ̃ tciʔ thɛ̃n mi-xhɛ̃-to
 3s.ERG song one.ABS sing NEG-know-SFP
 'She cannot sing well.'

(60) is an example of the use of the secondary verb 'know' in Rgyalthing Tibetan.

(60) Rgyalthing

ཞོག་དམར་ཟ་མྱོ་གིས།
kūmū tshā ji-ci
 chili eat NEG-know
 'I can't eat chili.' (I don't know how to eat it.)

4.2.9 Non-controllable construction

In Rgyalthing the secondary verb *shor* 'lose' may be attached to controllable verbs and make the whole predicates non-controllable.

(61) Rgyalthing

ང་གི་རྩེ་བྱང་།
ŋə̃ sū-tci cə̃ŋ
 weep lose-PF AUX: SELF
 '(I) cried.'

(62) Rgyalthing

ངའི་གི་ལག་ཤུབ་མ་གཞི་བཞེད་བཞགས་ཐོན་གལ།
ŋi-kə̃ lāšui phə̃dù dzɹ̄ũ l̄ə̃ thūin thɪ̃
 1s.GEN-GEN glove there forget lose complete AUX: OTHER
 'I lost my glove(s) there.'

5. Conclusion

In this paper I have examined some grammatical peculiarities of Bathang Tibetan and Rgyalthing Tibetan, two southern Kham dialects spoken in Sichuan and Yunnan Provinces. I wanted to find out whether certain attributes in Rgyalthing will hold true for another Kham Tibetan and what common features Rgyalthing and Bathang may share which can be claimed to characterize grammar of southern Kham Tibetan or of Kham Tibetan as a whole. I attempted to answer these questions through an analysis of two interesting morpho-syntactic features of Bathang and Rgyalthing, namely case marking patterns and secondary verb constructions.

The dialects show significant variation of ergative marking. Most transitive subjects in Bathang are marked with the ergative case, whereas in Rgyalthing they occur mainly in the absolutive case. Rgyalthing transitive subjects are marked with the ergative only when there is a need to emphasize the agent. Hence, it is more appropriate to regard ergative marking in this dialect as subject marking.

I have also shown variation in terms of object marking (the marking of direct object with the dative case). The data collected so far suggest that object marking plays a marginal role in Bathang. Conversely, it is an important aspect of Rgyalthing grammar and is better treated along with subject marking. The data at hand tend to suggest that object marking in this dialect operates at the pragmatic level: when there is a need to highlight the patient. In this way, it is not sufficient to consider case marking patterns as simply features of lexical verbs (specified in terms of case frames). It is worth noting that most works on Tibetan grammar have paid attention to ergativity or subject marking and

seem to ignore object marking. Dative marking is regarded simply as a marking of indirect objects.

The other grammatical phenomenon addressed in this paper deals with secondary verbs. I argue that these verbs need to be distinguished from serial verbs because they behave quite differently. For example, they belong to a closed set and several of them have lost their lexical status becoming fully grammatical morphemes. Although various meanings and functions (e.g. aspectual distinctions, modalities, directional marking, and so on) of secondary verbs in Bathang and Rgyalhang have been discussed in this paper, more work needs to be done so that we will get a more thorough understanding of their synchronic usage and grammaticalization paths. In addition, interaction between these verbs and auxiliary verbs (together with aspectivizers) needs to be investigated.

The Bathang data are helpful in answering the question, posed at the beginning of the paper, whether the grammatical peculiarities originally found in Rgyalhang characterize Kham Tibetan, or are unique only to Rgyalhang itself. In terms of case-marking patterns of the agent and the patient, Rgyalhang differs significantly from Bathang, whereas the latter behaves quite similarly to other Kham dialects. This suggests that the use of the ergative marker as a subject marker may be a novel development within the Rgyalhang dialect. Alternatively, it may be a result of language contact, provided that this feature is found in neighboring languages (e.g. Naxi, Pumi) or is dominant in the same linguistic area. Unfortunately, due to the dearth of linguistic materials, definite conclusion cannot be drawn at the moment.

Regarding secondary verb constructions, the Rgyalhang and Bathang dialects share a lot of similarities both in the verb forms and their grammatical functions. The grammaticalization of secondary verbs and other grammatical features which are not discussed in this paper (i.e. the use of double possessives and the existence of complex pronominal paradigms) are found not only in southern dialects but also in other dialects of Kham Tibetan.

¹I am grateful to Thailand Research Fund for supporting the research project *Grammar of Southern Kham Tibetan* (1999-2003) on which this paper is based. I would like to acknowledge with thanks a grant from the Asian Scholarship Foundation which enabled me to conduct more substantial field research in Kham (August 2000-May 2001). In addition, I thank the Faculty of Arts, Chulalongkorn University for the financial support which enabled me to present this paper at the 8th Himalayan Languages Symposium at University of Berne during 19-22 September 2002. I am grateful to Skalbzung 'Gyurme (Gesang Jumian) and Wang Xiaosong for their help with the Bathang and Rgyalhang data.

²This does not mean that I ignore the recent studies conducted on other Tibetan cultural areas such as northern Nepal (Huber 2000), Tabo/Spiti (Hein 2001) or Dzongkha (van Driem 1998). The fact that more grammatical works have been devoted to East Tibet is certainly a new phenomenon in Tibetan linguistics. See, for example, Häslér (1999) for the description of the Derge dialect in northern Kham; Hongladarom (1996; forthcoming) for the sketch of the Rgyalhang dialect in southern Kham; Makley et al (1999) for the study of the Amdo Labrang dialect; Haller (2000a) for the comparative study of the Amdo Themchen dialect and the Shigatse dialect, and LaPolla (2003) for a collection of papers dealing with Tibetan and non-Tibetan languages spoken in this area.

³Non-linguistic materials on Rgyalhang often use the terms Gyalhang or Gyethang to refer to the language name and place name. That is, the prefix /r/, which is silent, is not represented. Following a traditional convention in Tibetology, the name is also transliterated as rGyal-thang.

⁴The suffix *-pa/-wa* denotes a group of people who reside in a particular area. For example, the Khampas are the inhabitants of Kham, the Rgyalhangwas are those who live in Rgyalhang, the Bawas are Bathang residents and so on. Note that the term ཤོད་པ་ *phöpa* refers to those who live in ཤོད་ *phö* (indigenous name for Tibet) but has been used by the Khampas with a restricted meaning: it refers mainly to those who are from Lhasa and Ü-Tsang (Central Tibet). Hence, the Khampas never call themselves *phöpa*. When asked what nationality they are, they may reply by using a neologism ཤོད་རྩེགས་ *phöri*, a Tibetan translation of the Chinese term *zàngzú* 'Tibetan nationality'.

⁵On the interplay among language, identity and ethnohistory, see Hongladarom (2002). Similar issues are also addressed in Hartley (1996: 38-46).

⁶It is generally agreed that Central Tibetan and Amdo Tibetan are mutually unintelligible and Kham Tibetan situates half-way between these two dialectal groups (Hartley 1996: 39-40).

⁷Thanks to Yeshe Gyatsá for this piece of information.

⁸For more information on Kham phonetics and phonology, see Gesang Jumian (1964)/Skal-bzang 'Gyur-med & Skal-bzang Dbyangs-can (2002).

⁹A variation of this utterance is མ་དྲུག་མཉམ་པའི་ །*?aka the*. The expected answer is མ་དྲུག་མཉམ་པའི་ *maka the* '(I'm) not tired'. According to Gesang Jumian (personal communication), this greeting expression is common in Dartsedo Tibetan but not in southern Kham.

¹⁰Most verbs in Old Tibetan (8th-10th C.E.) and Classical Tibetan (13th-18th C.E.) have four forms according to tense and mood: present, past, future, and imperative. The vestige of this distinction can be found in Amdo nomadic dialects. The distinction is neutralized in most Kham dialects. Instead, tense and mood are conveyed through verbal suffixes, secondary verbs and final auxiliaries.

¹¹Although most spoken Kham dialects do not have a lot of honorific words, this deference marking vocabulary prevails in Written Kham. For example, the honorific third person singular pronoun *khon* 'he/she' is preferred to the non-honorific counterpart *kho*. The latter is more common in the colloquial language.

¹²Only the examples from Rgyalthang and Bathang are tone-marked in this paper. Examples from other dialects such as Derge are tone-marked when they are done so in the original sources. The Bathang tonal system is derived from Gesang Jumian, as published in Huang et al (1992) and from my fieldnotes. Both Bathang and Rgyalthang dialects contain four tones (one level [ā or 55] and three contour tones [à or 51/53, â or 231 and ä or 13]. For the Rgyalthang data, the final glottal stop, which is a remnant of Written Tibetan final stops, is not represented in the transcription. Its presence can be predicted from the types of tones involved [51 and 13]. Although most Bathang examples are transcribed according to the system established by Gesang Jumian, there are some discrepancies between that system and my system, especially regarding the transcriptions of final nasals and allophonic vowels. The symbol /n/ and /ŋ/ are used to replace all nasalized vowels. Allophones are not represented except for /a/ and /a/.

¹³Abbreviations used in this paper: 1s first person singular pronoun; 1s first person singular pronoun; 2s second person singular pronoun; 3s third person singular pronoun; 3p third person plural pronoun; ABS absolutive case; AUX auxiliary verb; CON conjunctive suffix; COP copular verb; EVID direct evidential; ERG ergative case; EXIST existential verb; DAT dative case; FUT future tense; GEN genitive case; HON honorific word; HS hearsay; IMPF imperfective aspect; INS instrumental case; LOC locative case; MOD modality marker; NEG negative particle; PF perfective aspect; PN proper name; PUR purposive marker; Q question; SFP sentence final particle; TOP topic marker.

¹⁴Although the genitive case particle in Lhasa Tibetan can be distinguished from the ergative case marker (the vowel in the ergative construction is often longer, bears falling pitch and is likely to be followed by pause—Agha 1993; Denwood 1999), the cognates in Rgyalthang and Bathang are hard to distinguish.

¹⁵At a discourse level, transitive agents, when present, are presented with the topic marker, rather than the ergative marker. This conforms to the Given-A constraint postulated by Du Bois (1987). For more detail on the treatment of transitive subjects in Rgyalthang, see Hongladarom (1996).

¹⁶Some Bathang speakers alternate between /n/ and /l/ when pronouncing the dative case. *ŋâ-la* 'to me' in Standard Spoken Tibetan is pronounced either as *ŋl̥-nə* or *ŋl̥-lou*. From my observation, the /n/ allophone is more common among young Bathang speakers. Its uses also extend to the lexical domain. For example, the word *?ālūŋ* 'ring' is pronounced *?ānūŋ* by some speakers.

¹⁷According to van Driem (1998:194), the verb 'like, love' in Dzongkha requires the subject to be in ergative case, hence exhibiting the pattern X(ERG) Y (DAT) V. This pattern is common especially when both subject and object are animate.

¹⁸See Bielmeier (2001) for a detailed account of verbs of being in six western Tibetan dialects.

¹⁹Aspectivizers have been called by various terms such as linking particles (Denwood 1999).

²⁰Tournadre (2001: 89) makes this interesting remark: “(G)rammatical aspect appears three times within the Tibetan verb: in the verbal flexion, in the suffix (or the auxiliary) and in the secondary verb.” As verbal conjugations are neutralized in most Kham dialects, aspect is conveyed mainly by the suffix, the auxiliary and the secondary verb.

²¹See Denwood (1999: 176-178) which lists the various lexical and grammatical meanings of the verb *dgos* ‘want’ in Lhasa Tibetan.

²²There is another interesting aspectual morpheme in Rgyalthang, *-tci*, which functions as a marker of perfective aspect. Though it stands in a paradigmatic relation with the verb *thūin* and *tshā*, its status is more like a clitic, rather than a verb. The difference between *thūin* and *-tci* is discussed in Hongladarom (2000), as follows: “Telicity distinguishes *thūin* from *-tci*. The former is used with verbs which have no natural terminal points and may take a long time to complete (i.e. atelic verbs), e.g. eat, work, wash, write, sweep (floor), whereas the latter is used with verbs that have natural terminal points (i.e. telic verbs), e.g. hit, kick, or kill. We can also look at this distinction from Vendler's (1967) verb classification: *-tci* is used with activity terms depicting a dynamic and durative situation that has an arbitrary endpoint. *thūin*, on the other hand, is used with accomplishment terms describing a situation that is dynamic and durative, but has a natural endpoint. In this way, it is not surprising to find that *thūin* also connotes perfect aspect.”

²³Due to the limit in scope of this paper, I cannot elaborate on the interesting uses and grammaticalization of existential verbs in Rgyalthang (as well as in Bathang). Interested readers may consult Hongladarom (forthcoming) for the account of these as well as other common verbs in Rgyalthang.

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

References

- Agha, Asif. 1993. *Structural Form and Utterance Context in Lhasa Tibetan: Grammar and Indexicality in a Non-Configurational Language*. New York: Peter Lang.
- Bielmeier, Roland. 2001. Syntactic, semantic, and pragmatic-epistemic functions of auxiliaries in western Tibetan. *Linguistics of the Tibeto-Burman Area* 23.2: 79-126.
- DeLancey, Scott. 1991. The origin of verb serialization in modern Tibetan. *Studies in Language* 15.1: 1-23.
- DeLancey, Scott. 1990. Ergativity and the cognitive model of event structure in Lhasa Tibetan. *Cognitive Linguistics* 1.3: 289-321.
- Denwood, Philip. 1999. *Tibetan*. Amsterdam/Philadelphia: John Benjamins.
- Du Bois, John. 1987. The discourse basis of ergativity. *Language* 63: 805-855.
- Gesang Jumian (see also Skal-bzang 'Gyur-med)
- Gesang Jumian. 1989. Phonological analysis of Batang Tibetan. *Acta Orientalia Academiae Scientiarum Hung.* XLIII. 2-3: 331-358.
- Gesang Jumian. 1964. *Zangyu fangyan gai yao. Bod kyi yul skad gced dsdus* [Essentials of Tibetan Dialects]. Beijing: Nationalities Publishing House.
- Haller, Felix. 2000a. The verbal categories of Shigatse Tibetan and Themchen Tibetan. *Linguistics of the Tibeto-Burman Area* 23.2: 175-191.
- Haller, Felix. 2000b. *Dialekt und Erzählungen von Shigatse*. Bonn: VGH Wissenschaftsverlag GmbH.
- Hartley, Luran R. 1996. The role of regional factors in the standardization of spoken Tibetan. *The Tibet Journal* XXI.4: 30-57.
- Häsler, Katrin. 1999. *A Grammar of the Tibetan Dege (Sde dge) dialect*. Ph.D. dissertation. Department of Linguistics, Bern University.
- Hein, Velonika. 2001. The role of the speaker in the verbal system of the Tibetan dialect of Tabo/Spiti. *Linguistics of the Tibeto-Burman Area* 24.1: 35-48.
- Hongladarom, Krisadawan. Forthcoming. *Rgyalhang Tibetan*. Munich: Lincom Europa.
- Hongladarom, Krisadawan. 2002. The Khampas of Tibet's eastern frontiers: Language, identity and ethnohistory. Paper presented at the 2nd Annual Meeting of the Asian Scholarship Foundation, 1-2 July 2002, Bangkok.
- Hongladarom, Krisadawan. 2000. Indexical categories in Kham and central Tibetan. Paper presented at the 6th Himalayan Languages Symposium, June 2000, University of Wisconsin, Milwaukee.
- Hongladarom, Krisadawan. 1998. A new perspective on ergativity in Tibetan: Insight from Rgyalhang. Paper presented at the Seminar for International Association for Tibetan Studies, July 1998, University of Indiana, Bloomington/Rgyalhangon.
- Hongladarom, Krisadawan. 1996. Rgyalhang Tibetan of Yunnan: A Preliminary Report. *Linguistics of the Tibeto-Burman Area* 19.2: 69-92.
- Huber, Brigitte. 2000. Preliminary report on evidential categories in Lende Tibetan (Kyirong). *Linguistics of the Tibeto-Burman Area* 23.2: 155-144.

- Hu Tan, Bsod-nams Sgrol-dkar, and Luo Bingfen. 1999. *Primer in the Lhasa Dialect* (in Chinese). Beijing: Nationalities Publishing House.
- Huang, Bufan et al. (eds.). 1992. *A Tibeto-Burman Lexicon* (in Chinese). Beijing: Nationalities Publishing House.
- Kraft, George C. and Tsering Hu Heng. 1990. *Tibetan-English Colloquial Primer. Kham Dialect*. Littleton, Colorado: OMF Books.
- Koshal, Sanyukta. 1979. *Ladakhi Grammar*. Delhi : Motilal Banarsidass.
- LaPolla, Randy and Graham Thurgood. 2003. *The Sino-Tibetan Languages*. Routledge Language Family Series 3. London & New York: Routledge.
- LaPolla, Randy J. 1992. 'Anti-ergative' marking in Tibeto-Burman. *Linguistics of the Tibeto-Burman Area* 15.1: 1-9.
- Ma, Yuehua and Hu Shujin. 1987. *Introductory Course to Tibetan. Kham Dialect* (In Chinese). Vol. 3. Chengdu: Southwest Institute of Nationalities.
- Makley, Charlene, Keith Dede, Kan Hua and Qingshan Wang. 1999. The Amdo dialect of Labrang. *Linguistics of the Tibeto-Burman Area* 22.1: 97-127.
- Skal-bzang 'Gyur-med and Skal-bzang Dbyangs-can. 2002. *An Introduction to Tibetan Dialects*. Beijing: Nationalities Publishing House.
- Skal-bzang 'Gyur-med. 1981. *Bod kyi brda sprod rig pa'i khrid rgyun rabsal me long* [Clear Mirror of Tibeian Grammar]. Chengdu: Sichuan Nationalities Publishing House.
- Tournadre, Nicolas. 2001. With Konchok Jiatso. Final auxiliary verbs in literary Tibetan and in the dialects. *Linguistics of the Tibeto-Burman Area* 24.1: 49-110.
- Tournadre, Nicolas. 1998. With Sangda Dorje. *Manuel de tibétain standard*. Paris: Asiathèque.
- Van Driem, George. 1998. *Dzongkha*. Languages of the Greater Himalayan Region Series. Leiden: Leiden University.
- Vendler, Zeno. 1967. *Linguistics in Philosophy*. Ithaca: Cornell University Press.

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

Hongladarom, Krisadawan. Forthcoming. Tibetan.
Encyclopedia of Linguistics. Chicago: Fitzrold
Dearborn.

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

TIBETAN

Affiliation and Geography

Tibetan belongs to the Bodish branch of the Tibeto-Burman division in the Sino-Tibetan language family. It is closely related to Newar and Tamang, indigenous languages of Nepal, but is distantly related to other Tibeto-Burman languages such as Akha, Lahu, Karen and Burmese and is remotely related to Chinese. It is spoken by approximately five million people in six different nation-states: China, Burma, India, Nepal, Bhutan and Pakistan. Only in Bhutan is it the national language. Significant groups of Tibetan speakers are also found in exile communities in India, Nepal, Bhutan, and several western countries. At least, 100,000 Tibetans fled Tibet in 1959, when China took over it. Out of the five million Tibetans, 2,100,000 speakers are concentrated in the Tibetan Autonomous Region (TAR) with Lhasa as the main municipality, and 2,500,000 speakers are found in several Tibetan autonomous prefectures and counties in four western provinces of China, i.e., Qinghai, southwest Gansu, western Sichuan and northwest Yunnan. The remainder are in the Himalayan regions covering the northern tip of Burma, northern Nepal, Bhutan, the Indian states of Arunachal, Sikkim, Himachal Pradesh and Uttar Pradesh, the states of Jammu and Kashmir (divided between India and Pakistan) and a Pakistani district of Baltistan.

Tibetan-speaking people in the Himalayas are known as *Bhotia* (from the word *bod*, the name for Tibet). A minority group in eastern Nepal with the population of approximately 14,000 speaks the southern variety of Central Tibetan and is more commonly known as the Sharpa (Sherpa). The Bhutanese name their national language Dzhongkha and do not classify themselves as Tibetans. Ethnic Tibetans in China are officially designated as the Tibetan nationality (*zàngzú* in Chinese or *bod-rig*, a newly coined term in Tibetan). The Jiarong (Rgyarong), Baima and other ethnic groups of western Sichuan consider themselves Tibetans and are officially included within the Tibetan nationality, though they speak non-Tibetan languages as their mother tongues. The variety of Tibetan spoken in Baltistan is called Balti but it acquires another name (Purik) when spoken on the Indian side.

History and Development of Written Tibetan

With historical evidence dated back to the seventh century, Tibet was an important empire of Central Asia extending its influence to the Tang dynasty of Imperial China and ruling over small kingdoms such as the Nan Chao Kingdom (present-day Dali) in southwest China. It was in contact with several nation-states of Asia, one of which was India, from where it borrowed a writing system. The Tibetan script - with 30 consonant and 4 vowel signs and a few punctuation marks - was modeled after the Brahmi script during the reign of King Srongtsan Gampo (617-650 CE). The language during this period until the ninth century, known as Old Tibetan, was used mainly to record royal documents and historical chronicles. A good number of Old Tibetan manuscripts found in the Dunhuang caves became one of the most important materials for the study of proto-

history and proto-language of Tibet. The majority of these materials have been catalogued and preserved in national libraries in France and England.

Classical Tibetan (sometimes called *Chöke* by western scholars) was developed since the 11th century. It has been used until today as the medium for religious texts and other kinds of learned discourse. This literary variety was adopted as the liturgical language by Mongols and other non-Tibetan speaking groups in Nepal who are influenced by Tibetan Buddhism such as Tamang, Gurung, Thakali and Manang. It has served as the standard written language for all learned documents in Bhutan. The written variety from the 19th century, which was developed from Classical Tibetan with an influence from Lhasa colloquialism, is called Modern Literary Tibetan or New Tibetan. It is used widely in Tibetan communities in China and elsewhere as the standard medium for newspapers, magazines and other kinds of modern writings, including radio broadcasts. Other varieties developed from Classical Tibetan but based on regional idioms also emerged but their uses are limited only in particular regions. Written Tibetan, specifically Classical Tibetan still represents the pronunciation of the language as it was in the ninth century, when it underwent a major reform. Hence, there are considerable differences between Written Tibetan and modern spoken dialects. For example, the greeting expression *bkra-shis bde-legs* "Good luck" is pronounced *trashī tele* in the Lhasa speech.

Dialect Classification

Spoken Tibetan is divided into several dialects and sub-dialects, which are quite different from one another. The number of dialects varies depending on geographical areas under

investigation. Most authorities agree that there are, at least, four major dialects: Central Tibetan (Ü-tsang), Northeastern Tibetan (more commonly known as Amdo), Eastern Tibetan (Kham), and Western Tibetan (Töö). Central Tibetan, which includes Lhasa, the standard dialect, Shigatse and other sub-dialects is spoken in TAR and along the Tibet-Nepal border. Amdo is spoken in Gansu and Qinghai Provinces. Kham is found in Sichuan and Yunnan Provinces. Western Tibetan includes Ngari in TAR, Ladakhi in India and Balti in Pakistan. Chinese linguists pay attention only to the first three groups, as they are the major dialects spoken in China.

Kham Tibetan is distinguished into two groups: valley or sedentary dialects (*Rongke*) and nomadic dialects (*Droke*). Each category is further divided into several sub-dialects.

Likewise, Amdo is divided into valley dialects and nomadic dialects, though the difference between these two categories is not as great as the ones in Kham. There is a continuum of mutual intelligibility among the speakers of these dialects. Amdo speakers are reported to have problem understanding Lhasa and vice versa, and thus it is common that both groups resort to Chinese as a *lingua franca*. For each region, a sub-dialect associated with cultural heritage, education or political power is generally considered to be more prestigious than others and serves as a regional *lingua franca*. Lhasa Tibetan is a sub-dialect of Central Tibetan but because it is spoken in the metropolitan, pilgrimage center and former seat of government, it is generally regarded by Tibetans as the most prestigious form. Lhasa Koiné with loanwords from Nepali, Hindi or English is spoken in exile communities by refugees who came from various linguistic backgrounds. Other

regional koiné in Tibetan territories in China include the Labrang dialect of Amdo and the Dege dialect of Kham.

Phonological Characteristics

The majority of words in Tibetan are disyllabic. A basic, monosyllabic word consists of an initial, a vowel and may or may not have a final consonant, e.g., *bod* "Tibet" (*phöö* in the Lhasa dialect; *wot* in the Amdo dialect). Consonant clusters are common in Written Tibetan and archaic dialects – those containing archaic features and therefore being closer to Written Tibetan - namely Amdo and western dialects. The number of initial consonants varies from one dialect to another. There are 28 consonants in Lhasa Tibetan. Some Amdo nomadic dialects have as many as 134 consonants, whereas most Kham valley dialects have about 40 consonants. Tibetan presents an interesting case for the study of the origin of tones, as this innovative feature is found only in some modern dialects.

Central Tibetan and Kham Tibetan exhibit a well-developed system of lexical tones, whereas Amdo and Western Tibetan do not have tones. The number of tones ranges from two to four. Tibetan dialects in Nepal display a two-tone system (high tone versus low tone). Most Kham dialects contain four tones (high tone, low tone, rising tone and falling tone). Initial and final consonants are relatively simple in these tonal dialects. In addition to tones, some of these dialects also developed a rich inventory of diphthongs.

Grammatical Characteristics

Like the majority of Tibeto-Burman languages, Tibetan has the SOV (subject-object-verb) word order. Grammatical relations are expressed by means of case postpositional particles. Five morphological cases are distinguished for most spoken and written varieties: ergative-instrumental, ablative, absolutive, genitive and dative-locative. The genitive case particle also functions as a relative clause marker. The ergative and the instrumental case markers are homophonous but they are attached to nouns with different semantic roles. The ergative particle marks an actor, which is chiefly animate, whereas the instrumental particle marks an instrument. Likewise, the dative and the locative case particles are identical in form, but they have different functions: the former marks a recipient or a patient (an entity, generally an animate being, affected by the action); the latter is attached to a place or time. Written Tibetan is a prototypical example of an ergative language: subjects of transitive verbs require ergative case marking, whereas objects of transitive verbs and subjects of intransitive verbs behave differently: they are marked by absolutive case, which has zero form. Lhasa Tibetan is often cited by linguists as a language with a split ergative-marking pattern. Ergative subjects are required only when reported actions have already taken place. Therefore, the subject in *khōŋ-ki tà tēi sèe sōŋ* "He killed a tiger" requires an ergative case particle because the verb indicates a past event, whereas the subject of *khōŋ tà tēi sèe-ki rè* "He will kill a tiger" does not.

Tibetan nouns express neither gender nor number. Plurality is indicated by the plural marker *tsho* as well as *dag* and *rnams* (the latter two are more common in written texts). In modern dialects, except in the pronominal paradigms, these plural particles are not generally employed. Adjectives follow nouns. Determiners (words that modify noun

phrases) include the number one *gcig*, which functions as an indefinite article and spatial demonstratives *di* "this" and *de* "that" functioning as definite articles. Negation is indicated by *mi-* or *ma-*, which is prefixed to the main verb. In Lhasa Tibetan, it is more common to use sentence-final negative verbs, i.e., *min* and *me* when the subject is first person and the negative prefixes when the subject is second or third person. A sentence may consist of a single clause or a series of clauses chained together by various conjunctive suffixes with the main clause being the last element. Because of this characteristic, Tibetan is typologically classified as a clause-chaining language.

Verbs in Old Tibetan and Classical Tibetan, most of which are monosyllabic, have variant forms corresponding to tenses (future, present, past) and mood (imperative). In Central Tibetan and Kham Tibetan, this distinction is neutralized: there is only one form for each verb. Instead, sentence-final auxiliary verbs are employed to convey tense/aspect and modality. These auxiliary verbs and verbs of being (copula verbs and existential verbs) are used according to person (whether or not the subject is first person) and evidentiality (whether or not the person has witnessed the event described in the utterance). Person marking in Tibetan, also known as participant role perspective, deictic class marking or conjunct/disjunct distinction, is different from person agreement, a common feature of languages of the Himalayan branch of the Tibeto-Burman group. The emergence of person and evidential markings in modern spoken dialects of Tibetan has attracted a great deal of attention from linguists. The phenomena are also found in other Bodish languages.

Honorifics

Tibetan has a well-defined and productive system of honorifics (*zhesa*). These are special words (mainly nouns and verbs) used when referring to Buddhas and deities and in everyday conversations when one talks with people of higher social standing, elderly and respectable people including monks, officials, teachers, one's own parents and elder siblings. Honorific vocabulary, which stands in parallel with ordinary vocabulary (*phal-skad*), is common in Old Tibetan texts and has developed into a complicated system in Lhasa Tibetan. It is found in most of the dialects but in a relatively less sophisticated manner. Contrary to stereotypes among native speakers, honorifics are used among Kham speakers, but mainly when they engage in conversations with monks, high officials or the elderly. The following expressions represent two ways of saying "his hat," with the structure [he-genitive hat]: *khō-ki zhāmo* (ordinary speech) and *khōŋ-ki ūzha* (honorific speech). The honorific compound *ūzha*, which consists of *ū*, the honorific root for "head" and *zha*, the ordinary root for "hat," is a typical example of how most honorific nouns are formed in Tibetan.

Given that most Tibetan-speaking areas are inaccessible for fieldwork, both a basic description and an investigation of contemporary aspects of Tibetan languages and dialects still await linguists today. With continuing socio-cultural and political changes, Tibetan remains one of the most challenging areas of study for the 21st century.

KRISADAWAN HONGLADAROM

Further Reading

Beckwith, Christopher, I., "Deictic Class Marking in Tibetan and Burmese," in *Proceedings of the First Annual Meeting of the Southeast Asian Linguistic Society*, edited by Martha Ratliff and Eric Shiller, Tempe: Arizona State University Program for Southeast Asian Studies, 1992

Beyer, Stephen, *The Classical Tibetan Language*, Albany, N.Y.: State University of New York Press, 1992

Bielmeier, Roland, "A Survey of the Development of Western and Southwestern Tibetan Dialects," in *Soundings in Tibetan Civilization: Proceedings of the 1982 Seminar of the International Association for Tibetan Studies held at Columbia University*, edited by Barbara Nimri Aziz and Matthew Kapstein, New Delhi: Manohar, 1985

Bradley, David, "Tibetan," in *Atlas of Languages of Intercultural Communication in the Pacific, Asia, and the Americas*, edited by Stephen A. Wurm, Peter Mühlhäusler and Darrell T. Tryon, vol. 2, Berlin: Mouton de Gruyter, 1996.

DeLancey, Scott, "Semantic Categorization in Tibetan Honorific Nouns," *Anthropological Linguistics* 40.1, 1998.

Denwood, Philip, *Tibetan*, Amsterdam and Philadelphia: John Benjamins, 1999.

Goldstein, Melvyn C., with Gelek Rinpoche and Lobsang Phuntsog, *Essentials of Modern Literary Tibetan: A Reading Course and Reference Grammar*, New Delhi: Munshiram Manoharlal Publishers, 1991.

Makley, Charlene, Keith Dede, Hua Kan, and Wang Qingshan, "The Amdo Dialect of Labrang," *Linguistics of the Tibeto-Burman Area* 22.1, 1999.

Tournadre, Nicolas, *Manuel de tibétain standard*, Asiatheque, 1998.

van Driem, George, *Dzongkha*, Leiden: Leiden University, 1998.

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

Hongladarom, Krisadawan. 2000. A linguistic and anthropological Survey of the Tibetan borderland. *Asian Review* 2001: 1-16.

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ASIAN REVIEW

2001

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

Institute of Asian Studies
Chulalongkorn University

Chulalongkorn University. Institute of Asian Studies
Asian Review 2001 .--Bangkok
Institute of Asian Studies, Chulalongkorn University, 2000.

180 p.

1. Asians.
I. Title.

ISBN : 974 - 13 - 1712 - 3

Author
Piyant Bunnag

Price
225 Baht

Office
Institute of Asian Studies
Chulalongkorn University
Bangkok 10330, Thailand
Tel : 02-2515199, 02-2187464-5 Fax : (662) 2551124

Distributed by
Chulalongkorn University Book Center
Phyathai Road, Bangkok 10330, Thailand
Salaprahiaw Building Tel. 02-2187000, 02-2554433 Fax. (662) 2554441
Siam Square Tel. 02-2516141, 02-2189888 Fax. (662) 2549495
e-mail: cubook@chula.ac.th
http://www.cubook.chula.ac.th

Printing
Chulalongkorn University Printing House
Tel. 02-2183563-4

Institute of Asian Studies,
Chulalongkorn University

The IAS is an interdisciplinary academic research instituitut within Chulalongkorn University. Its functions as an inter-institutional organization and aims to promote interdisciplinary studies bearing of Asian affairs. The Institute's activities, beside academic researches, seminars and scholar exchanges, also include publications, training programs and audio-visual aids project to promote the interest in Asian affairs among the general public.

ASIAN REVIEW publishes academic articles dealing with various aspects of Asia, including political economic, social cultural and foreign affairs.

The view expressed in the articles are those of individual authors and do not necessarily represent the views of Institute of Asian Studies, Chulalongkorn University.

	Page
Introduction	i
A Linguistic and Anthropological Survey of the Tibetan Borderland by Krisadawan Hongladarom	1
Buddhism And Its Impacts on Indian Society : The Untouchables Under the Shadow of Buddhism by Banjob Bannaraji	17
No More Precious Wealth : Literature and Politics in Cambodia since the Khmer Rouge Era by Klairung Amratisha	37
Is the Crisis 1997 A Watershed in Thailand's Political Development ? and Is There Any Forthcoming Solutions? by Suthiphand Chirathivat	83
For Better or For Worse ? : Female Labour Migration in Southeast Asia by Supang Chantavanich	122
VISIONS OF GLOBALIZATION : The Twenty-first Century Perspective by Asawin Nedpogao	147
Vietnam : Society, Economic, Security, Politics and Foreign Affairs by Khiem Theeravit , reviewd by Sud Chonchirdsin	177
Contributors	180

A Linguistic and Anthropological Survey of the Tibetan Borderland¹

Krisadawan Hongladarom

Abstract

This paper reports the linguistic and anthropological situation of an important but poorly documented region of Tibet, namely the cultural province of Kham. Characterized by "four rivers and six ranges," the region is a historical frontier zone between Tibet proper and western provinces of China and has been a meeting place between the Tibetans and the Han Chinese and a common home for these peoples as well as other ethnic minorities. As an introduction to the ethnic and linguistic complexity of Kham, the paper pays a special attention to Gyalthang (Zhongdian), which is located on the southernmost tip of the frontier and is the last Khampa town in the embrace of the Yangtze river. An investigation of local history, cultural identity as well as linguistic diversity of this and other Kham communities not only advances our understanding of Kham regionalism, but also sheds light on Modern Tibet as a whole.

¹ I wish to express my gratitude to the ASIA Fellows Program and the Thailand Research Fund for the research grants which allowed me to do fieldwork in several Khampa communities in Sichuan and Yunnan Provinces. I am grateful to Professor Piyanart Bunnag for inviting me to submit this paper to *Asian Review 2001*. Finally, I would like to thank Dr. Prapod Assavavirulhakarn for his comments and suggestions.

A Linguistic and Anthropological Survey of the Tibetan Borderland

1. The Sino-Tibetan Borderland of Kham

The most integral and lasting contacts between the Tibetans and the Chinese did not develop from formal diplomatic relations in Lhasa or Beijing. They evolved naturally on the frontiers where the two peoples met in war, trade, and pilgrimage, in regions where the writ of their governments barely ran at all.

(Aris 1992: 13)

The term "Frontiers of China" emerged from travel accounts and scholarly writings of pioneering explorers of the early twentieth century (cf. the work by Fletcher (1979), Latimore (1962), Migot (1955), and Rock (1956)). In the common conception, this term conjures up an image of remote wilderness, which inevitably evokes the discourse of fear. Numerous accounts of brigandry, murders, landslides and hailstorms - among major calamities on the high plateaus as well as strange tongues and habits of their inhabitants justify the fear and augment the sense of distrust. Thus the Tibetan frontiers constituted another "forbidden land" provoking the challenge for those who wanted to tame them.²

For shepherds, traders and farmers who live along the borderlands, the term conjures up another image. It was their only known world whose genuine rulers were not the Chinese emperors or the Dalai Lamas but local chieftains. The line on paper marked by cartographers meant little

² It is interesting to note that many western explorers (including Christian missionaries) attempted to enter Lhasa through the Sino-Tibetan borderlands. That is, Lhasa has always been the *true* forbidden land.

to them; the only boundaries they recognized were the rivers and mountains which separated them from their neighbors. Their world was of complex interdependence cutting across cultures, religions, languages and ethnic groups. Hence the frontiers were neither restricted areas to be controlled nor political arenas between two governments.

Acknowledging the spatial greatness of the Sino-Tibetan borderland and its independent relationship with the central government of Lhasa, Tibetan scholars call it *phö chemo* (bod chenpo) "Greater Tibet," in contrast with *phö* (bod) "Tibet."³ The latter simply designates Ü-Tsang (Central Tibet of which Lhasa is the capital), whereas the former refers to the two remaining traditional provinces of Kham and Amdo in East and Northeast Tibet respectively.

Though the location of the frontier zone covers both Kham and Amdo, it is surprising to see that most relevant existing literature talks greatly about the latter, paying little attention to the former. Aimed at remedying this gap, the paper investigates the Kham part of the Sino-Tibetan borderlands. As an introduction to its linguistic and ethnic complexity, the paper pays a special attention to Gyalthang (Zhongdian), which is located on the southernmost tip of the frontier and is the last Khampa town in the embrace of the Yangtze river.

Although the notion frontier or borderland is quite meaningless when one talks about modern politics (presently Kham is divided into several Tibetan autonomous prefectures, see §2), I contend that the borderland discourse is instrumental and is still fitting on the following grounds. Firstly, it helps us see the relationship between Khampas and Tibetans from other regions, particularly Lhasans, more clearly. Secondly, from a linguistic point of view, the notion instigates cultural interactions resulting in linguistic diversity. Kham is by no means a monolithic speech community. Cultural contact has brought about language contact

³ Note on transcription and transliteration: For practical reasons, most place names in this paper are written using Roman letters based on broad phonetic transcription. The names in parentheses correspond to Written Tibetan and the Chinese pinyin which appear in official maps.

resulting in loanwords, bilingualism and multilingualism in the region. Lastly, the notion reminds us that the term Tibet is a misnomer as it merely refers to Central Tibet (what is today Tibet Autonomous Region [TAR]/Xizang) and does not include outlying provinces where Tibetan-speaking people, with strong ethnic identity and different local histories, live.

Traditionally labelled the land of "Four Rivers and Six Ranges," Kham has played an important role in frontier politics and trade and served as one of the most important pilgrimage routes to Lhasa and Mt. Kailash for several centuries.⁴ Bathang in southern Kham, for example, provides an overland route for trade and pilgrimage via Markham into Tibet proper. Moreover, the frontier region is not only the meeting place of the Tibetans and the Han Chinese but also home of descendents of Mongol tribes (e.g., the Hor) and various Tibeto-Burman ethnic groups who exhibit cultural and religious affinities with Tibetans. They are, for example, the Chiang (Qiang) and the Gyalrong in the north and northeast and the Naxi (Nakhi/Moso) in the south. Apart from the dominance of Tibetan Buddhism, the frontier has also been influenced by Bon and Islam, though the population of the believers of the latter faiths cannot be compared with the number of Buddhists.

2. Geographical Location

Presently, there are about 5 million Tibetans in China. Half of this number live in the Lhasa valley and TAR; the remaining half in Amdo and Kham. Modern Amdo is located in Qinghai and Gansu Provinces,

⁴ The four great rivers which flow in parallel from north to south of Kham are the Salween (Nu jiang/Ngul chu), the Mekong (Lancang jiang/Dza chu), the Yangtze (Jinsha jiang/Dri chu) and the Yarlung (Yafung jiang/Nyag chu). The six ranges are Tsawa gang (5,100-6,700 m.), including Mt. Kawa Karpo (6,702 m.) lying between the Mekong and the Salween; Markham gang (5,100-5,700 m.) lying between the Mekong and the Yangtze; Pobor gang lying between the southern Yangtze and the lower Yarlung; Zelmo gang (4,800-5,400 m.) between the northern Yangtze and the Yalong; Mardza gang (5,100-5,700 m.) between the upper Yalong and the Yellow river; and Minyak Rab Gang (4,800-7,750 m.) including Mt. Minyak Gangkar (7,756 m.), the highest mountain in Kham between the lower Yalong and the Gyarong (Gyurme Dorje 1996).

whereas Kham extends from the southeastern part of Qinghai and western Sichuan to northwestern Yunnan. Like other parts of Tibet, Kham is divided into several Tibetan autonomous prefectures (TAP) and one Tibetan autonomous county, as follows:

TAR (21 counties): Chamdo TAP, Nakchu TAP, Nyangtri TAP
Qinghai (6 counties): Jyekundo (Yushu) TAP
Sichuan (18 counties): Kandze (Ganzi) TAP, Mili (Muli) county
Yunnan (3 counties): Dechen (Diqin) TAP

The Kandze TAP is today the cultural heart of Kham extending from the prefecture's government seat, Dartsedo (Kangding/Tachienlu) to Dege (Derge) in the north and Lithang and Bathang in the south. Chamdo and Jyekundo lie in the periphery of modern Kham territory, though they had been important trading towns of this region. Despite the separate polities under Chinese administration and a continuing process of sinicization, Kham still retains its strong regionalism and Tibetan culture is very much thriving. Migot's description of Dartsedo (i.e., Kangting) as the gateway of Tibet still has some application today:

But once one is west of Kangting, he has finished with China. Henceforth only Tibetan is spoken, only Tibetans are to be seen. Even the landscape alters. The religious monuments are all Buddhist, the temples are all lamaseries. Chinese money ceases to circulate, and the only Chinese one meets are officials or soldiers or little merchants, all seemingly lost in a land which they do not understand and in which they keep to themselves, living in the Chinese fashion, having as little as possible to do with the weird and (to them) barbarous world around them, ...

(Migot 1955: 92-3)

Kham is further divided into two sub-regions with Dartsedo in the middle. Northern Kham - area northeast of Dartsedo - includes the great kingdoms of Dege and Nanchen ruled by hereditary kings, the Hor states of Kandze, Daowu and Drango ruled by hereditary chieftains, and the northwestern states of Chamdo, Drayab and Riwoche governed by lama

dignitaries. Southern Kham covers the states ruled by appointed regents, viz. Lithang, Bathang, Derong, Tsawarong and Markham (Gyurme Dorje 1996).

The Khampa of both sub-regions depend on both agricultural and pastoral economy. Northern Kham at higher elevations is inhabited mainly by *drokpa* ('brog pa) "nomads/pastoralists," whereas the Tibetans in lowlying southern Kham, with Lithang as an exception, maintain their lifestyles as *samadrok* (sa-ma-'brog) "semi-nomads/neither farmers nor pastoralists" herding cattle as well as growing barley, wheat, buckwheat and potato.

3. History

After the collapse of the Yarlung dynasty in 842 A.D., the Tibetan empire broke up and Kham, together with Amdo and other borderland territories such as Gyalrong, remained independent territories. They were never ruled again by any Tibetan government (Gruschke 2001: 11). Kham was later composed of several small principalities and kingdoms governed by local chieftains, hereditary kings and reincarnate lamas (Aris 1992). Each kingdom was perceived as a center in its own right, not lying in the margin, as was the case when judging from the Lhasan perspective. The case of Dege is clear. It used to be a great kingdom ruled by kings and its territory covered the large area including Denkok in the north.⁵ It has been renowned for having its own printing academy housing and publishing thousands of precious Buddhist scriptures. Having produced great scholars and lamas, Dege is still considered the cultural center of Kham, in a similar manner that Lhasa is perceived as the center of Tibet.

Frontier politics did not apply merely to the rulers of Central Tibet and China. But it also involved other foreign powers. Southern Kham (i.e., Lithang, Bathang, and Gyalthang) was attacked by the Naxi kings of Lijiang (Jang Sadam kingdom) and was subsequently ruled by them until the early 20th century when the Chinese province of Sikang was

established. Northern Kham was subjugated by the Mongols since the period of Kubilai Khan's reign in the 13th century.

Around the end of the 17th century the Manchu domination was felt in the Kham region. As politics and religion in Tibet usually go hand in hand, the Qing emperors brought about the spread and power of the Gelugpa sect under the leadership of the 5th Dalai Lama in Kham and Amdo. They were the patrons of this sect and co-operated with them to control the frontier people. As a result, a number of Nyingma, Sakya and Kagyu monasteries (three former sects in Kham) were sacked and replaced with Gelugpa ones.

Subsequently, there was an attempt to mark the frontier zone. According to Migot (1955: 90), a pillar on the Bum La, a pass which lies two and a half days' travel to the southwest of Bathang was erected. From there the frontier ran north along a line parallel to, and slightly west of, the Yangtze. All the territory to the west of this line was under the direct authority of the Dalai Lama, but to the east of it the petty chieftains of the local tribes remained a considerable measure of independence.

During the early 20th century a small province of Sikang was established. This corresponds to the area on the west side of the upper Yangtze. It had 27 sub-prefectures with Bathang as the capital. This act was to announce that Kham was an official territory of China. However, Migot remarks that even under Chinese administration, the Tibetans completely disregarded it and obeyed only their own chiefs. "One very simple fact illustrates the true status of Sikang's Chinese rulers: nobody in the province would accept Chinese currency, and the officials, unable to buy anything with their money, were forced to subsist by a process of barter." (Migot 1955: 92)

Another aspect of Kham history worth noting here is that the region was home of Tibetan soldiers who were sent by the Yarlung kings since the reign of Srong-btsan sgam-po in the 7th century AD to protect the empire's borders. After several military campaigns, these soldiers settled in the region and became ancestors of several Khampa communities, including Gyalthang.

⁵ Nowadays Denkok belongs to Dzachukha (Serqu) county.

4. Linguistic and Ethnic Make-Up

The Sino-Tibetan borderland of Kham is populated by a number of nationalities, namely Tibetans, Han Chinese, Mongols, Hui (Chinese-speaking Muslims), Tibetanized Qiangic-speaking groups such as Gyalrongs and Minyaks, and other Tibeto-Burman groups such as Yi, Naxi, Pumi and Lisu. The Gyalrongs and Minyaks consider themselves Tibetans and are officially included within the Tibetan nationality, though they speak non-Tibetan languages as their mother tongues. Smith (1996) notes that the ethnonym Hor refers to almost all of the northern nomads of Kham and that they are the descendants of the Mongol tribes who migrated to the plateau after the fall of the Yuan dynasty (1260-1368) and during the early Qing dynasty (1644-1912).

The Tibetans call themselves *khampa* (kham pa), instead of *phopa* (bod pa), which designates Lhasans and other people from Central Tibet.⁶ Therefore, when asked what language they speak, they tend to answer *khāmkē* (kham skad) "Kham language," instead of *phokē* (bod skad) "Tibetan language". It is interesting to note that since the change of the political system in China and subsequent changes in Tibet, the term *phōril* (bod rigs/ zàngzú) "Tibetan nationality" has become widely used. This term is in contrast with such terms as "Yi nationality" or "Hui nationality" referring to other nationalities in China, among the 56 official groups. The Khampa thus describe themselves as being *phōrik* as well as *khampa*, but not *phōpa*.

Linguistically speaking, Tibetan belongs to the Bodish branch of the Tibeto-Burman division in the Sino-Tibetan language family. It consists of three major dialects, corresponding to the three traditional provinces: Ü-tsang, Kham and Amdo. Lhasa Tibetan is the most important variety of Ü-tsang and is the standard dialect. Kham Tibetan is a conglomerate of dialects roughly divided into two groups: valley/agricultural dialects *ronke* (rong skad) and nomadic dialects *droke* ('brog skad). The former

⁶ The particle *-pa* (in Written Tibetan pa/ba) in the words *khampa* and *phopa* refers to the inhabitants of each given region. In certain cases the particle is pronounced *-wa*, as in *lhasawa* "Lhasans" and *gyalthangwa* "Gyalthang inhabitants".

group consists of a number of sub-dialects which are mutually unintelligible; the latter group poses fewer internal differences and are similar to the dialects spoken in Amdo.

In concomitant with the geographical location, Kham Tibetan is classified into four sub-dialectal groups, as follows:

1. Sichuan Kham Dialects

Dege is the most prestigious dialect and is generally considered Kham khoiñ. Other important dialects are Bathang, Lithang in the south and Dartsedo and Kandze in the north. In addition, a number of nomadic dialects, e.g. Dzachukha and Golok (Sertha) are included in this group.

2. Yunnan Kham Dialects

Gyalthang is the most important dialect of this group.

3. Qinghai Kham Dialects

The most important dialect is Jyekundo.

4. TAR Kham Dialects

The most important dialect for this group is Chamdo.

5. Gyalthang

Frontier town on the Upper Yangtze

With its population of approximately 120,000, Gyalthang (Gyelthang/Rgyalthang) or its widely known Chinese name Zhongdian is the prefecture's seat and one of the three counties of the Diqin TAP in northwestern Yunnan; the other two counties being Dechen (Deqin) and Weixi populated mainly by Tibetans and Lisu respectively. Apart from Tibetan and Han populations, there are also other ethnic groups in the three counties, e.g., Hui, Bai, Naxi, Yi and Pumi.

At an elevation at 3,300 meters, Gyalthang is situated on the highland plains surrounded by numerous mountains.⁷ It is in the Do Med (mdo mad) region. The road to the north-west for a distance of 180 kilometers leads to the sacred Karwa Karpo Mt. in Dechen, one of the most important pilgrimage sites in East Tibet. Due to poor road conditions occasionally worsened by heavy snowfalls and its location in a remote valley, Dechen is often isolated from Gyalthang and other parts of Kham. Gyalthang, on the other hand, has a much closer connection with China, TAR and Kham, partly because of the recently built airport which links it with Kunming, Lhasa and Chengdu.

The Gyalthangwa often describe themselves as people who live in the embrace of the Yangtze river before it leaves Tibetan land and falls into China proper. The Upper Yangtze is the natural boundary separating Gyalthang from Lijiang, its Naxi neighbor in the south. The Gyalthang county is composed of two towns: Da Zhongdian "Big Gyalthang" and Xiao Zhongdian "Little Gyalthang". The major villages of the county are Ketsa and Demarong in the north and Nixi in the west. The villagers are mainly Tibetans and their dialects are similar to the one spoken in Gyalthang, though there are some variations, especially in the pronunciation of certain consonants. Because of their remoteness, the dialects have a lesser degree of contact with the Chinese language. Hence, they possess fewer loanwords, though generally speaking most villagers can carry on basic conversations in Chinese.

Although Gyalthang is under the Yunnan administration and has a large number of Han Chinese settlers, it shares a lot of cultural and historical affinity with other southern Kham communities. The Gyalthangwa call themselves *khampa*, in contrast with *phöpa* (or *lhasawa*) and *amdowa*. When talking about their history, they often make a reference to Bathang and Lithang, which today belong to the Ganzi TAP under the Sichuan administration. As mentioned earlier, the three counties ñ the

⁷ Because of these fertile plains, wealthy families from Demarong (Dangwang), home of notorious robber tribe, migrated to Gyalthang and settled down there (Fieldnotes, Gyalthang, 1996).

three cousins in the natives' conception ñ used to be governed by the Naxi kings since the Yuan dynasty in the 13th century.

However, in terms of language, the Gyalthangwa view that their language is superior than most Khampa speeches. Gyalthang ancestors were descendents of the soldiers of the Yarlung dynasty who set up garrisons during military campaigns on what was then the border between the Tibetan empire and the dominions of the Tang rulers of China (Makley et al 1999; Wang Xiaosong, personal communication). Therefore, the language is derived directly from Old Tibetan, the standard dialect of that time.

As in most southern Kham communities, the Gyalthangwa are *samadrok*; they both herd animals and do farming. The following interview excerpt clearly illustrates this statement (Fieldnotes, Khoce village, 1998):

de ngatsho khaba zhe na gazo byas dgos zer na
 te ñatshe khawa şa na kazo ñu gya se na
 gcig de phyugs rta 'tsho dgos red
 tci ta çota suə gya re
 gnyis de sa zhing 'debs
 nei ta sa zij to

"If we talk about the land of snow, if we say how we must do it, first, we must tend cattle. Second, (we) do farming."

Each family in the village possesses a plot of land where they once a year grow potato, wheat and barley. In addition, they own horses and cattle, particularly the *dzo* and *dzomo*, male and female crossbreeds of yaks and cows. Other animals such as sheep, goats, pigs and chickens are rare. The work of a herder can be summarized as follows:

Herders go up the mountain taking the animals there and stay with them throughout the whole summer (July-September). Then they will move down at about 5 stages until the winter months approach when they have to return to the village. A day's activities are centered on feeding the

cattle and dogs who help look after them; herding the cattle on the grassland; milking the dzomo; making yoghurt, butter and cheese; collecting firewood, making tea and enjoying themselves on the beautiful highland where both the animals and herders are happier than anybody can imagine. (Fieldnotes, Khoce village, 1998).

Linguistic and Cultural Practices

There are several interesting Gyalthag linguistic and cultural practices such as kinship terms, terms relating to animals, household terms which reflect how Gyalthag people view their family and the universe, as well as idioms, proverbs and various kinds of songs and performances.⁸ Due to limited scope, the paper will discuss only the yak vocabulary which reveals a close affinity between lexicon and the way of living of these people.

The Gyalthag dialect has more than 30 terms for calling cattle and their crossbreeds. In other words, the borrowed term yak in English in fact refers to cattle of various kinds: whether they are male or female and whether they are crossbreeds of yak and cow, bull and female yak, yak and dzo (hybrid of yak and cow), bull and female dzo, yak and *ty* (hybrid of yak and female dzo), or bull and *kuba* (hybrid of bull and female dzo). The Gyalthagwa also have endearment names and terms to call these animals depending on their age and characteristics, such as when they are one year old, two year old, when they are ready to mate, when the female one gives birth to her first calf, and when the male one is castrated.

Most dzos and dzomos are given special names because they are closer to their owners and are treated more affectionately. Yaks are generally raised for meat and mating; they do not get to spend time with their owners as much as the dzo and dzomo do. Common names for dzos and dzomos include "the black one with straight horns," "the black one with leaning horns," "the black one with white forehead," "the black one with

⁸ For an analysis of the Gyalthag kinship system, see Corlin (1978).

white tail and limbs." "the black one with yellow marrow," "the black, stout one with yellow marrow," "the black one with no horns," "the ordinary, black one." and so on.

Apart from dzos and dzomos, horses are also given names, such as "the red one." "the beige one." "the white one," "the black one," the dark blue one," or "the dark blown (chocolate color) one". A female horse is called *guiwang*, whereas a male one is *ta*, which is also a general term for horse. *Chopa* are horses reserved only for mating. The offspring of horse and donkey is called *cong* (male) and *kore* (female).

China's Shangri-la

(T)he land is high and mountains are numerous; the soil is hard, and the five grains cannot be grown. The peasants are poor and the land infertile; the lamas are of great importance and are the real rulers of the country.

(Rock 1947: 249)

Contrary to Rock's description above, modern Gyalthag is by no means an impoverished area. When compared to neighboring communities (i.e., the Yi), the peasants of Gyalthag have fared better in terms of farming and housing. They possess abundant, fertile land for farming and grassland for herding animals. Farm products such as potato are sold in Dali, where they buy grapes, bananas and other kinds of fruits not found on the plateau. Dairy products, particularly cheese and butter are transported daily to the local markets and the peasants bring back to their villages Chinese goods. Their two-storied walled houses with a large courtyard where animals are kept are made singly of wood and are beautifully decorated. The size of a Gyalthag house and the amount of wood spent are particularly impressive and quite unusual when one compares it with most houses in other parts of Kham.

The Gyalthag lamas are still of great importance, but during recent years Tibetan Buddhism has become a commodity attracting a number of Chinese tourists to this part of the borderland. To promote tourism in the county, Gyalthag was proclaimed "gateway to Tibet" and the long-lost "Shangri-la" by the Yunnanese government. This discourse of

development brought about the new airport linking Gyalthang with Kunming and recently with Chengdu and Lhasa. Three and four-star hotels replace traditional guesthouses. Karaoke bars become the major entertainment center in town. The county is no longer a hidden frontier town where the Tibetan and the Chinese engaged in tea and horse trade. In the past five years its reputation has come even to Southeast Asia, among Singaporean, Indonesian and Thai tourists.

To cater to tourists who come to Gyalthang for the exoticness of the Tibetan culture, there are several new shops in Gyalthang selling Tibetan dresses, snowland tea, processed yak meat and traditional handicrafts. It is ironical that more and more billboards and shop names are written in Tibetan; yet, most young Tibetans in this county are illiterate in Tibetan and they tend to speak Chinese in their everyday life. The fact that Chinese has become the main medium of communication among Tibetans of all regions is hardly new. But the situation in Kham is quite different. In other parts of Kham, particularly Dege, Jyekundo and Dartsedo, it is not difficult to find a Tibetan who is well versed in Written Tibetan, whereas throughout the whole Diqing prefecture I have come across few Tibetans who are literate in Tibetan and among them there is only one who can provide the Written Tibetan equivalent of Gyalthang words.

Conclusion

As is evidenced from the above discussion, the concept of Kham is a complex one. It is a cultural province of Tibet covering the borderland areas which nowadays fall under the administrations of Tibet Autonomous Region and three western Chinese provinces of Qinghai, Sichuan and Yunnan. An investigation of history from an analysis of frontier accounts reveals that Kham was not a united, centrally ruled region since the fall of the Yarlung dynasty. On the contrary, it was composed of a loose federation of tribal states, kingdoms and dependant districts (Gruschke 2001: 9). This historical fact explains why Kham regionalism is still strong and why the Khampa generally view themselves as a separate group distinct from Central Tibet and Amdo, though they do share religious beliefs and the mythical origin as descendants of the union of the monkey and the rock ogres. The history

is also intertwined with the contemporary linguistic situation in which so many mutually unintelligible dialects, together with non-Tibetan languages, are spoken in the region.

The linguistic and cultural complexity of Kham can be clearly seen from the above account of Gyalthang, the Khampa town on the southernmost tip of the frontier. Although Gyalthang is under the Yunnan administration and the Gyalthangwa have intermingled with the Han Chinese and other ethnic groups for centuries, they still retain their Khampa characteristics clearly reflected in their ways of living and speaking. It will be interesting to see the impact of the changes that are taking place in this county on Kham language and culture.

References

- Aris, Michael. (1992). The Tibetan borderlands. In Aris, Michael, ed., **Lamas, Princes, and Brigands: Joseph Rock's Photographs of the Tibetan Borderlands of China**, 13-18. New York: China House Gallery, China Institute in America.
- Corlin, Claes. (1978). "A Tibetan enclave in Yunnan: Land, kinship and inheritance in Gyethang,". In Brauen, M., and Kvaerne, P. (eds.), **Tibetan Studies**, 75-89. Zurich.
- Gyurme Dorje. (1996). **Tibet Handbook**. Bath, UK: Footprint Handbooks.
- Fletcher, Joseph. (1979). A brief history of the Chinese Northwestern frontier. In Alonso, M.E., ed., **China's Inner Asia Frontier**, 21-51. Cambridge: The Peabody Museum of Archeology and Ethnology, Harvard University.
- Gruschke, Andreas. (2001). **The Cultural Monuments of Tibet's Outer Provinces: Amdo, Vol. 2. The Gansu and Sichuan Parts of Amdo**. Bangkok: White Lotus.
- Lattimore, Owen. (1962). **Studies in Frontier History: Collected Papers 1929-58**. London: Oxford University Press.
- Makley, Charlene, Dede, Keith, Hua Kan, and Wang Qingshan. 1999. The Amdo dialect of Labrang. **Linguistics of the Tibeto-Burman Area** 22.9: 97-127.
- Migot, Andre. (1955). **Tibetan Marches**. New York: E.P. Dutton & Company, Inc.
- Rock, Joseph. (1947). **The Ancient Na-khi Kingdom of Southwest China**, Vol. 1. Cambridge, MASS: Harvard University Press.
- Smith, Warren W., Jr. (1996). **Tibetan Nation: A History of Tibetan Nationalism and Sino-Tibetan Relations**. Boulder, Colorado: Westview Press.

Buddhism And Its Impacts on Indian Society: The Untouchables Under the Shadow of Buddhism

Banjob Bannaraji

Abstract

Over 2600 years, the caste system has lasted in Indian society. In the course of time, it has been more complicated and rigid. The complexity and rigidity has now been maintained under the Hindu norm.

Buddhism, even poses against the caste system, has never rooted out the physical system. The Buddha accepted that the caste system was an obstacle to social justices, but not to enlightenment in terms of right view. So he launched a campaign to convert people to wisdom based on morality. He won much success and was so warmly welcomed by all classes and castes that he could establish the Sangha (the Order). It was, not only the center of people from walks of life, but also the main helper to spread his teachings around India of the time. Consequently, Buddhism became a new popular choice and finally the Buddha, the founder, the rising star, too.

In the past, many times under the changing circumstances of Indian society and polity, Buddhism encountered the unexpected role losses and sometimes seemed to be forgotten. However, by voices of the Untouchables, Buddhism has been revived for their refuge. In their believes, under the shadow of Buddhism, they are human beings and receive human treatment. That is all they need. So, it is not strange, millions of the Untouchables pleasantly converted to Buddhism and more millions will follow them.

In Buddhist idea, the Law of Karma taught by the Buddha is the Law of Justice. People get what they did, either good or bad. None can avoid his deeds as long as he remains in the circle of birth and death. Only Karma truly decides a human value, but the caste system cannot.

ผลงานเสนอในการประชุมวิชาการนานาชาติ

(แนบเฉพาะผลงานที่ยังไม่ได้ตีพิมพ์และบทคัดย่อของผลงานที่จะเสนอที่
ประเทศสิงคโปร์ในเดือนสิงหาคม 2546)

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

Accepted Paper

Note: The abstracts presented in this page is intended for ICAS3 participants and may not be reproduced or cited without the authors' express consent.

Particulars: DR HONGLADAROM, KRISADAWAN

Paper Title: "We are the center of the world and the universe": Language and ethnicity in the Sino-Tibetan borderlands

Abstract: This paper presents a preliminary investigation of the relationship between the Tibetans, so-called the Khampas, who form the majority group in the Sino-Tibetan borderlands, and other ethnic groups such as the rGyalrongwas, the Pumi, the Naxi as well as the Han, which constitute one of the minority groups in the borderlands but the majority group in the nation-state. The area under investigation generally labeled "China's Far West" ranges from South-west Qinghai to North-west Yunnan. Since the demise of the Yarlung dynasty in the 11th century A.D., this area became petty kingdoms and states ruled by local chieftians (e.g. Derge Kingdom, rGyalrong States). Hence, despite the fact that they were sandwiched between the Lhasa government of Central Tibet and the central government of China, the Khampas and these ethnic minorities felt that they were in fact "the center of the world and the universe," as Michael Aris pointed out. This paper discusses issues related to language, identity, ethnohistory and encounters between the Tibetans and these ethnic groups in a significant but poorly studied ethnic area of Asia. In addition, it raises questions concerning "minority" and "majority" in the quest to understand the relationship between nation and ethnicity.

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

Hongladarom, Krisadawan. 2001. The Khampas of Tibet's eastern frontiers: Language, identity and ethnohistory. *Paper presented at the 2nd Annual Meeting of the Asian Scholarship Foundation, 1-2 July 2001, Bangkok.*

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

The Khampas of Tibet's Eastern Frontiers: Language, Identity and Ethnohistory

Krisadawan Hongladarom

Assistant Professor, Chulalongkorn University

Introduction

Blue sky and snow-capped mountains seem to characterize the Tibetan Plateau – no matter whether that sky belongs to the area called Tibet Autonomous Region (TAR), or whether it is part of a Tibetan Autonomous Prefecture (TAP) in China's western provinces. Rising above 3,400 meters with three important rivers of Asia – the Yangtze, Mekong and Salween – passing by from north to south, Dechen (Diqin) is prominent among a multiplicity of administrative divisions in Yunnan.¹ It is the only Tibetan prefecture in this province. At the same time, it constitutes an outlying district in the far south-east, the edge of the Tibetan world.

Like its neighbors in the Kandze (Ganzi) TAP in Sichuan, Dechen people live a semi-nomadic lifestyle. They subsist on tending herds of yaks, cattle, *dzo* 'cross-breeds' and sheep on the alpine grassland and growing potato, wheat and barley on the valley plains. They sell excess cheese and butter to townspeople, pick wild mushroom and asparagus, dig herbal roots and caterpillar fungus, and engage in a long-distance trade. They speak several dialects some of which are described as "archaic" and exhibit a number of discrepancies from other varieties classified under the broad term *Kham Tibetan*.

This term, with its vague meaning "the speech of the Khampas," took me to these two prefectures which make up parts of the so-called "Tibetan borderlands" or the "Frontier Zone" of China.² My linguistic queries were what Kham Tibetan was like, how many varieties there were, and how it was similar to or different from Lhasa Tibetan, the standard dialect. Assuming that linguistic pursuits are rooted in anthropological underpinnings, I also investigated how the Khampas lived their lives, how they perceived of themselves, and how they interacted with other groups of Tibetans and other ethnic groups who inhabited the same

area.

I deemed it necessary to study not only the language, in its abstract sense, but also the languages that define historicity and ethnicity (Harrell 1995, 2001). These refer to the ways local people talk about themselves and how other people, including scholars and authorities, talk about them. In other words, I found it insightful to explore what Harrell (1995: 98) labels "the triangle of discourses," namely ethnohistory, ethnic classification and ethnic identity, that pertain to the Khampas.

In the sections that follow, I will attempt to locate the Khampas, both geographically and culturally, and in both the Tibetan context and the context of the larger society of China. Their ethnohistory, which can be argued to give rise to linguistic internal variation and form a basis for their regional and local identities, will be examined. Then I will discuss the linguistic situation in Kham (Khams) and peculiarities of its dialects. The paper ends with some remarks on how the Khampas position themselves in a contemporary context in which boundaries of nation-states are thin (*i.e.*, being a frontier people is the discourse of the past) and they are more exposed to the outside world.

"I know no place intimately"

For a period of 9 months (August 2000-May 2001), I assumed various roles which would help me to achieve my research goals: I became the Khampas's friend, acquaintance, student and teacher. All these roles were dynamic and relative: for some, I was a teacher who became friend, a friend who was like "one of us". For others, I remained an outsider, someone who could not be trusted easily and who would leave a slight trace, a blurred memory, once I had left the field.

Contrary to most fieldwork linguists or anthropologists and my own previous researches in Nepal and Southwest China, I did not adopt a single place as my "fieldsite". The reason for this is related to the broad purpose of my project – I wanted to explore Kham as extensively as possible and meet the Khampas of various regions within the limited period of time. Comparable, perhaps, to Harrell's (2001:13) fieldwork experience in the Liangshan Yi Autonomous Prefecture,³ "I know no place intimately; I know a moderate amount about a

large number of places." In addition, there are places of which I lack eyewitness knowledge but about which I have acquired information from the natives who stayed in Chengdu, "Gateway to Kham," as guidebooks tell us, which became my primary base.

In Chengdu I elicited words and sentences from Bathang speakers; studied materials written in Kham colloquialism mixed with Written Tibetan with a Kandze teacher; transcribed folktales from a remote village with a Dege linguist; worked with a Kandze assistant on the attitude survey; and attended activities organized by Khampa academics at the Southwest Institute for Nationalities, where I was affiliated. When chance permitted and weather allowed, I made sojourns to these people's hometowns.

Also significant to my research was the period of nearly three months (February-April 2001) I spent at China's capital city, where a handful of Khampa students and teachers were clustered around the campus of the prestigious Central Nationalities University. There I worked mainly with a retired professor who has lived in Beijing since 1951 - eight years before the Chinese takeover of Tibet. Yet, he has not fully assimilated; he displayed a strong sense of Kham identity from the ways he talked, sang and danced, and from his aspiration to see a grammar and folktales of his mother tongue written down.

Locating the Khampas

It is difficult to pinpoint the exact location of Kham, as what is Kham today is mainly split into three western provinces of China. Specifically speaking, it covers eastern portions of TAR, southeastern Qinghai, western Sichuan and northwestern Yunnan. The Kandze TAP in Sichuan is generally considered the cultural heart of Kham. It extends from the prefecture's government seat, Dartsedo (Kangding/Tachienlu) to Dege and Dzachukha (Serqu) in the north and Lithang (Litang) and Bathang (Batang) in the south. Chamdo (Qamdo) in TAR, and Jyekundo (Yushu) in Qinghai lie in the periphery of modern Kham territories, though they had been important trading towns connecting this region with Lhasa and China on each side of the Upper Yangtze (Migot 1955).

Out of China's 56 recognized *minzu* 'nationality,' the *zangzu* 'Tibetan nationality' number 4.8 million (census conducted in 1990 based on Barnett 1993); one-third of this being

the Khampas. Interestingly, this number also includes other ethnic groups who are officially classified as *zangzu*, such as the Prmi and the Gyarong/Jyarong in Sichuan (Harrell 2001). As Stein (1972: 29) notes, although these Qiangic speakers speak non-Tibetan languages, they share customs, beliefs and even the creation myth with the Tibetans (or more specifically the Khampas).

Greater Tibet, where Kham is located, can be claimed to be one of the most ethnically diverse areas in Tibet. To the south is the land of the Nakhi (Naxi) who used to rule southern Kham (Spengen 2002). To the north and northeast lay the Monguors' territories. To the west of the Kandze TAP are homes of the Prmi and the Yi. There have been long contacts between the Tibetans and these ethnic groups some of whom speak Kham Tibetan as a lingua franca and have been basically tibetanized. But contact did not happen one way. Corlin (1978: 88) remarks that the unique matrilineal kinship and inheritance pattern in Gyalthang/Gyethang (Zhongdian), the Tibetan enclave in northwest Yunnan may have been a result of the contact with the Nakhi.

Tracing Kham Identity and History

The existence of *zangzu*, which gives rise to a neologism in Tibetan *phörik* (bod rigs) plays an important role in forming a pan-Tibetan identity. Before this term was used, the Tibetans hardly thought of themselves as a single, unified group, although they have shared the same writing system since the 7th century and looked up to the Dalai Lama as their spiritual head. There was no pan-Kham identity either, until after the establishment of the *Chu zhi gang drug* 'Four Rivers, Six Ranges' movement during the Khampa revolt against the People's Liberation Army in 1958 (Shakya 2001: 167, 173).

The Khampas hardly call themselves *phöpa* 'Tibetan,' they prefer the regional term *khampa*. The word *phöpa*, they say, has a restricted meaning; it refers specifically to the people of central Tibet. In fact, most Khampas introduce themselves using their birthplaces: *degewa* 'native of Dege,' *bawa* 'native of Bathang'. Hence, local identities are even stronger than the regional one. Similarly, people from central Tibet, particularly those in Lhasa do not usually consider the Khampas *phöpa* and are even intimidated by them.⁴

During the 7th-9th centuries, Kham was part of the Yarlung Empire.⁵ In the wake of its demise in 842 A.D., it was not governed by any unified state but was divided into small kingdoms and principalities. Some of these "stateless" polities, as Samuel (1993) calls them, were ruled by hereditary kings; others were controlled by hereditary lamas or appointed regents. Under the Fifth Dalai Lama's rule in the 17th century religious wars broke out in Kham. His Gelugpa sect sacked a lot of Nyingma, Kakyu and Sakya monasteries and transformed them into Gelugpa centers. Kham in the 19th-20th centuries experienced successive internal strifes and Chinese attacks. It was forcibly annexed by China and became a new, but short-lived province called Xikang during the first half of the 20th century until the end of the republican period in 1949. Under the communist government, Kham was split into several autonomous prefectures. As discussed in Hongladarom (2000: 14), the fact that Kham was not centrally ruled for several centuries explain why Kham regionalism is still strong and why the Khampas generally view themselves as a separate group distinct from other regions of Tibet. The interplay between history and language will be demonstrated in the following sections.

In the Web of dialects

When people say they are going to Tibet, they often mean they are going to Lhasa. In the same way, when linguists talk about the Tibetan language, what they really mean is the Lhasa dialect, a koiné for central Tibet.⁶ In fact, there are a multitude of dialects spoken in Tibet and each region has its own koiné. Kham exemplifies this situation best because it consists of a large number of dialects, generally classified into two groups: valley dialects and nomad dialects (Gesang Jumian 1964). The former group consists of a number of sub-dialects which are basically mutually unintelligible; the latter group poses fewer internal differences and are similar to the dialects spoken in Amdo, Tibet's northeastern province.

Makley et al (1999: 100-101) view that history plays a role in enhancing dialectal divergences in Amdo. This is also true for Kham, which historically comprises several independent states. Other factors have to do with the region's scattered population,

typography and poor road conditions which discourage people to travel, unless they go on a pilgrimage or trade.

Because of the lack of the Tibetan common language, when the Khampas meet Tibetans of other regions, they often resort to Chinese as a primary lingua franca. The standard and prestigious Lhasa Tibetan is usually not intelligible among the majority of Khampa speakers. When they meet the Khampas of other districts, they tend to communicate with the latter by using their own mother tongue but mix it with some elements from the Dege dialect as well as common expressions from other major dialects. Educated speakers are also likely to employ a lot of words and expressions from Written Tibetan. This kind of mixed language, to me, is similar to what has been described as Kham koiné (Denwood 1999). Contrary to popular belief, most Kham speakers do not switch to the Dege dialect, the language of the former Dege Kingdom which is generally considered to be more prestigious than other local varieties of Kham.

Linguistic Peculiarities of Kham Tibetan

Following Denwood (1999), Tibetan dialects can be classified according to a linguistic criterion into three categories: cluster dialects, transitional dialects, and non-cluster dialects. Cluster dialects still preserve initial consonant clusters attested in Old Tibetan. Transitional dialects demonstrate a change in progress: the clusters are being replaced by tones. Non-cluster dialects no longer preserve the clusters and have a full-fledged tonal system. Most valley dialects of Kham belong to the transitional group, whereas the nomad dialects are mainly of the cluster type. Contrary to most Kham dialects, Lhasa Tibetan is a clear example of the non-cluster group. Apart from this divergence, there are other interesting characteristics Kham dialects share, which make them different from the Lhasa dialect and other Tibetan varieties.

Although the majority of words in Kham dialects are similar to those in Written Tibetan and Lhasa Tibetan, there are at least two peculiarities. First, there are a larger number of loanwords from Chinese and other minority languages which have come into contact with the former. Second, conversations and narratives in Kham Tibetan dialects are characterized

by special words and expressions, including discourse markers.⁷ This lexical feature, augmented by the lack of honorific words, often renders Kham speech "blunt" and "rude" to the Lhasa speakers' ears.

In terms of grammar, Kham Tibetan diverges to a large extent from Written Tibetan and shares some similarities with Lhasa Tibetan as well as other modern spoken dialects. The study of Kham grammar thus not only advances our theoretical understanding of such linguistic phenomena as ergativity, evidentiality and grammaticalization but also reveals interesting insights on the historical grammar of Tibetan, the linguistic glory of the past.

The Khampas: Change and Continuity

Although I found it important to introduce the Khampas as a frontier people, as I have done in the beginning of the paper, I also found it significant to conclude here by positioning them in the contemporary context leaving the frontier discourse as an unforgettable past. The Khampas I have dealt with, like other nationalities in China, are subject to changes which have taken place in the post-Mao era. Traces of globalization, e.g., satellite dishes and internet cafés can be easily spotted even in remote towns of Kham. Although there have been efforts, particularly by Khampa lamas in exile, to build Tibetan-medium schools in Kham and preserve at least the major dialects, if not local varieties, the impact of globalization is still strong.

The Khampas whom I befriended wanted to speak English to get ahead. An inevitable consequence of this is that local varieties are disdained by young people and are hence spoken to a lesser degree. In order to get good jobs and benefit from limited national resources, these young Khampas aspire to master first the language of the nation and second the language of the world.

As Epstein (2002: 2) rightly points out, our historical, geographical and ethnographic knowledge of Kham is still tenuous. Kham poses a challenge to scholars of Asian studies with its multitude of unexplored dialects, uncollected folktales and linguistic artifacts which reveal the inextricable relationship between language and culture, fragmentary history and

fluidity of frontier discourse, and ongoing changes as a result of the interactions between the local and the global.

Acknowledgments

I would like to acknowledge with thanks the grants from Asian Scholarship Foundation (Project: Kham Tibetan: A Linguistic and Anthropological Study) and Thailand Research Fund (Project: Grammar of Southern Kham Tibetan) for the research on which this paper is based. I am grateful to the following institutions: Foreign Affairs Office, Southwest Institute for Nationalities (Chengdu), Foreign Affairs Office, Central Nationalities University (Beijing), and Oriental Institute, Aris Trust Centre and Wolfson College, Oxford University. I owe debts of gratitude to a number of Khampa teachers, informants and friends, most notably Ernestina Maurizia Meloni for their hospitality, friendship and help.

Notes

¹ Tibetan place names are used in this paper. Their Chinese counterparts, the official toponyms are given in parentheses on first mentions. Unfortunately, there is no standard way to write Tibetan names. In this paper they are only broadly transcribed to reflect the Tibetan pronunciation. Tibetan spellings are given in parentheses, when there is a need to cite the written forms.

² On the frontier zone of China, see Alonso (1979), Aris (1992), Lattimore (1962), Rock (1947) and Teichman (2000).

³ Liangshan Yi Autonomous Prefecture is one of the three prefectures in Sichuan. The other two are Kandzi and Ngawa (Aba). Most Ngawa residents are speakers of an Amdo dialect and practitioners of Bon, primordial religion of Tibet.

⁴ To the people of central Tibet, the Khampas have been considered to be bandits.

Interestingly, this prejudice is also widespread in Kham. The inhabitants of Kandze and Nyarong (Xinlong) are often viewed as being non-trustworthy and aggressive by the Khampas of other counties.

⁵ Tibetan historiography is based mainly on central Tibet. Kham history still remains largely fragmentary and is drawn mainly from western travelers' and missionaries' accounts of the 19th and 20th centuries.

⁶ Tibetan belongs to the Bodish branch of the Tibeto-Burman division in the Sino-Tibetan language family. It consists of three major dialects, corresponding to the three traditional provinces: Ü-Tsang (central Tibet), Kham and Amdo. Lhasa Tibetan is the most important variety of Ü-Tsang and is the standard dialect.

⁷ One of the most interesting linguistic and cultural practices in Kham Tibetan is the yak vocabulary. See Hongladarom (2000: 12-13) for an analysis of this kind of vocabulary in the Gyalthang dialect.

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

Hongladarom, Krisadawan. 2000. Indexical categories in
Kham and Central Tibetan. Paper presented at the
6th Himalayan Languages Symposium, 4-8 June
2000. University of Wisconsin at Milwaukee.

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

Indexical Categories in Kham and Central Tibetan¹

Krisadawan Hongladarom
Chulalongkorn University

1. Introduction

This paper reports on a significant grammatical feature of Modern Spoken Tibetan so-called "indexical categories" (Agha 1993),² which refer to speech act participant, aspect, and evidential markings in the verbal morphology. This feature, together with other salient characteristics of Tibetan grammar, e.g., ergativity, has been studied widely. However, previous study was often restricted to Lhasa Tibetan, the standard dialect.³ Little work has been done on the other dialects. One of the aims of this study is thus to describe the indexical system of the Rgyalthag dialect of Kham Tibetan. The paper is also aimed at presenting a preliminary result of comparing and contrasting indexical categories in this dialect with those in Lhasa. It will be demonstrated that though indexical categories expressed through verbal auxiliaries are found in both dialects, they are different in many respects. This is obvious when we look at perfective auxiliaries, which will be the focus of this paper. The paper also pays

¹The research on which this paper is based was supported by Thailand Research Fund. I am indebted to Wang Xiaosong and Sonam Rgyatso for the data reported here. Abbreviations used in the paper are: CT Classical Tibetan, GT Rgyalthag Tibetan, LT Lhasa Tibetan, 1S 'first person singular', 3D 'third person dual', 3S 'third person singular', 3P 'third person plural', AUX 'auxiliary', CAUSE 'causative', CON 'conjunction', DIS 'discourse marker', DAT 'dative', ERG 'ergative', FUT 'future', HS 'hearsay evidential', IMPF 'imperfective', LOC 'locative', NEG 'negative', NOM 'nominalizer', PF 'perfective', PN 'proper name', TOP 'topic'.

²Agha (1993) uses the term indexical categories in a more general sense than I do in this paper. For him, indexical marking includes all grammatical categories that need to take context into account. One of the categories is deference, which is not treated here.

³Lhasa is the best known variety of Central Tibetan. The term Central Tibetan refers to a group of dialects spoken mainly in the areas called Ü and Tsang in the Tibet Autonomous Region. Central Tibetan dialects include Dingri, Shigatse, Gyangtse, Kongpo, Dakpo, Lhasa, as well as related languages spoken in the North of Nepal. Among these dialects, the grammar of Lhasa has drawn attention from most linguists.

attention to the notions volitionality and control,⁴ which have been reported to play an important role in Modern Spoken Tibetan grammar (DeLancey 1985).

This paper is organized as follows. In §2, I will give a synopsis of Rgyalthing grammar focusing on ergative marking and other interesting features of the clause. It will be argued that Rgyalthing grammar operates around the pragmatic notion of "the speaker's perspectives" (Hongladarom, 1998). This notion is less visible in Lhasa. In §3, I will describe the systems of indexical marking in both dialects with an emphasis on perfective volitional auxiliaries. In §4, non-volitional auxiliaries are addressed. It will be shown that the semantics of verbs plays an important role in auxiliary selection in both dialects.

2. Rgyalthing Grammar

According to Denwood (1999:31), the linguistic term "kham" (WT khams) is much more than a convenient geographical label for a rather heterogeneous collection of dialects which range from extreme cluster (archaic) to transitional ones well on the way to being non-cluster (non-archaic). When compared to Lhasa, Kham Tibetan has been studied in a much lesser degree, and most published works (e.g. Yu 1948; Ray 1965; Olson 1974; Nagano 1975; Gesang Jumian 1989; Wang 1996) deal mainly with phonological descriptions. Gō et al (1954), for example, provides the first dictionary of what they call "Modern Eastern Tibetan" with an emphasis on initial consonants in this language as compared to those in Written Tibetan and Lhasa Tibetan.

In order to get a glimpse of Kham grammar, I will briefly discuss morphosyntactic categories of Rgyalthing, one of the Kham dialects I have been working on during these past three years. Tibetan is often said to be an ergative language (this is especially true when we consider Old Tibetan or Classical Tibetan), though the degree of ergative marking varies from one dialect to another, to the extent that some dialects may lose it entirely. The Rgyalthing dialect still contains features of ergative marking, but the pattern is not as systematic as that in the Lhasa dialect. Unlike several other Tibeto-Burman languages such as Chepang and Sunwar, Tibetan does not express role relations in verbal affixes. Instead, it employs a number of auxiliaries to indicate speech act participant, volitionality, and other indexical categories.

Rgyalthing has 7 morphological cases: ergative (*gə*), absolutive (\emptyset), genitive (*gə*), instrumental (*ji, gə*), locative (*nə, la, go*), dative (*go, la, go la, tsa*), and ablative

⁴According to Haller (forthcoming), volitionality is expressed through auxiliaries, whereas control is lexicalized in the stem of the verb. However, I find it difficult to distinguish volitionality from control, as both are conveyed by the same auxiliaries in Tibetan.

(re). The locative has different forms which are somewhat synonymous to one another. *-la* is an obvious borrowing from Lhasa Tibetan. It is found mainly in the speeches of Rgyalthing speakers who can converse in this dialect. The dative has four forms: *-go*, *-la*, *-gola* (found only in a folktale), and *-tsa* (in the beneficiary sense). Other than marking recipient or beneficiary in a ditransitive clause, *-go* can also occur with animate patients in a monotransitive clause.⁵ The ergative and the genitive are homonyms. Historically, they are derived from different sources: CT gis/kis/gyis and gi/ki/gyi respectively.

In Hongladarom (1998), I argue that ergative marking is marginal in Rgyalthing grammar. Rather, it is a pragmatic phenomenon best described in term of the speaker's perspectives. When the speakers want to emphasize who or what the actor is, then they will employ ergative marker. This is why a sentence with ergative subject often contains a volitional predicate or is a causative construction. Lexical aspect (Aktionsart) is found to play no role in governing nominal case marking. Unlike Lhasa, there is no distinction between volitional and non-volitional intransitive predicates in the Rgyalthing dialect. Thus, it cannot be said that Rgyalthing is an ergative language or exhibits active typology as found in Lhasa (DeLancey 1990). The notion the speaker's perspectives also helps explain other related case marking patterns such as dative marking. When there is an emphasis on the patient in a monotransitive clause, it is marked with dative. In a ditransitive clause, it is the beneficiary nominal which appears with this marker.

Rgyalthing has an unusual pattern of demonstrative preceding the head noun (*(di gna'-sgung ni ndā nātāŋ-tə* this + story + TOP 'as for this story'). Other determiners and adjectives follow head nouns. In a text, actors are often omitted, or, if present, are not accompanied by ergative marker. They are, instead, presented by topic marker-*tə*. This marker can topicalize participants as well as time and place of the situation. (1) is an excerpt of a Rgyalthing text, which exhibits a high degree of topic marking.

1) GT

⁵This phenomenon is known as "primary object marking," (Dryer 1986) which is found in several Tibeto-Burman languages such as Chepang. It is, however, marginalized in Lhasa Tibetan. An important difference between the object marking pattern in Ryalthing and the one found in Chepang is that actor in the latter is obligatorily marked by ergative case. In Ryalthing, only is when actor emphasized that ergative marker is used.

- a. pəʈshā jāŋ dēnǎ lēmbā tɕi-tsa nē nǐ-wàŋ
 boy also, even like that stupid one-DAT bride NEG-give

sūŋ-thuireŋ-tə
 think-CON-TOP

- b. hēi khōnànēi-tə nā
 formerly 3D-TOP promise
- zǎ-ra-ji khātà tɕō-thuireŋ-tə tsukhothuireŋ-tə
 keep-PF-AUX upside turn-CON-TOP DIS-TOP

The topic marker is prevalent in these clauses. It adds to the pronoun as in (1b), or appears in the final position following subordinate clauses, *i.e.* after *-thuireŋ*, as in *(-sūŋ-thuireŋ-tə)* and *(-tɕō-thuireŋ-tə)*. It also appears after the discourse marker *tsukhothuireŋ*, as in *(-tsukhothuireŋ-tə)*.

In brief, Rgyalthag exhibits a number of attributes at both the sentence and discourse levels which are not found in the Lhasa dialect. Although nominal case marking is based on agentiveness, this alone cannot account for split ergativity and split objectivity in the dialect. We need to go further to the pragmatic domain. Indexical categories, to be discussed in detail in § 3 and § 4, are also another area where both dialects differ.

3. Indexical Marking in the Rgyalthag and Lhasa Dialects

Events in Lhasa can be broadly classified into two groups: past and non-past. Non-past events consist of future tense and imperfective (progressive and gnomic) aspects. Past events comprise perfective (preteric) and perfect aspects. As the system of past events is complex and exhibits an interplay between volitionality and evidentiality, I will deal mainly with it in this paper. An emphasis will be given to Rgyalthag, the knowledge of which is relatively unknown.

3.1 Lhasa Verbs

Lhasa verbs are classified into three types: (1) lexical verbs which exhibit agreement with neither number nor speech act participant (*i.e.*, person); (2) verbs of being (the copula *yin* and *ree*; and the existential *yöö*, *tuu*, and *yoo ree*), which also function as auxiliaries in periphrastic constructions; and (3) auxiliary morphemes

grammaticalized from deictic motion verbs, *soŋ* (imperative form of CT 'gro 'go') and *tɕuy* (CT *byung* 'appear, come out, emerge'). Generally speaking, the stem of a lexical verb does not reflect tense variations, except for some verbs which have suppletive forms (e.g. 'gro *tso* 'go' vs. *phyin tɕhin* 'went'). Verbs of being and auxiliaries mark participant, volitionality, evidentiality, as well as tense/aspect. All these categories are indexical in the sense that in a circumstance that arguments are omitted, we can still recover their identities, as shown in (2) and (3) below.

2) LT	<i>tɕhin-pa</i>	<i>yin</i>
	went-PF	SELF
	'(I) went'	
3) LT	<i>tɕhin-pa</i>	<i>ree</i>
	went-PF	OTHER
	'S/he went'	

Even though the actors in (2) and (3) are missing, it is easily understood from the given auxiliaries that they refer to the speaker and the third person reference respectively. Speech act participant marking (henceforth "participant marking") is also called by various terms: participant role perspective (Agha 1993), viewpoint marking (Denwood 1999)⁶, conjunct-disjunct marking (Genetti 1988, among others), or simply person marking. The self form indicates that in a declarative sentence the actor and the speaker are the same. In an interrogative sentence, it suggests that the actor and the hearer are the same. Otherwise, the other form is used. This includes a situation in which the speaker has no volition in performing a certain action, or when s/he has no control over the predicate described.

Participant marking is a novel characteristic of Modern Spoken Tibetan Grammar. It is reported in a number of dialects, including Shigatse (another variety of Central Tibetan) and Amdo dialects (Haller, forthcoming; Sun 1993). When we investigate verbal morphology of other Himalayan languages most of which are pronominalized, it is obvious that the type of participant marking as is found in Tibetan dialects is quite rare. Other than Tibetan, it was reported in Newari. But participant in Newari is marked by verbal suffixes, rather than auxiliaries. According to Genetti

⁶Denwood (1999:136-138) gave an interesting discussion of viewpoint in Lhasa. The speaker's viewpoint is the main factor that governs the choice of "self" vs. "other" forms. If the speaker views that the act by others has something to do with him, he may opt to report it using the self form (e.g., She is teaching me songs - "she" takes the self auxiliary).

(1988), participant forms (or what she calls "conjunct and disjunct forms") do not simply code person of the subject or volition, but also constitute an evidential system.

In perfective system, Lhasa Tibetan employs several utterance-final volitional auxiliaries: *-pa yin*, *-pa ree*, *soŋ*, and *shaa*, as shown in Table 1.

SELF	OTHER		
	DIR	IND	INF
-pa yin	soŋ	-pa ree	shaa

Table 1. Perfective volitional auxiliaries in Lhasa Tibetan

There is only one form for the "self" category, but three forms for the "other". These other centred forms typically convey a three-way evidential distinction: indirect experience (*-pa ree*), direct experience (*soŋ*), and inference (*shaa*). These auxiliaries occur mainly with controllable predicates—both transitive and intransitive verbs. The presence of these auxiliaries in perfective aspect often entails the presence of ergative marker. This is true even in intransitive clauses, rendering split-S marking. S_a (agentive subject) in "I went there (intentionally)" takes ergative case and occurs with the volitional *-pa yin*. In contrast, S_o (patient subject) in "I went there (unintentionally)" takes absolutive (zero) marking and occurs with either *soŋ* or *shaa*, which functions as non-volitional auxiliary.

In addition to controllable predicates, the "other" forms can also occur with non-controllable predicates, as can be seen in the following examples:

4) LT

a. molaa na-pa ree
 grandmother sick-PF OTHER
 'Grandmother was sick'

b. molaa na soŋ
 grandmother sick OTHER
 'Grandmother was sick'

c. molaa na shaa
 grandmother sick OTHER
 'Grandmother was sick'

(4a)-(4c) carry the same lexical meaning. But they convey different epistemological perspectives. (4b) is a report obtained through direct experience. The speaker met the grandmother and found out that she was sick. The choice of *shaa* in (4c) indicates that the speaker could not tell exactly that the grandmother was sick. But based on evidence (she had runny nose, she looked pale, etc.), the speaker could infer that knowledge. (4a), on the other hand, could not be used to report a here-and-now event. We can add an adverb *the tiiü* 'that time' in front of (4a), but not (4b) or (4c). We should note that *shaa* is quite peculiar to the Lhasa dialect. In Rgyalthing, there are only two way-evidential contrasts: direct and indirect experiences, or better new and old knowledge. A form that functions in a similar way as *shaa* is not found. Another peculiar characteristic of this morpheme is that it can occur only in a declarative sentence.

While evidentiality is the most important feature in non-first person clauses, volitionality plays a significant role in first person clauses.⁷ When the speaker wants to express his emotions and feelings, report an unintentional act, or describe the state in which s/he finds him or herself, s/he may choose to express these using the non-volitional auxiliary *tcuŋ*, or resort to *soŋ* or *shaa*, but hardly *-pa ree*.⁸ I will refer to these morphemes "non-volitional auxiliaries", as they occur with patient subjects. The basis of choice of these auxiliaries in Lhasa, in comparison with those in Rgyalthing, will be discussed in §4.

3.2 Rgyalthing Verbs

In a similar way, Rgyalthing verbs are divided into three classes: (1) lexical verbs, which express neither number nor person. The stem remains unchanged for both past and nonpast events as well as imperative mood.⁹ There are only a handful of honorific verbs, whereas almost every verb in Lhasa has both ordinary and honorific counterparts; (2) verbs of being, which are classified into copular (*zin, nə, re, ji, ro*) and existential verbs (*ṅāŋ, ndô, ndô re, jy, jy re, do re*)¹⁰; and (3) auxiliary morphemes most of which are grammaticalized from verbs. These auxiliaries are subdivided into two groups: bare forms (*zin, gu, çan* - used with first person, and *thi, nə,*

⁷See DeLancey (1996) for a discussion of the interplay between volitionality and evidentiality in Lhasa Tibetan.

⁸According to Goldstein & Nornang (1970), *-pa ree* is also found in unintentional first person clauses. In my view, this form may not signify the lack of volitionality as much as remoteness of time.

⁹An exception is *sōŋ*, which is an imperative form of *ngūā* 'go'.

¹⁰Copular and existential verbs in the Rgyalthing dialect differ in many respects from the Lhasa dialect. I intend to report this interesting feature in another paper.

re -used with non-first) and periphrastic forms comprising aspectivizers (*-tci/thui/tsha/re*) and bare forms.¹¹

The copular and auxiliary *zin* is derived from CT *yin* 'be'. The auxiliary *gu* came from the ergative marker *gis* and is used only with perfective aspect (the difference between *zin* and *gu* is treated briefly in Hongladarom (1996)). The auxiliary *caŋ* is a cognate of Lhasa *tcaŋ*, derived from the deictic motion verb *byung* 'appear, come off, emerge'.

The usual indexical marking in the Rgyalthang dialect deals with speech act participant and aspect, as illustrated in the following pair (5)-(6). Lhasa examples (7)-(8) are also shown here for a clear comparison.

5) GT	ŋǎ	ǒŋ	zin
	1S	come	SELF
	'I came'		
6) GT	khō	ǒŋ	re
	3S	come	OTHER
	'He/she came'		
7) LT	ŋa	yoŋ-pa	yin
	1S	come-PF	SELF
	'I came'		
8) LT	kho	yoŋ-pa	ree
	3S	come-PF	OTHER
	'He/she came'		

These examples are quite similar in both dialects, except for the fact that aspect markers are not present in the Rgyalthang data. That is, Rgyalthang employs bare forms which can be interpreted as either that the action was completed (preterite), as indicated in my translations above, or that it was completed but with emphasis on present result (perfect).

In the perfective system alone, Rgyalthang has at least 20 auxiliaries (Table 2), whereas Lhasa has merely 4 forms (as already indicated in Table 1). The bare forms comprise *thi*, which is grammaticalized from CT *thal* 'cross over' and the copular *re* (from CT *red*) and *nə* (from the declarative sentence final suffix /o/ in Classical

¹¹Other periphrastic forms are also found: *tci thui thi* and *tsha thui nə*.

Tibetan). It is interesting to note that of all these bare auxiliaries, only *re* can be used to describe future statements by combining with the future marker *-zə* in *-zə re*.

SELF	OTHER	
	+NEW	-NEW
(1) a. <i>zin/ -tçi zin</i> b. <i>guu/ -tçi guu</i>	(1) a. <i>thi/ -tçi thi</i> b. <i>-tçi nə</i>	<i>-tçi re</i>
(2) <i>thui</i>	(2) a. <i>thui thi</i> b. <i>thui nə</i>	<i>thui re</i>
(3) <i>tsha</i>	(3) a. <i>tsha thi</i> b. <i>tsha nə</i>	<i>tsha re</i>
(4) <i>ra</i>	(4) a. <i>ra thi</i> b. <i>ra nə</i>	<i>ra re</i> ¹²

Table 2. Perfective volitional auxiliaries in Rgyalhang

There are several interesting points to note about Table 2.

1. Among the self forms, the only possible periphrastic construction is *-tçi+zin/guu*. *thui*, *tsha*, and *ra*, when used with first person actors, must occur as bare forms.

2. *zin/guu* and *-tçi+zin/guu* function in a similar manner. Both are used in perfective intentional clauses. The sentences with *-tçi* convey a stronger sense of transitivity. Therefore, it is odd to say **ŷă ăŷ-tçi zin* 'I came' or **khō ăŷ-tçi re* 'He/she came'.

3. The other forms (*thi*, *nə*, *re* and derived periphrastic forms) denote the speaker's source of knowledge. In Table 2, I roughly gloss the distinction between these evidentials as being +NEW and -NEW. *thi* and *nə*, possessing the feature +NEW, are used when the speaker has eyewitness knowledge of a particular event, whereas *re* indicates the speaker's general knowledge, old knowledge, or that obtained through indirect sources. It functions in a similar manner as Lhasa *ree*. Informants tend to view that *thi* and *nə* are synonymous and can replace each other.

¹²Interestingly, *-ra* can also occur with the existential *ŷŷ re*, emphasizing the existence of the activity result.

4. Another evidential which is not reported in Table 2 is hearsay evidential *-tɕa*. This marker often occurs with *-tɕi* and thus reports a past event. It indicates the speaker's indirect experience and is common in narratives, as can be seen in (9)

9) GT	pǔmā	phǔsǒ-gola	sīŋ-tɕi-tɕa
	girl	another person-DAT	give-PF-HS
	'(They) gave the girl to another guy, it was said'		

5. Like the Lhasa other forms, the counterparts in Rgyalthang can be used with both controllable as well as non-controllable predicates. Volitionality is not a parameter in distinguishing these forms.

6. Aspect and Aktionsart are important parameters which govern the choice of *thui* and *-tɕi*. *thui* is a versatile verb. It functions as a lexical verb meaning "complete" and is on the verge of becoming an aspectivizer. In addition, when combined with *reŋ* 'time', it becomes a temporal conjunction meaning "after". Telicity distinguishes *thui* from *-tɕi*. The former is used with verbs which have no natural terminal points and may take a long time to complete (atelic verbs), e.g. eat, work, wash, write, sweep (floor), whereas the latter is used with verbs that have natural terminal points (telic verbs), e.g. hit, kick, or kill. We can also look at this distinction from Vendler's (1967) verb classification: *-tɕi* is used with activity terms depicting a dynamic and durative situation that has an arbitrary endpoint. *thui*, on the other hand, is used with accomplishment terms describing a situation that is dynamic and durative, but has a natural endpoint. In this way, it is not surprising to find that *thui* also connotes perfect aspect.

10) GT	ŋǎ	sěŋ	tɕhǎ	thǔi
	1S	food	eat	complete (SELF)
	'I have eaten'			

11) GT	nǎ	dēŋ	sè	thǔi	thi
	person	seven	kill	complete	OTHER
	'(He) has killed seven people'				

12) GT	nǎ	tɕi	sè-tɕi	thi
	person	one	kill-PF	OTHER
	'(He) killed a person'			

In (10) *thui* occurs with the verb 'eat'. (11) and (12) have the same lexical stem 'kill' but they are used in different situations. Suppose the actor of (11) were a professional killer, and he was assigned a task to kill seven people. After he killed the first person, he could not really utter (11). He had to describe his action using *-tçi thi*, as in (12). However, after his job had completed (he had killed seven people), then he could utter (11).

7. *-tsha* 'finish' is not as common as *thui*. It is used to emphasize that the action has been finished, as in the following example.¹³

13) GT	tōlō	šŋ-nə	jōŋmā	tō	tsha	re
	this year	field-LOC	a kind of veg. plant	finish	OTHER	
	'This year jōŋma has already been planted in the field'					

8. *ra* 'get' emphasizes the resultative state of an action, as can be seen in (14)-(15). Aktionsart may be an important parameter which distinguishes it from the other aspectivizers. However, the data at this stage of research are too limited for me to make a conclusion.

14) GT	khōtshè	tçhēwa	kin	pīao-ra	thi
	3Pexcl	thing	all	tie-PF	OTHER
	'They tied all the things together.'				

15) GT	khənata	jītsūə-nə	tçhūŋ	něçà	tçi	zuə-ra	re
	PN	village LOC	house	good	one	make-PF	OTHER
	'(He) built a good house in the khəna village.'						

Though (14) and (15) employ the same aspectivizer, they have different auxiliaries. *thi* in (14) denotes an event the speaker has just found out, whereas *re* in (15) indicates that the speaker has known the statement in question. That is, *thi* reports a particular event based on the speaker's new knowledge. *re*, on the other hand, reports a general situation based on the speaker's old knowledge.

From the description of Lhasa and Rgyalhang verbs above, we see that even though Rgyalhang has a more complex indexical system than Lhasa, the underlying notions in the verbal morphology in both dialects are quite the same. Other than marking aspect, Aktionsart, and participant, auxiliaries also mark volitionality, control,

¹³van Driem (1998: 290) also found the similar morpheme in Dzhongkha, *tshâ*. He labels it the auxiliary of the terminative Aktionsart. It expresses that an action has come to an end, such as in *z'â-tsha-yi* 'I have already eaten'.

and evidentiality. Volition is an attribute of first person utterances, whereas evidentiality is an important characteristic of non-first person statements. Only the speaker can claim to have direct knowledge of his or her own action. And this is why there is no distinction in term of volitionality in non-first person utterances. To give an example, the evidential *thi* can be used with both controllable (as in (16)) and non-controllable verbs (as in (17)-(18)).

16) GT	khō	ṅtā-gə	tōŋ	dzēpā	sè-tçi	thi
	3S	gun-ERG	bear	several	kill-PF	OTHER
	'He killed several bears with a gun'					
17) GT	ʔälō	sěj	ma-tṣhǎ	phē-tçi		thi
	cat	food	NEG-eat	spill-PF		OTHER
	'Not eating the food, the cat spilled it'					
18) GT	khōtshē	tṣhè-tçi	thi			
	3P	tire-PF		OTHER		
	'They were tired'					

Though the actor in (16) is volitional, and those in (17) and (18) are not, all employ the same auxiliary *-tçi thi*.

4. Non-volitional Auxiliaries in the Rgyalhang and Lhasa Dialects

In this section, I will present some data on non-volitional auxiliaries in the Rgyalhang and Lhasa dialects and examine the basis of auxiliary selection in unintentional clauses.

4.1 Lhasa Non-volitional auxiliaries

In the perfective system, there are two non-volitional auxiliaries that can occur with first person subjects: *tçuy* and *soy*. *tçuy* also occurs with non first person subject, but in that case it indicates that the action described in the utterance —most often intentional act— has something to do with the speaker. For example, the speaker may say "He gave it (*tçuy*)" not explicitly stating who the recipient is. In that case, it will be understood that the act of giving is done to the speaker. Therefore, any non first person clause ending with this morpheme suggests that the action is oriented toward the speaker. DeLancey (1985) argues that this auxiliary marks Goal, in contrast to *soy*, which marks Source.

According to Denwood (1999: 144), the difference between *tɕuŋ* and *soŋ* has to do with the notion "generality". He reports that the "general" form with *tɕuŋ* is usually interpreted as referring to a longer and/or more remote period of time than the "particular" form with *soŋ*.

19) LT di ŋɕɛ haako tɕuŋ
 that 1S.ERG know SELF
 'I knew that (already)'

20) LT di ŋɕɛ haako soŋ
 that 1S.ERG know SELF
 'I have understood that (just now)'

However, Denwood notes that many non-controllable verbs can occur with both auxiliaries (e.g., *hago* 'understand', *dran* 'remember'), but many require only either of them (e.g., *na* 'be sick' requires *tɕuŋ*, *brjed* 'forget' requires *soŋ*). DeLancey (1985) gives the following lists of verbs that can take either of these forms. He notes that the verbs with *soŋ* are mainly transitive, whereas those with *tɕuŋ* resemble verbs that take dative subjects in many languages.

tɕuŋ: find, remember, fall, see, dream, meet, perspire, burst out laughing,
 sneeze, be sick, catch cold, shiver, be hungry, faint

soŋ: lose, forget, cause to fall (and all derived causatives), break sth., spill
 sth.

Some of these verbs, particularly those that occur with *soŋ*, take ergative subjects. The verbs which occur with *tɕuŋ* are classified into three groups according to the nature of case marking of its subjects: those that take ergative subjects, those that take absolutive subjects, and those that take dative ones. That is, the semantics of verb does govern both case marking and auxiliary selection. For example, verbs of perception select *tɕuŋ* and the perceiver must appear in ergative case. Verbs of emotions also select *tɕuŋ*, but the subjects need not be in ergative. To find or get something is perceived as a direction toward the speaker, and thus *tɕuŋ* is used. Interestingly, the recipient must be in dative case. Forgetting verbs (the speaker used to have or know something but lost or forgot it) select *soŋ*, which marks the direction away from the speaker. The experiencer must be marked with ergative case.

Table 3 lists verbs that usually appear with *tɕuŋ* or *soŋ* and specify the case marking pattern of their subjects.

	SELF (<i>tɕuŋ</i>)	OTHER (<i>soŋ</i>)
Ergative subjects	see, hear, miss, know, understand	lose, forget, be mistaken, know, understand
Dative subjects	find ¹⁴ , get, catch cold, dream	
Absolutive subjects	be sick, thirsty, hungry, burst out laughing	

Table 3. Lhasa non-volitional auxiliaries classified according to the semantics of verb and the nature of case marking of their subjects

It is clear from the above description that the verbs that take these auxiliaries denote states and the lack of volition or control on the actor's part. That is, these verbs take patient subjects. Yet some verbs require that the experiencer or perceiver must be in ergative case. The motivation behind case marking and auxiliary selection for Tibetan dialects is not at all clear. The data in Lhasa and in Rgyalthang (to be discussed below) lead us to believe that one of the bases for case and auxiliary selection has to do with the semantics of the verb. However, the lists reported so far are too limited for us to make a solid generalization. It will be necessary to compile more verbs in the Lhasa dialect that can take these auxiliaries and compare them with their counterparts in other dialects.

4.2 Rgyalthang Non-volitional Auxiliaries

Non-controllable predicates in Rgyalthang are expressed mainly through *ɕaŋ* or *-tɕi ɕaŋ*. The morpheme *ɕaŋ* is a cognate of *tɕuŋ* in the Lhasa dialect. The bare form indicates an on-going state, whereas the periphrastic one describes a particular state or feeling, as can be seen in (21)-(22).

- 21) GT ɲǎ ngūə-rɛŋkha tshōtshè nǎ-tɕi ɕaŋ
 1S go-CON suddenly ill-PF SELF
 'I felt ill as soon as I left'

¹⁴DeLancey (1985:63) cites an ergative subject for this verb. But I agree with Hu Tan et al (1998) that this verb requires dative subject.

- 22) GT tɕəpà nǎ ɕaŋ
 neck sick SELF
 'I have neck pain'

-tɕi ɕaŋ in (21) is used to describe a particular incident which takes place at a certain moment, whereas *ɕaŋ* expresses a general situation, which is, in this case, the speaker's having neck pain.

Like Lhasa, Rgyalhang cannot employ the self form *ɕaŋ* with verbs of perception, verbs of cognition, and a few others. Instead, the other form *-tɕi nə* must be used. For example,

- 23) ɲǎ ɕǐ tʂən-tɕi nə
 1S child miss-PF OTHER
 'I missed the child'

Interestingly, *thi* or *-tɕi thi* is not allowed in this construction. It is used only with non-first person, as illustrated in (25) below.

- 24) ɲǎ rŭ ɕùì ɕaŋ
 1S friend meet SELF
 'I met (a) friend'

- 25) khō rŭ ɕùì thi
 3S friend meet OTHER
 'He/she met (a) friend'

Another verb which requires the other form is *brjed* 'forget' (*dzũ* in Rgyalhang and *dzee* in Lhasa). As seen in Table 3, this verb in Lhasa takes the other-centred *soŋ*, instead of the self-centred *tɕuŋ*.

26) GT

- a. ɲǎ dzũ-tʂo thi
 1S forget-CAUSE OTHER
 'I forgot'
- b. ɲǎ dzũ thũi thi
 1S forget complete OTHER
 'I have forgotten'

c. *ŋa dzuŋ ɕaŋ/-tɕi ɕaŋ

27) LT

a. ŋɛ dzɛɛ soŋ
 1S forget OTHER
 'I forgot'

b. ŋɛ dzɛɛ shaa
 1S forget OTHER
 'I have forgotten'

c. *ŋɛ dzɛɛ tɕuŋ

When we compare (26) and (27), we see that to report the fact that the speaker forgot something is quite different in both dialects. First, Lhasa requires its patient subject to be in ergative case.¹⁵ Second, in Rgyalhang, the event is seen as happening to the speaker, despite his own will, thus it must occur with the causative suffix *tʂo*, whereas the one in Lhasa is not seen this way. However, both dialects are similar in that they require the self form and they can appear in perfect aspect (the (b) examples).

Table 4 illustrates lists of verbs which select different first person non-volitional auxiliaries. It also demonstrates which verbs require ergative, absolutive, or dative subjects.

	SELF		OTHER	
	ɕaŋ	-tɕi ɕaŋ	-tʂo thi	-tɕi nɔ
Ergative subjects				see, hear, miss, know, understand

¹⁵Denwood (1999) argues that this is, in fact, a passive construction in Lhasa. (A similar argument is given in Chung and Chung (1984)).

Absolutive subjects	hear, miss, dream, recover, <u>be sick</u>	understand; be tired, hungry, sleepy, <u>be sick</u> , embarrassed; cry, laugh (with <i>ṣū</i> 'lose'); sweat, cough	forget	miss, smell, <u>be sick</u>
Dative subjects				find, get

Table 4. Rgyalthing non-volitional auxiliaries classified according to the semantics of verb and the nature of case marking of their subjects

So we see that verbs of cognition in both dialects can take self or other forms (*-tṣi ṣay* or *-tṣi nə*), whereas verbs of perception require the other form (*soŋ* in Lhasa and *-tṣi nə* in Rgyalthing). Moreover, the perceiver in both dialects must be marked with ergative. Finding and getting verbs take dative subjects, though in Rgyalthing they cannot occur with the self form.

5. Conclusion

A preliminary analysis of indexical categories in the Rgyalthing and Lhasa dialects, which represent Kham Tibetan and Central Tibetan respectively, reveals a number of interesting things about Modern Spoken Tibetan verbs. In term of similarity, auxiliaries in both dialects index volitionality, evidentiality, aspect, and speech act participant. The existence of portmanteau morphemes like perfective auxiliaries is not attested in either Old Tibetan or Classical Tibetan. In these older varieties, there is no participant marking. Tense and mood are conveyed by stem inflections.¹⁶ Even though there are a few auxiliaries which appear in periphrastic constructions in Classical Tibetan, they do not convey evidential contrasts or are governed by volitionality. We may conclude that the interplay among these indexical categories is an innovation of Modern Spoken Tibetan. And in this paper I have shown that this is true not only in Central Tibetan but in Kham Tibetan as well.

One point I made in this paper is that Rgyalthing perfective auxiliaries differ from those in Lhasa in terms of form, function, and grammaticalization. Rgyalthing auxiliaries are more complex and exhibit interesting cases of Aksionsart which interacts with auxiliary selection in the other category. Rgyalthing makes a clear distinction

¹⁶Beyer (1992)

between new and old knowledge in the perfective system, whereas Lhasa auxiliaries distinguish direct from indirect categories. In term of grammaticalization, auxiliaries in both dialects are grammaticalized from different sources, though some of them are cognates and derived from deictic motion verbs. Interestingly, very much like the pattern in Southeast Asian languages, there are several versatile verbs in Rgyalthang such as *thui* 'complete' and *tsha* 'finish' which occur in serialized constructions (between lexical verbs and copular verbs which function as auxiliaries). These verbs are on the verge of becoming grammatical morphemes marking aspectual categories. I contend that the basis of selection among these auxiliaries has to do with the notions transitivity and Aktionsart. This pattern is certainly lacking in Lhasa perfective system.

According to Mithun (1991), the categorization based on volition and control in the world's languages not only applies to the domain of case marking but also to derivational morphology, auxiliary selection, passivization, and elsewhere. In this paper, I looked at non-volitional auxiliaries in first person clauses, where the other form, so-called Source contests with the self form, so-called Goal. It is not clear at the moment whether the distinction between Source and Goal applies to Rgyalthang, but one thing which leads to a conclusion is that the semantics of the verb plays an important role in auxiliary selection - whether the self form (*tɕuŋ* in Lhasa, and *ɕaŋ/-tɕi ɕaŋ* in Rgyalthang) or the other form (*soŋ* in Lhasa, and *-tɕi nə* or *tɕo thi/thui thi* in Rgyalthang) should be employed. Both dialects are similar in that certain verbs such as verb 'forget' and most verbs of perception require the other form. In addition, the perceiver must be marked with ergative case. Unlike several Tibeto-Burman languages, we find only a few examples (i.e. finding and getting verbs) in which non-volitional experiencers can take dative subjects. The basis of auxiliary selection in non-controllable predicates is another interesting area of Tibetan verbal morphology, which awaits more thorough study. Before a conclusion can be drawn about these non-volitional auxiliaries, it will be necessary to investigate this phenomenon in Old and Classical Tibetan as well as in other related languages.

The data from Rgyalthang shows several divergent points from Lhasa. As Rgyalthang is spoken in an area where there is a high degree of contact between Tibetan and non-Tibetan languages, including Naxi, Pumi, Lahu, and Han, it will be interesting to find out whether the attributes reported in this paper are a result of language contact or a development within Kham Tibetan itself.

References

- Agha, Asif. 1993. Structural Form and Utterance Context in Lhasa Tibetan: Grammar and Indexicality in a Non-configurational Language. New York: Peter Lang.

- Beyer, Stephen. 1992. The Classical Tibetan. New York: State University of New York Press.
- Chang, Betty Shefts, and Chang, Kun. 1984. The certainty hierarchy among Spoken Tibetan verbs of being. Bulletin of the Institute of History and Philology 55.4: 603-634.
- DeLancey, Scott. 1990. "Ergativity and the cognitive model of event structure in Lhasa Tibetan." Cognitive Linguistics 1: 289-321.
- DeLancey, Scott. 1986. Evidentiality and volitionality in Tibetan. In Chafe, Wallace, and Nichols, Johanna (eds.), Evidentiality: The Linguistic Coding of Epistemology. Norwood, N.J.: Ablex.
- DeLancey, Scott. 1985. Categories of non-volitional actor in Lhasa Tibetan. In Zede, Arlene R.K. et al. (eds.), Proceedings of the Conference on Participant Roles: South Asia and Adjacent Areas. Bloomington, IN: IU Linguistics Club.
- Denwood, Philip. 1999. Tibetan. Amsterdam/Philadelphia: John Benjamins.
- Dryer, Matthew. 1986. Primary objects, secondary objects, and antidative. Language 62.4: 808-845.
- Genetti, Carol. 1988. A contrastive study of the Dolakhali and Kathmandu Newari dialects. Cahiers de Linguistique – Asie Orientale 17.2: 161-191.
- Goldstein, Melvyn C. & Nawang Nornang. 1970. Modern Spoken Tibetan: Lhasa Dialect. Seattle/London: University of Washington Press.
- Haller, Felix. Forthcoming. The verbal categories of Shigatse Tibetan and Themchen Tibetan.
- Hongladarom, Krisadawan. 1998. A new perspective on ergativity in Tibetan: Insight from Rgyalthing. Paper presented at the Seminar for International Association for Tibetan Studies, July 1998, University of Indiana, Bloomington.
- Hongladarom, Krisadawan. 1996. Rgyalthing Tibetan of Yunnan: A preliminary report. Linguistics of the Tibeto-Burman Area 19.2: 69-92.
- Hu Tan, Bsod-nams-sgrol-dkar, & Luo Bingfen. 1989. Lasa Kouyu Duben/ Lha sa'i kha skad klog deb. Beijing: Nationalities Press.
- Nagano, Yasuhiko. 1975. Phonemics of the Muli language. Report on the Japanese Association for Tibetan Studies, no. 21, March 31, 1975, pp. 10-11.
- Olson, Robert F. 1974. Central Khams Tibetan: a phonemic survey. Kailash 2: 117-227.
- Ray, Punya Sloka. 1965. Kham phonology. Journal of the American Oriental Society 85: 336-342.
- Shukla, Shaligram. 1965. The Phonological System of the Kham Dialect of Tibetan. Ph. D dissertation. Ithaca, N.Y.: Cornell University.
- Sun, Jackson T.S. 1993. Evidentials in Amdo Tibetan. Bulletin of the Institute of History and Philology 63.4: 945-1001.

- van Driem, George. 1998. Dzhongkha. Languages of the Greater Himalaya Region, Vol. 1. Leiden, the Netherlands: Research School CNWS, School of Asian, African, and Amerindian Studies.
- Vendler, Zeno. 1967. Linguistics in Philosophy. Ithaca: Cornell University Press.
- Wang Xiao-song. 1996. Prolegomenon to Rgyalthing Tibetan phonology. Linguistics of the Tibeto-Burman Area 19.2: 55-67.
- Yu, Wen. 1948. "Studies in Tibetan phonetics, Sde-dge dialect." Studia Serica 7: 63-78.

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ผลงานตีพิมพ์ในประเทศ

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

กฤษฎาวรรณ หงส์ลดารมภ์. 2546. ทิเบต : ขอบฟ้าที่สูญหายไป. กรุงเทพฯ :
สำนักพิมพ์พระอาทิตย์.

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ทิเบต

ขอบฟ้าที่สูญหายไป

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

กฤษดาวรรณ หงส์ลดารมภ์

หนังสือเล่มนี้เป็นผลของความรักและความผูกพันที่ฉันมีให้แก่ คาวาเจน
ดินแดนหิมะที่เปรียบเสมือนบ้านเกิดแห่งที่สองของฉัน
ความดีของหนังสือเล่มนี้ขอมอบแด่ลูกคนที่ห่างไกลแม่
และลูกหลานของคาวาเจน - เด็ก ๆ ชาวทิเบตทุกคน

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

สารบัญ

แผนที่

คำนำ

กิตติกรรมประกาศ

- ส่วนที่หนึ่ง ขอบฟ้าที่สูญหายไป
- บทที่ ๑ ต้นกำเนิดของสายน้ำ
- บทที่ ๒ ชัมป้า ซาเนย เนื้อจามรี
- บทที่ ๓ ดินแดนแห่งพระโพธิสัตว์
- บทที่ ๔ ยาลุง : ความรุ่งเรืองและล่มสลาย
- บทที่ ๕ แม่น้ำสี่สาย เทือกเขาหกเทือก
- ส่วนที่สอง เยือนขอบฟ้า
- บทที่ ๖ อ้อมแขนของแม่น้ำแยงซี
- บทที่ ๗ ชาวทิเบตในยูนนาน
- บทที่ ๘ ดัมบ้าน
- บทที่ ๙ ภูเขาไกรลาสแห่งทิเบตตะวันออก
- บทที่ ๑๐ ริมโปเซ

คำส่งท้าย

บรรณานุกรม

อธิบายศัพท์

สถาบันวิทยบริการ

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

คำนำ

ฉันเกิดและเติบโตในเมืองเล็กๆ ริมหาดคือที่วิ่งเล่น ที่ซึ่งฉันเฝ้า
มองดูการกลับมาเยือนของแสงตะวัน ในวัยเด็ก ฉันเกลียดการไปโรงเรียนเพราะ
โรงเรียนจอบำความสวยงามของชีวิต โรงเรียนทำให้เด็กมองเห็นรังกินน้ำเป็นสี
เดียวกัน เมื่อฉันอยู่ในห้องเรียน ฉันไม่ได้ยินสิ่งที่ครูสอนเพราะได้แต่ฟังเสียงคลื่น
จากชายหาด เสียงต้นมะพร้าวลูตามลม เมื่อฉันต้องไปเรียนที่เมืองหลวง ฉันเริ่ม
ตระหนักถึงความสำคัญของการแข่งขัน ในเสี้ยวหนึ่งของชีวิตที่กินเวลาถึงยี่สิบปี ฉัน
ลืมที่จะฟังเสียงดนตรีจากธรรมชาติ ลืมที่จะเก็บเกี่ยวความเป็นตัวตน

วันนี้ ในดินแดนที่หนาวเย็น ลึกลับ ที่ซึ่งซาใส่เนยกับเกลือคือเครื่องชโลมใจ
ฉันค้นพบว่าความหมายของชีวิตอยู่ที่การมองเห็นความงามของภูเขา การเดินตาม
สายน้ำอย่างไม่เหน็ดเหนื่อย การวิ่งเล่นแบบเด็ก ๆ บนทุ่งกว้างที่จามรินนอนเล่น
อย่างมีความสุข และการแลกเปลี่ยนเรื่องราวกับเพื่อนมนุษย์ไม่ว่าพวกเขาจะเป็นชน
เผ่าเร่ร่อน ชาวไร่ พระลามา คนในเมือง คนเลี้ยงวัว ช่างตัดเสื้อ นักเรียน ผู้หญิง
หรือผู้ชาย

ฉันไม่ปฏิเสธว่าหนังสือเล่มนี้เกี่ยวกับตัวฉันแม้ว่าจุดมุ่งหมายสำคัญไม่ได้อยู่
ที่ทำให้คุณรู้จักฉันเท่ากับรู้จักพวกเขา ผู้ที่สอนให้ฉันเข้าใจการมีชีวิตอยู่อย่างเรียบง่าย
ถ่ายทอดผ่าน ผู้ที่สอนให้ฉันชื่นชอบ *ซัมบ้า* (แป้งข้าวบาร์เลย์คั่ว) กับเนื้อจามรีและกิน
อาหารแบบนี้โดยไม่รู้เบื่อ ฉันเพียงมุ่งหวังให้คุณได้รู้จักพวกเขาผ่านประสบการณ์
การเดินทางนานนับสิบปีตั้งแต่ฉันเป็นนักศึกษาปริญญาเอกเดินทางเข้าไปเก็บ
ข้อมูลภาคสนามในชุมชนชาวทิเบตลี้ภัยโบดา (โพธนาถ) กรุงกวมมัตสุ ประเทศ
เนปาล

ในครั้งนั้น ฉันคือคนจากประเทศที่มีชื่อคล้ายได้ห้วน คือผู้หญิงจีนที่ไม่น่าไว้
วางใจ แต่เวลากับมิตรภาพที่ฉันมอบให้พวกเขาได้คลายความเคลือบแคลงใจ
ฉันได้กลายเป็น *ผู้ไม่* "ลูกสาว" *อาจ่า* "พี่สาว" *คริสหล่า* "คุณคริส" *มีส* "คุณครู" และ
เกซัง ต๋าว่า "ดวงจันทร์นำโชค" ชื่อทิเบตที่ฉันภาคภูมิใจ

คุณอาจถามฉันว่าทำไมถึงสนใจทิเบต เมื่อฉันยังเด็ก โลกของฉันมีเพียง
ประเทศไทย โรงเรียน บ้าน และความฝันที่จะได้เดินทางไปในประเทศตะวันตก ฉัน
สนใจอเมริกากับฝรั่งเศสเพราะได้เรียนภาษาของประเทศทั้งสองและเหมือนเพื่อน
ร่วมรุ่นของฉันที่ไผ่ผืนจะไปศึกษาต่อในประเทศในซีกโลกนั้น

ในระหว่างที่เรียนอยู่ที่คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย สิ่งที่ดีที่สุดสิ่งหนึ่งที่ฉันได้ทำคือการทำสมาธิเป็นสมาธิขมรมค้ายาสาสมาธิซึ่งทำให้โลกของฉันกว้างขึ้นโดยรวมชาวอีสานที่หมู่บ้านม่วงคำ จังหวัดกาฬสินธุ์เอาไปด้วย

ในช่วงวันหยุดฤดูร้อน พ.ศ. ๒๕๒๕ ฉันกับชาวค่ายประมาณ ๖๐ คนได้ไปสร้างถนน ปลูกผัก และสอนหนังสือที่หมู่บ้านแห่งนี้ ความทรงจำเกี่ยวกับการทำงานที่นั่นค่อนข้างกลางเลือน แต่เหตุการณ์ที่ฝังใจไม่รู้ลืมคือการได้ไปนอนที่บ้านแม่เปี้ยพ้อคำ ชาวบ้านที่เอื้ออาทรในหมู่บ้าน ในตอนนั้นหมู่บ้านม่วงคำไม่มีไฟฟ้า ตกเย็นเรานั่งคุยกันที่ระเบียงบ้านในความมืดท่ามกลางแสงตะเกียงกับแสงดาว พ้อคำถามฉันว่าเมื่อเรียนจบแล้ว จะทำอะไร ฉันชี้ไปที่ท้องฟ้า แล้วตอบว่าอยากจะได้เดินทางไปไกลๆ นั่งเครื่องบินไป

ฉันไม่รู้ว่าจะความฝันที่จะเดินทางไปไกลก่อตัวขึ้นเมื่อไร รู้แต่ว่าฉันอยากท่องโลกกว้าง อยากเห็นสิ่งแปลกใหม่ อยากทดลองว่าจะอยู่กับคนแปลกหน้า แลกวัฒนธรรมได้หรือไม่ บ่อยครั้งที่ฉันวิ่งตามพระจันทร์ หวังว่าพระจันทร์จะพาฉันไปในที่ต่างๆ แต่สุดท้ายพระจันทร์ก็พาฉันกลับมาบ้าน มาสู่โลกที่คุ้นเคย

วันเวลาผ่านไป ฉันเรียนจบและเปลี่ยนที่ทำงานสามแห่ง ความฝันที่จะได้ไปเห็นโลกอื่นดูเลือนลาง แต่เหมือนมีปาฏิหาริย์ จู่ๆ ฉันก็ได้รับเลือกให้เป็นตัวแทนคนไทยไปร่วมสัมมนาเกี่ยวกับศาสนาของโลกโดยเดินทางไปในประเทศต่างๆ ๗ ประเทศในเอเชีย อเมริกา และยุโรป การเดินทางครั้งนั้นเกิดขึ้นในระหว่างเดือนกรกฎาคมถึงสิงหาคม ๒๕๒๗ ทำให้ฉันรู้จักชาวทิเบตคนแรกในชีวิต

ลัทธิดอร์เป็นพระลามะที่เคร่งขรึม แต่เต็มไปด้วยความเมตตา ท่านมาจากธรรมศาลา ในแคว้นฮิมาลประเทศ ตอนเหนือของอินเดีย ธรรมศาลาเป็นที่ตั้งของรัฐบาลพลัดถิ่นของทิเบต องค์ดาไลลามะ ประมุขของทิเบตประทับอยู่ที่นี้

ลัทธิดอร์ทำให้ฉันหันมาสนใจทิเบตและอยากรู้จักทิเบตให้มากขึ้น ในขณะนั้นฉันไม่ล่วงรู้เลยว่าสี่ปีหลังจากนั้นฉันจะได้เรียนภาษาทิเบต ได้รู้จักคนทิเบตอีกมากมาย ได้อ่านหนังสือเล่าการเดินทางของนักปีนเขา นักเดินทางและนักบวชชาวตะวันตก ฉันหลงใหลชีวิตที่เต็มไปด้วยการผจญภัย การเอาชนะความยากลำบากที่เกิดจากความหนาวเย็นบนหลังคาโลก และความงามของลาซา เมืองหลวงของทิเบตที่ฉันได้สัมผัสจากหนังสือเหล่านี้

ฉันเริ่มฝัน...คราวนี้ฉันฝันที่จะเข้าไปในทิเบต ได้ไปใช้ชีวิตอยู่กับคนทิเบต ได้พูดภาษาทิเบต และไปเห็นลาซาด้วยตาของตัวเอง ฉันวิ่งตามพระจันทร์อีกครั้ง แต่ครั้งนี้พระจันทร์พาฉันไปเนปาล อินเดีย และจบท้ายบนที่ราบสูงทิเบต ที่ซึ่งชาวทิเบตได้อาศัยมานานหลายศตวรรษ

หนังสือเล่มนี้บันทึกวัฒนธรรม ประวัติศาสตร์ ศาสนาและโลกทัศน์ของคน
ทิเบต การเดินทาง การปรับตัวและการทำงานของนักภาษาศาสตร์ รวมทั้งชีวิตของ
ชาวทิเบตที่ฉันได้สัมผัส โดยเฉพาะในระหว่างเก้าเดือน (สิงหาคม ๒๕๔๓ ถึง
พฤษภาคม ๒๕๔๔) ที่ฉันมีโอกาสดำชีวิตอยู่ในเมืองเจิงตู มณฑลเสฉวนและเดิน
ทางไปในที่ต่างๆของทิเบตถิ่นตะวันออกหรือที่เรียกว่าถิ่นคาม

ข้อมูลในส่วนที่สองเป็นบันทึกการเดินทางแสดงให้เห็นอิทธิพลของโลกสมัย
ใหม่ที่พรมแดนวัฒนธรรมเจือจาง ภายในเวลาห้าปี เกยลทัง (ชื่อภาษาจีน จงเตี้ยน)
เมืองทิเบตทางตะวันตกเฉียงเหนือของมณฑลยูนนานเปลี่ยนจากเมืองบนที่ราบสูง
ทิเบตอันห่างไกลกลายเป็น *เซียงกริล่า* "สวรรค์บนดิน" ที่เต็มไปด้วยโรงแรม บาร์
คาราโอเกะ อินเทอร์เน็ต คาเฟ่และสถานให้ความบันเทิงต่างๆ แม้ว่าจะเสนอ
ในลักษณะไดอารี่ แต่บันทึกนี้ก็ต่างจากบันทึกการเดินทางที่นักวิชาการตะวันตก
นิยมเขียนถึงทิเบต ซึ่งมักเน้นการบรรยายความยากลำบากในการเดินทางหรือ
ความแปลกประหลาดของสิ่งที่พบเห็น ตรงกันข้าม บันทึกนี้เน้นประสบการณ์ที่น่า
จดจำและชีวิตของชาวทิเบตที่ได้ร่วมเดินทางไปกับฉันบนเส้นทางที่อาจเรียกได้ว่า
เป็นการจาริกแสวงบุญแบบหนึ่ง

ข้อบุคคลกับสถานที่ในหนังสือเล่มนี้สะกดตามการออกเสียงแบบทิเบต
มาตรฐาน ไม่ได้ดัดแปลงให้เข้ากับระบบการเขียนของไทย เช่น คำว่า *เป่มา* "ดอกบัว"
ไม่ได้เขียนว่า *ปัทมะ* หรือ *ปัทมา* *ดาไลลามะ* ไม่ได้เขียนว่า *ทะไลลามะ* อักษร *ญ* ใช้
แทนเสียงพยัญชนะนาสิกเพดานแข็ง (ไม่ได้แทนเสียง *ย*) บุคคลที่อ้างถึงล้วนมีจริง
แต่ในบางกรณีได้ดัดแปลงชื่อตามความเหมาะสม

ศัพท์ภาษาทิเบตส่วนใหญ่อธิบายเมื่อปรากฏเป็นครั้งแรกโดยให้ความ
หมายในเครื่องหมายคำพูดและอธิบายเพิ่มเติมในดัชนีคำศัพท์สำคัญท้ายเล่ม ชื่อ
เมืองในเขตทิเบตใช้ภาษาทิเบตเป็นหลักโดยให้ชื่อภาษาจีนในวงเล็บเมื่อเอ่ยถึงเป็น
ครั้งแรก

กฤษดาพรรณ หงศ์ลดาธรมภัก

สิงหาคม ๒๕๔๕

กิตติกรรมประกาศ

ในขณะที่หนังสือเล่มนี้เขียนไปได้ครึ่งเล่ม ในเดือนสิงหาคม พ.ศ. ๒๕๔๔ ฉันมีโอกาสดูกลับไปเยือนลาซาอีกครั้ง ได้ไปกราบโจวริมโปเซ องค์พระประธานในวัดโจคังซึ่งเปรียบเสมือนพระแก้วมรกตของทิเบต ได้ไปเห็นความงดงามและความยิ่งใหญ่ของพระราชวังโปตาลา สวรรค์บนดินของพระโพธิสัตว์อวโลกิเตศวร การเดินทางครั้งนี้เปรียบดังความฝันกลายเป็นความจริงเพราะนอกจากจะได้ไปในที่ๆ ฉันหลงรัก ฉันยังได้มีโอกาสรับใช้ได้เบื้องพระยุคลบาทในสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี นับเป็นพระมหากรุณาธิคุณอันล้นพ้น

การเดินทางยาวนานเกือบสิบปีในทิเบตและหิมาลัยมีพวกเขาเป็นเพื่อน ครู ผู้เตือนสติ ผู้นำมาซึ่งเสียงหัวเราะ ผู้ให้ความอบอุ่น ผู้เล่านิทาน ผู้นำทางและผู้ร่วมเดินทาง...ขอขอบคุณพวกเขาเหล่านั้น: เติมปะ ซังโม, เซริง เทอนทุป-อัมโด, เซริง คันโดร, เกซัง กูร์เม, ดุกการ์ เซริงและครอบครัว, ต้าเมจากลีทัง, ยังเดอและยีซี บังลุง-เกซ่า, อะนิเดอลมา, บังลุงริมโปเซ, โมห์ล่าจากกงโบ้, เดอลการ์, ลีอบซัง เกลเซน, เซริง วังตู (คุณครูหวัง), เซวัง ลาโม, เท็นซินจากลีทัง, เท็นซิน เทเล, เท็นซิน รับเกียล (เพื่อนทิเบตคนแรกในประเทศไทย), ยีซี โลดรูบ แคนริมโปเซ เจ้าอาวาสวัดสาเกียกอนเซนในเดเก, จัมยัง เซ็งเก ริมโปเซ เจ้าอาวาสวัดเต็นมาในซาชูค่า, กุงกา ซังโป แคนริมโปเซ เจ้าอาวาสวัดเจคุนโดในมณฑลซิงไห่ และโซนัม ท้อบเกียล แคนริมโปเซ พระอาจารย์จากริโวเซ

ขอบคุณเพื่อนหลายคนที่มีชื่อจัมยัง ชาวบ้านในเดเก กานเซ บาทัง ลีทัง และเกียลทัง อะญูโซนัม เกียทโซจากเกียลทัง นักเล่านิทานซุบเจ ดอร์เจและผู้ใหญ่บ้านด่าบลเต็นมาในกานเซ เพื่อนชาวอัมโด นักเรียนจากดินแดนชนเผ่าเร่ร่อนซาชูค่า และเซริง วังจุกเพื่อนจากเต็นโค้ผู้ทำให้วันเวลาในเจิงตูเต็มไปด้วยรอยยิ้มกับเสียงหัวเราะ

บนเส้นทางทิเบตศึกษา ครูคนแรกที่ฉันต้องกล่าวคำขอบคุณคืออาจารย์จอร์ห์น โบลเฟล สำหรับฉัน อาจารย์คือนักปราชญ์และครูสอนธรรมะที่น่ายกย่อง คริส เบ็กวิทเป็นครูภาษาทิเบตคนแรกของฉัน ขอขอบคุณสำหรับบทเรียนล้ำค่าและความสัมพันธ์ครู-ศิษย์ที่ยืนยาวแม้ว่าฉันจะเรียนจบไปนานแล้วก็ตาม

ขอบคุณอาจารย์ปีเตอร์ สกิลลิ่ง ผู้ป็นกัลยาณมิตรทิเบตศึกษาในประเทศไทย พี่อาจารย์จากคณะอักษรศาสตร์ผู้ให้ความสนใจภาษา ศาสนา และวัฒนธรรมทิเบต โดยเฉพาะผศ. ดร. ประพนธ์ อัครวิรุฬหการ และผศ. ดร. สุจิตรา จงสถิตย์วัฒนา

พี่ๆกับเพื่อนร่วมงานจากภาควิชาภาษาศาสตร์ ชาญชัย คุณทวีลาภและเพื่อน
ธรรมะสายวัชรยานในเมืองไทย กรรณา กาจี้และบาราเดส มานันดา เพื่อนจาก
เนपालที่เป็นที่พึ่งพิงเมื่อครั้งไปทำวิจัยที่โบดา

หนังสือเล่มนี้จะไม่สามารถเขียนได้สำเร็จหากไม่มีสถานที่ที่ผู้เขียนสามารถ
ทำงานได้อย่างเต็มที่ ขอขอบคุณชาร์ล แรมเบลและแอนโทนี แอริส ที่ให้ความช่วยเหลือ
เหลื่อระหว่างที่ทำวิจัยอยู่ที่สถาบันบูรพคดีศึกษา มหาวิทยาลัยอ็อกฟอร์ด ลัวเดส
ซาวาดอร์ ผู้อำนวยการ Asian Scholarship Foundation สำหรับความช่วยเหลือ
และกำลังใจ เอเนสติน่า เมาริทเซีย เมโลนี ที่หาบ้าน "สวรรค์ในอ็อกฟอร์ด" ให้
อยู่ทำให้เขียนหนังสือเล่มนี้ด้วยความสุขโดยไม่ต้องกังวลใจกับการปรับตัว

ขอบคุณพ่อแม่สำหรับความรักและกำลังใจ ผู้ปลูกฝังความขยันหมั่นเพียร
และเอื้ออารี พี่น้องที่เป็นเพื่อนที่แสนดี โสรัจจ์สำหรับความรักและความช่วยเหลือ
มาโดยตลอด และน้องเคน (ปรีวัฒน์ หงส์ลดารมภ์/กุนซัง เกลเซน) ที่เฝ้าคอยอย่าง
เอาใจใส่ต่อการกลับมาของแม่นักเดินทาง

การเดินทางในเนपाल (พ.ศ. ๒๕๓๐-๒๕๓๑) ได้รับการสนับสนุนจากมูลนิธิ
นิธิมานุษยวิทยาเวินเนอร์เกิร์น สหรัฐอเมริกา การเดินทางในเขตปกครองตนเองเต
เซนของคันทิเบตในยูนนานและเมืองบาทังในเสฉวน (พ.ศ. ๒๕๓๘-๒๕๔๖) ได้รับ
การสนับสนุนจากสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย การเดินทางในเขตคามทั้ง
ภาคเหนือและใต้ (พ.ศ. ๒๕๔๓-๒๕๔๔) ที่ซึ่งชาวคามทั้งที่เป็นชนเผ่าเร่ร่อนและ
ชาวไร่ชาวนาประมาณหนึ่งล้านคนอาศัยอยู่ และการทำวิจัยที่มหาวิทยาลัยอ็อก
ฟอร์ดระหว่างเดือนกุมภาพันธ์ถึงเดือนมิถุนายน ๒๕๔๕ ได้รับการสนับสนุนจาก
ทุนเอเชียเฟลเลอร์โปรแกรม (ชื่อใหม่ Asian Scholarship Foundation)

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ส่วนที่ ๑

ขอบำเพ็ญที่สูญหายไป

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ผมเป็นหัวหน้าคณะสำรวจชุดเล็กๆชุดหนึ่ง อายุของผม ๕๗ ปีแล้ว
ตั้งแต่เล็กผมไม่เคยแบ่งความแตกต่างระหว่างความฝันกับความจริง
ผลก็คือผมไม่โตสักที วันเวลาผ่านไป ผมทุ่มเทให้แก่งานที่ต้องเอา
อารมณ์มาก่อนเหตุผล ความบ้าบิ่นเช่นนี้ทำให้ผมเดินทางไปทุกหน
ทุกแห่งในโลกเพื่อเสาะแสวงหา ขอบฟ้าที่สูญหายไป ที่เราเชื่อว่ามี
อยู่ที่ใดที่หนึ่ง ที่ไกลเกินเอื้อมและที่เราแอบมุงหวังที่จะไปให้ถึง
มิเชล ไปเซล

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

บทที่ ๑ ต้นกำเนิดของสายน้ำ

ที่นี่ ผืนดินกับผืนน้ำบรรจบเป็นผืนเดียวกัน รุ่งกินน้ำสวยเกินคำบรรยายใดๆ ทะเลสาบใสเหมือนกระจกที่ไม่ต้องขัดเงา สะท้อนภาพก้อนหินน้อยใหญ่เรียงรายกันอย่างมีระเบียบ ดอกโรโดเดนดรอนสีแดง ชมพู ขาว บานสะพรั่งเต็มภูเขาในฤดูใบไม้ผลิ จามรีเล่นน้ำ กินหญ้าอย่างมีความสุขในยามที่ปลอดจากการทำงาน ผู้คนหน้าตาแจ่มใสแม้ว่าจะดูแก่เกินวัยด้วยแดดกล้าและลมแรง

ที่นี่ ผู้คนแต่งตัวด้วยเสื้อผ้าหลวมๆ คุลุกเคล้าด้วยกลิ่นเนยกับรอยแป้ง คนเฒ่าคนแก่นิยมใส่หมวกขนสัตว์ สวมรองเท้าบู๊ตยาวหรือรองเท้าผ้าใบสีเขียวก่อนที่คนจีนนำมาขาย ทุกคนแต่งตัวคล้ายกัน ชุดหนึ่งใส่ได้นานหลายสิบวันหรือหลายสิบอาทิตย์เพราะน้ำน้อยและอากาศหนาวเย็น ทำให้ไม่รู้สึกเหนียวตัว

ที่นี่คือทิเบต ดินแดนลึกลับที่อยู่สูงเทียมฟ้าจนได้รับการขนานนามว่าเป็นหลังคาของโลก ต้นกำเนิดของแม่น้ำสำคัญหลายสายไม่ว่าจะเป็นแม่น้ำโขง แยงซี สาละวิน พรหมบุตร หรือคงคา ทิเบตยังเป็นต้นกำเนิดของภูเขาสำคัญๆ โดยเฉพาะภูเขาเอฟเวอร์เรสและภูเขาไกรลาสซึ่งเป็นภูเขาศักดิ์สิทธิ์สำหรับผู้ที่นับถือศาสนาฮินดู ศาสนาพุทธและศาสนาเฟิน

ชาวทิเบตเรียกแผ่นดินของเขาว่า *เมอ* และเรียกตัวเองว่า *เมอปะ* พวกเขายังเรียกดินแดนที่เต็มไปด้วยหิมะของพวกเขาว่า *คาวาเจน* หรือ *คังจง* แปลว่า "มีหิมะ"

ส่วนชื่อ "ทิเบต" ที่ใช้กันอยู่ทั่วไปเป็นชื่อที่ชนชาติอื่นเรียกพวกเขา ตรงกับศัพท์ภาษาจีนว่า *ทู่พัน* ภาษามองโกล *ทูปบัต* และศัพท์ภาษาอาหรับว่า *ทูปเบ็ด* หรือ *ทิบบัต* นักวิชาการอธิบายว่า คำว่า *พัน* หรือคำว่า *บัต/เบ็ด* ในภาษาเหล่านี้เพี้ยนมาจากคำว่า *เมอ*

เมื่อฉันเริ่มเรียนภาษาทิเบตใหม่ๆ อาจารย์คริส เบ็กวิทเอาแผนที่ทิเบตมาทางให้ดู ชี้ให้เห็นความยิ่งใหญ่ของทิเบตในอดีตซึ่งทางตะวันออกแผ่ไปถึงเมืองซีอัน เมืองหลวงของจีนสมัยราชวงศ์ถัง ทางตะวันตกแผ่ไปถึงส่วนที่เป็นแคว้นซินเกียงของจีนในปัจจุบันและอาณาจักรตุรกีสถานในอดีต

เพราะความยิ่งใหญ่เช่นนี้ ทิเบตจึงมีสถานภาพเทียบเท่ามหาอาณาจักร และกษัตริย์ของทิเบตก็มีสถานภาพเป็นจักรพรรดิ ตามหลักฐานภาษาทิเบตโบราณ คำเรียก กษัตริย์ คือ *เซินโป* ซึ่งแปลว่า "มีอำนาจยิ่งใหญ่" ส่วนคำศัพท์ในภาษาปัจจุบันที่ใช้เรียกกษัตริย์คือ *เกียลโป* "ผู้มีชัยชนะ"

ฉันจำได้ว่ารู้สึกตื่นเต้นกับการศึกษา "ขอบฟ้าที่สูญหายไป" ของเอเชียแม้ว่าความยิ่งใหญ่จะเป็นเพียงประวัติศาสตร์ที่ถูกจารึกไว้ในเอกสารภาษาทิเบตโบราณที่มีการบันทึกไว้ตั้งแต่คริสต์ศตวรรษที่เจ็ด เอกสารเหล่านี้ค้นพบที่ถ้ำตุนหวงทางเหนือของประเทศจีน เป็นหลักฐานสำคัญที่นักวิชาการทิเบตศึกษาพยายามวิเคราะห์เพื่อทำความเข้าใจประวัติศาสตร์และอารยธรรมทิเบต ปัจจุบันเอกสารเหล่านี้ถูกเก็บไว้ที่หอสมุดในประเทศต่าง ๆ เช่น จีน อังกฤษ ฝรั่งเศส อเมริกา ญี่ปุ่น

ความสนใจในทิเบตทำให้ฉันใช้เวลาส่วนใหญ่ที่ว่างเว้นจากการอ่านหนังสือภาษาศาสตร์ วิชาซีพของฉัน เพื่อค้นหาหนังสือเกี่ยวกับทิเบตที่มีนักเดินทาง นักสำรวจ นักวิชาการในอดีต ตลอดจนชนชาวทิเบตเองได้เขียนเอาไว้

ในขณะที่เพื่อนร่วมชั้นของฉันกำลังถกเถียงเกี่ยวกับทฤษฎีในการอธิบายปรากฏการณ์ทางไวยากรณ์ ในขณะที่เพื่อนคนไทยหลายคนกำลังชะมัดเข้มข้นทำโครงการเพื่อให้ได้ประสบการณ์ทางการบริหารงานทางธุรกิจและการตลาด ฉันกลับเดินทางไปสู่อุบัติ ไปหารากเหง้าทางวัฒนธรรมของเอเชีย

หนังสือเกี่ยวกับทิเบตเล่มแรกที่ฉันได้อ่านคือเรื่อง "ทิเบต" ของทูปเต็น จิกเม นอร์บู ฉันมีโอกาสดูรู้จักผู้เขียนเพราะท่านเป็นผู้บุกเบิกการศึกษาเกี่ยวกับทิเบตที่มหาวิทยาลัยอินเดียนา นอร์บูหรือที่เราเรียกท่านว่า *ดักเชร์ริมโปเซ* เป็นพระเชษฐาขององค์ดาไลลามะที่ ๑๔ เกิดในหมู่บ้านเล็กๆ ชื่อว่า เท็งเชร์ ใกล้วัดกุ่มบุมในถิ่นอัมโด ภาคตะวันออกเฉียงเหนือของทิเบต ปัจจุบันวัดนี้รู้จักกันในนามวัดด้าเอ้อชื่อ อยู่ภายใต้การปกครองของมณฑลชิงไห่

เมื่อนอร์บูอายุประมาณ ๖ ปี ท่านได้รับการประกาศว่าเป็น *ดักเชร์ทรุกู* "พระดักเชร์กลับมาเกิด" ท่านจึงต้องจากครอบครัวตั้งแต่ยังเล็กเพื่อศึกษาธรรมะและเตรียมตัวรับตำแหน่งเจ้าอาวาสวัดกุ่มบุมเมื่อท่านเติบโตขึ้น

ท่านเล่าว่าครอบครัวของท่านและทุกครัวเรือนในหมู่บ้านเท็งเชร์ซึ่งเป็นหมู่บ้านขนาดเล็กประกอบด้วยประมาณ ๑๒ ครัวเรือนยากจนมาก ท่านพบเห็นความร่ำรวยครั้งแรกก็ตอนที่ท่านได้รับการประกาศว่าเป็นดักเชร์ทรุกู เนื่องจากเจ้าอาวาสรูปก่อนๆ ซึ่งได้รับการขนานนามว่า ดักเชร์ริมโปเซ เป็นพระที่ชาวบ้านเคารพรัก พวกเขาจึงนิยมถวายปัจจัยและทรัพย์สินสมบัติแต่ท่านจนกฏีของท่าน *ดักเชร์ลับบรัง* มีทรัพย์สินสมบัติมากมาย

คำว่า *ริมโปเซ* มีความหมายว่า "มีค่าดังรัตนชาติ" เป็นคำที่ใช้เรียกพระลามะที่กลับมาเกิดหรือพระธรรมดาๆ ที่ได้บวชเรียนและปฏิบัติธรรมจนเป็นที่เคารพเลื่อมใส แม้ว่าพระที่มีฉายานี้จะสืกจากสมณเพศด้วยเหตุผลใดเหตุผลหนึ่งแต่ชาวทิเบตก็ยังคงเคารพรักริมโปเซของพวกเขา และยังคงเรียกท่านด้วยฉายานี้

นี่คือคำอธิบายว่าทำไมนอร์บูหรือดักเซร์ริมโปเซ จึงได้รับการขนานนามว่าเป็นริมโปเซ ทั้งๆที่ท่านลาสิกขาบทตั้งแต่ตอนที่ลี้ภัยไปอยู่สหรัฐอเมริกา หลังจากทิเบตเสียเอกราชในปี พ.ศ. ๒๕๐๒ ท่านตัดสินใจตัดขาดจากชีวิตสมณเพศ เพราะสถานการณ์ทางการเมืองทำให้ท่านไม่สามารถจำพรรษาอยู่ที่วัดของท่าน ท่านจึงไม่เห็นความจำเป็นของการบวชเป็นพระภิกษุอีกต่อไป แต่สิ่งหนึ่งที่ท่านไม่สามารถตัดขาดได้คือตำแหน่งดักเซร์ริมโปเซซึ่งเป็นตำแหน่งที่มีความหมายต่อชาวทิเบตในกุ่มบุมเป็นอย่างมาก

หนังสือของท่านให้ภาพสังคมทิเบตก่อนที่ทิเบตจะเสียเอกราชแก่จีน ท่านเล่าถึงชีวิตความเป็นอยู่ของชนเผ่าเร่รอนที่ท่านได้มีโอกาสไปคลุกคลีด้วย ประเพณี การค้นหา *ทรุฑู* วิธีการศึกษาแบบทิเบตซึ่งเริ่มต้นที่วัด ความเข้มงวดแต่เต็มไปด้วยความเมตตาและอดทนของอาจารย์ที่มีต่อศิษย์ในแผ่นดินที่ถูกขนานนามว่า "ดินแดนต้องห้าม" เพราะน้อยคนนักที่จะมีโอกาสไปเยือนดินแดนแห่งนี้ และทิเบตในอดีตก็พอใจที่จะอยู่อย่างเป็นเอกเทศ ห่างไกลจากความวุ่นวายของโลกภายนอก

หนังสือเล่มต่อมาที่ฉันได้อ่านซึ่งได้กลายเป็นหนังสือขายดี เพราะมีผู้นำไปทำภาพยนตร์คือหนังสือเรื่อง *เจ็ดปีในทิเบต* ที่ไฮนริช ฮาร์เรอร์ นักโตเขาและทหารหนีสงครามชาวออสเตรเลียได้บันทึกไว้ ฉันได้แรงบันดาลใจจากหนังสือเล่มนี้เป็นอย่างมากจนตั้งความหวังว่า สักวันหนึ่งฉันจะไปใช้ชีวิตอยู่ที่ลาซาเหมือนนักเดินทางผู้นี้

ฉันเชื่อเหมือนนักเขียนชาวฝรั่งเศส มิเชล โปเชล ผู้ค้นพบต้นกำเนิดของแม่น้ำโขงที่ว่า ทิเบตคือดินแดนหนึ่งที่ตำนานกับความเป็นจริงมาโคจรบรรจบกัน ที่ซึ่งโลกแห่งความฝันกับโลกแห่งความจริงกลายเป็นหนึ่งเดียว ฉันคิดอยู่เสมอว่า ราบใดที่ฉันยังคงยึดติดกับความฝัน สักวันหนึ่งความฝันของฉันจะกลายเป็นความจริง

ความรู้ที่ฉันได้จากการอ่านหนังสือเหล่านี้ ช่วยจุดประกายให้ฉันหันมาสนใจไม่เพียงแต่ทิเบตแต่รวมถึงภูมิภาคเอเชีย ทำให้ตระหนักเห็นว่า คนไทยยังมีความรู้เกี่ยวกับภูมิภาคของตนเองน้อยมาก งานเกี่ยวกับทิเบตและประเทศต่างๆในเอเชียที่มีการตีพิมพ์ไว้เป็นงานที่เขียนจากมุมมองตะวันตกเป็นหลัก

นอกจากนี้ ความรู้ที่มีอยู่ก็อาจจะเป็นความรู้ผิวเผินที่ตอกย้ำทัศนคติในทางลบ ความรู้ที่ฉันมีเกี่ยวกับทิเบตสมัยที่เป็นนักเรียนประถมเป็นเพียงข้อสังเกตการณ์ของครูคนหนึ่งที่ได้ให้ฉันฟังว่าคนทิเบตชอบแลบลิ้นเมื่อพวกเขาทักทายกัน คำว่า "ทิเบต" ในความทรงจำในวัยเด็กจึงเกี่ยวพันกับความประหลาด พิกล หรือความเป็นชนเผ่าที่ยังไม่ศิวิไลซ์

แม้ว่าทิเบตในปัจจุบันจะไม่มีประเทศของตนเอง (ทิเบตเป็นส่วนหนึ่งของประเทศสาธารณรัฐประชาชนจีน) ส่วนที่เป็นภูมิภาคปกครองตนเองของทิเบตหรือบริเวณที่คนส่วนใหญ่รู้จักในนามทิเบต และเขตปกครองตนเองของทิเบตในมณฑลทางตะวันตกของจีน ก็มีขนาดใหญ่กว่าประเทศไทยหลายเท่า แต่เนื่องจากเป็นเขตภูเขาสูง และอยู่ห่างไกลจากโลกภายนอก ประชากรชาวทิเบตจึงมีน้อยกว่าชาวไทยมาก

ส่วนที่เป็นภูมิภาคปกครองตนเองของทิเบตที่มีกรุงลาซาเป็นเมืองหลวง มีชาวทิเบตอาศัยอยู่ประมาณสองล้านคน ในส่วนที่เรียกว่า "ทิเบตใหญ่" ซึ่งหมายถึงถิ่นคามกับถิ่นอัมโด มีประชากรอีกประมาณสองล้านคน

นอกจากชาวทิเบต ยังมีชาวฮั่นและชนกลุ่มน้อยกลุ่มอื่นอาศัยอยู่ในบริเวณทิเบตใหญ่นี้ ชาวฮั่นจำนวนมากพูดภาษาทิเบตได้และรับวัฒนธรรมการดื่มชาเนยไปจากชาวทิเบต ชนกลุ่มน้อยอื่นๆพูดภาษาต่างๆกันเป็นภาษาแม่ แต่ส่วนใหญ่พูดภาษาจีนกับภาษาทิเบต (ภาษาคามหรือภาษาอัมโด) เป็นภาษากลาง

ชนกลุ่มน้อยบางกลุ่ม เช่น จารง/เกียงรและมินัก ซึ่งเป็นลูกหลานชาวเซียงที่สืบเชื้อสายมาจากอาณาจักรซีเซียงในคริสต์ศตวรรษที่ ๑๑ กลายมาเป็นผู้นับถือศาสนาพุทธทิเบต (แต่ก่อนพวกเขา นับถือศาสนาเฟิน จริงๆจำนวนผู้นับถือศาสนาเฟินในปัจจุบันก็ยังมีอยู่มาก) พวกเขาได้รับอิทธิพลจากวัฒนธรรมทิเบตเป็นอย่างมาก ไม่ว่าจะเป็นด้านการแต่งกายหรือการกินอาหาร ทำให้ดูโดยผิวเผินพวกเขาไม่ต่างจากคนทิเบตทั่วไป เมื่อถามว่า พวกเขาเป็นชาวอะไร พวกเขามักจะตอบว่าเป็นชาวทิเบต ทั้งๆที่ภาษาแม่ของพวกเขาเป็นคนละตระกูลกับทิเบต ประวัติศาสตร์ของพวกเขาต่างไปจากประวัติศาสตร์ของชาวทิเบต อัดลักษณะนี้นักวิชาการวิเคราะห์ว่า ส่วนหนึ่งเกิดจากการที่รัฐบาลจีนกำหนดว่าชาวเซียงเหล่านี้อยู่ในกลุ่มชาติพันธุ์เดียวกับทิเบต

ชนกลุ่มน้อยอีกกลุ่มที่ได้รับอิทธิพลจากวัฒนธรรมทิเบตคือ ฮ่อ ซึ่งเป็นชาวมองโกลสืบเชื้อสายมาจากจักรพรรดิเจงกีสข่าน มีชาวฮ่ออาศัยอยู่ทางเหนือของคามเป็นจำนวนมาก เมืองบางเมืองในบริเวณนี้เคยถูกมองโกลยึดครองจึงทำให้มีชื่อเรียกโดยมีคำว่า ฮ่อ นำมาข้างหน้า เช่น ฮ่อกานเซ (เมืองนี้จะได้รับกล่าวถึงหลายครั้งในหนังสือเล่มนี้โดยจะเรียกเพียงว่า เมืองกานเซ)

ชนกลุ่มน้อยบางกลุ่ม เช่น ซาลาและหุย เป็นกลุ่มที่นับถือศาสนาอิสลาม แม้ว่าจะพูดภาษาแม่ต่างกัน ซาลาพูดภาษาเตอร์กิก หุยพูดภาษาจีน ชาวหุยจะมีรูปร่างหน้าตาและการแต่งกาย (ยกเว้นผ้าที่โพกไว้บนศีรษะในกลุ่มสตรีและหมวกในกลุ่มบุรุษ) ที่ดูไม่ต่างจากชาวฮั่นทั่วไป

นอกจากนี้ ในบริเวณนี้ยังมีชนกลุ่มน้อยที่พูดภาษาตระกูลทิเบต-พม่าอาศัยอยู่ เช่น หยี ผูหมี และน่าซี ตั้งแต่อดีต ชนกลุ่มน้อยเหล่านี้มีปฏิสัมพันธ์กับคนทิเบตเป็นอย่างมาก ทางตอนใต้ของเขตที่ราบสูงทิเบตมักจะมีหมู่บ้านของชาวหยี ซึ่งจะทำกิจกรรมและเลี้ยงหมูในบริเวณที่ไม่สูงมากนักถัดจากหมู่บ้านของชาวทิเบต ชาวหยีส่วนใหญ่มีฐานะยากจน บ้านเรือนของพวกเขาจะทำด้วยไม้ขัดกัน มีขนาดเล็กกว่าบ้านของชาวทิเบตมาก

ชาวผูหมีในเสฉวนเช่นที่พบในอำเภอมีสี่ ได้รับการจัดให้อยู่ในกลุ่มชาติพันธุ์เดียวกันกับชาวทิเบตเช่นเดียวกับชาวจางง เด็ก ๆ ชาวผูหมีหลายคนจึงมีโอกาสเรียนภาษาทิเบตในโรงเรียน แต่ชาวผูหมีที่อยู่ในมณฑลยูนนานได้รับการจัดให้เป็นกลุ่มชาติพันธุ์แยกต่างหากออกมาคือกลุ่มชาติพันธุ์ผูหมี จึงมีชาวผูหมีสองกลุ่มที่มีอัตลักษณ์ต่างกัน

ส่วนชาวน่าซีซึ่งปัจจุบันอยู่ในเขตปกครองตนเองลี่เจียงในยูนนานเคยมีประวัติศาสตร์ร่วมกับชาวทิเบตถิ่นคาม เนื่องจากเจ้านครน่าซีเคยปกครองบริเวณคามทางใต้มาก่อนทำให้เกิดการแลกเปลี่ยนภาษา ศาสนาและวัฒนธรรมระหว่างกลุ่มชาติพันธุ์ทั้งสอง

ฮ้อ ซาลา และหุยอาศัยอยู่มากในถิ่นอัมโด ชนกลุ่มน้อยอื่นๆอยู่กระจัดกระจายในถิ่นคามโดยเฉพาะทางตอนใต้ ส่วนประชากรตอนกลางของทิเบตส่วนใหญ่มีเชื้อสายทิเบต ทางตอนใต้ มีชนเผ่าที่เรียกว่า เมินปะ อาศัยอยู่ ชนกลุ่มน้อยกลุ่มนี้ยังพบในประเทศภูฏาน

การเมืองชาติพันธุ์ในประเทศจีนเป็นเรื่องซับซ้อน จุดประสงค์ของเนื้อหาในส่วนนี้เพียงเพื่อชี้ให้เห็นภาพความหลากหลายทางภาษาและวัฒนธรรมของผู้คนที่มีความแตกต่างกันแต่มาอยู่ในบริเวณเดียวกันทำให้เกิดการผสมผสานทางภาษาและวัฒนธรรม

จริงๆแล้ว ทิเบตกับประเทศไทยอยู่ไม่ไกลจากกันนัก หากบินจากกรุงเทพฯ ไปเฉิงตู เมืองหลวงของมณฑลเสฉวนใช้เวลาประมาณสามชั่วโมง จากเฉิงตูต่อเครื่องบินไปลาซาใช้เวลาอีกเท่าๆกัน รวมแล้วภายในเวลาประมาณหกชั่วโมงเราก็สามารถเดินทางจากกรุงเทพฯ เมืองที่ต่ำที่สุดเมืองหนึ่งของโลก ถึงลาซา เมืองที่สูงที่สุดเมืองหนึ่งของโลกโดยมีความสูง ๓,๖๐๐ เมตร

ทิเบตมีอาณาเขตกว้างใหญ่และมีพรมแดนติดกับประเทศเพื่อนบ้านของไทย ไม่น่าเชื่อว่าแม่น้ำโขง หรือที่เรียกว่า ลานซางเจียง ในภาษาจีน และ ซาซู่ ในภาษาทิเบต จะมีต้นกำเนิดบนที่ราบสูงของทิเบตและไหลมาสู่ไทยและประเทศอื่นๆในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ หลายครั้งฉันอดประหลาดใจไม่ได้ว่าต้นกำเนิดของแม่น้ำ

สายนี้เป็นเพียงลำธารเล็กๆที่ไม่ได้มีความโดดเด่นอะไร แต่ได้เชื่อมหลังคาของโลกกับแผ่นดินแม่ (ถ้าพูดแบบคนทิเบตต้องเรียกว่าแผ่นดินพ่อ) ของฉันเอาไว้ด้วยกัน

ทางใต้ของทิเบตเป็นเทือกเขาหิมาลัยซึ่งตั้งเป็นแนวขนานระหว่างทิเบตกับประเทศและรัฐต่างๆในเอเชียใต้ ได้แก่ เนปาล ภูฏาน รัฐสิกขิมและอัสสัมของอินเดียตลอดจนพม่าตอนบน

ทางตะวันตกติดกับแคว้นแคชเมียร์และลาดักในอินเดีย แคว้นบอลติกในปากีสถาน และเทือกเขาคาราโครม

เทือกเขานี้แผ่รัศมีไปทางตอนเหนือในเขตที่เรียกว่า ชังทัง "ทุ่งทางเหนือ" ที่นี้มีผู้คนอาศัยอยู่น้อยเนื่องจากอากาศหนาวเย็นและไม่มีทุ่งหญ้าเลี้ยงสัตว์หรือผืนดินทำกสิกรรม ทุ่งทางเหนือนี้ยังเต็มไปด้วยทะเลสาบเกลืออยู่กระจัดกระจายเต็มไปหมด

ทางตอนกลางมีแม่น้ำสำคัญไหลผ่านคือแม่น้ำยาลง ชังโปหรือเรียกสั้นๆว่าแม่น้ำชังโป แม่น้ำนี้เช่นเดียวกับแม่น้ำอีกสามสายซึ่งเป็นแม่น้ำสำคัญของปากีสถานและอินเดียคือสินธุ สัตเลจและคงคา มีต้นกำเนิดอยู่บริเวณเทือกเขาไกรลาสและทะเลสาบมนัสโรวาร์ (ภาษาทิเบตเรียกว่า ทะเลสาบมาพัม)

แม่น้ำสินธุไหลผ่านแคว้นแคชเมียร์เข้าไปในปากีสถาน แม่น้ำสัตเลจและคงคาไหลสู่อินเดีย ส่วนแม่น้ำชังโปไหลจากตะวันตกไปตะวันออกผ่านแคว้นสำคัญในตอนกลางของทิเบตสองแคว้นคือ อุและชัง หลังจากนั้นไหลลงไปทางใต้และเมื่อเข้าไปในแคว้นอัสสัมของอินเดียได้ชื่อใหม่ว่า "พรหมบุตร"

แคว้นอุเป็นหุบเขาเขียวชอุ่มมีแม่น้ำก็ซู "แม่น้ำแห่งความสุข" ซึ่งแตกสายมาจากแม่น้ำชังโปไหลผ่าน กรุงลาซา เมืองหลวงของทิเบตตั้งอยู่ในหุบเขานี้ แคว้นชังประกอบด้วยเมืองซิกาเซและเมืองเกียงเซ เมืองใหญ่อันดับสองและสามรองจากลาซา นอกจากเมืองเหล่านี้ ทิเบตภาคกลางซึ่งเชื่อมกับพรมแดนประเทศเนปาลในตอนใต้ยังประกอบด้วยเมืองอื่นๆอีกมากมาย เช่น สาเกีย ดักโป กีรง เป็นต้น

ในปัจจุบันเมืองเหล่านี้ได้กลายเป็นสถานที่ท่องเที่ยวที่แต่ละปีทำรายได้ให้แก่อินเป็นจำนวนมาก อย่างไรก็ตามการเดินทางในทิเบตภาคกลาง หรือที่จีนเรียกว่า ซีจ้วง ตรงกับชื่อภาษาอังกฤษว่า Tibet Autonomous Region ภูมิภาคปกครองตนเองของทิเบต ก็ยังไม่เสรีเต็มที่ หลายเมืองเช่น กงโป ไม่เปิดให้นักท่องเที่ยวเข้าไปเยี่ยมชม

ทางตะวันออกคือบริเวณที่เป็นพรมแดนระหว่างจีนกับทิเบต เป็นเขตที่ชาวทิเบตมีปฏิสัมพันธ์กับชาวฮั่นและชนกลุ่มน้อยกลุ่มอื่นมากที่สุด แบ่งเป็นสองถิ่น คือ ถิ่นคาม มีบริเวณกว้างใหญ่ครอบคลุมพื้นที่ทางตะวันตกเฉียงเหนือของยูนนาน ตะวันตกของเสฉวน ตะวันออกของภูมิภาคปกครองตนเองของทิเบต และตะวันตก

เจียงเหนือของชิงไห่ ถิ่นอัมโตประกอบด้วยเขตปกครองตนเองของชาวทิเบตใน
มณฑลเสฉวน ชิงไห่และกานซู

ดินแดนส่วนใหญ่ในภาคตะวันออกเป็นหุบเขาสามารถทำกสิกรรม แต่ใน
ขณะเดียวกันก็เลี้ยงสัตว์ได้เพราะมีทุ่งหญ้าบนเนิน คนที่นี่โดยเฉพาะในถิ่นคามดำรง
ชีวิตแบบ *ทริกมารง* "กึ่งเร่ร่อน กึ่งกสิกรรม" *ทริกปะ* คือชนเผ่าเร่ร่อน และ *รงปะ* คือ
ชาวนาชาวไร่

พวกเขาปลูกข้าวบาร์เลย์ ทำไร่มันฝรั่ง และในบริเวณที่ไม่สูงมากนักปลูกข้าว
โพดได้ ในขณะเดียวกันก็เลี้ยงสัตว์โดยพาสัตว์เลี้ยงไปกินหญ้าบนเนินเขาหรือบน
ภูเขาสูงในฤดูร้อนและพาลงมาอยู่หมู่บ้านในหุบเขาในฤดูหนาว

ภูมิประเทศเช่นนี้คนทิเบตเชื่อว่ามิใช่ข้อดีสืบประการดังที่สไตน์กล่าวไว้ใน
หนังสือ "อารยธรรมทิเบต"

ความดีข้อที่หนึ่งและข้อที่สอง : ดีเพราะมีทุ่งหญ้าใกล้บ้านและที่เลี้ยง
สัตว์ไกลออกไป

ความดีข้อที่สามและข้อที่สี่ : ดีเพราะมีดินสร้างบ้านและสำหรับปลูก
พืชพันธุ์ธัญญาหาร

ความดีข้อที่ห้าและข้อที่หก : ดีเพราะมีน้ำไว้ดื่มและทำกสิกรรม

ความดีข้อที่เจ็ดและข้อที่แปด : ดีเพราะมีหินสร้างบ้านและทำกำหนัสนม

ความดีข้อที่เก้าและข้อที่สิบ : ดีเพราะมีไม้สร้างบ้านและใช้เป็นฟืน

ชาวคามที่อาศัยในบริเวณนี้พรรณานบ้านเกิดของพวกเขาว่าเป็นดินแดน *ซูมี*
กัทรุก "แม่น้ำสี่สาย เทือกเขาหกเทือก" แม่น้ำทั้งสี่ได้แก่ แม่น้ำสาละวิน โขง แยกซี
และยาลง

แม่น้ำเหล่านี้ไหลเป็นเส้นขนานจากเหนือมาใต้โดยที่แม่น้ำยาลงไหลไปรวม
กับแยงซีก่อนจะไหลต่อไปทางภาคตะวันออกของจีน ส่วนแม่น้ำสาละวินไหลเข้าไป
ในพม่าและแม่น้ำโขงไหลผ่านประเทศไทย ลาว พม่า และเวียดนาม

คามประกอบด้วยเมืองน้อยใหญ่ซึ่งพูดภาษาถิ่นต่างกันจนทำให้รู้สึกว่
สำนวนของทิเบตที่ว่า "แต่ละหุบเขามีแต่ละภาษา พระลามะแต่ละรูปมีลีลาในการ
สอนต่างกัน" ช่างเป็นจริง บางเมืองในคามทางเหนือ เช่น เดเก นังเซ็น และเจคุนโด
เคยเป็นอาณาจักรเล็กๆปกครองตนเองโดยมี *เจียโป* (สำเนียงคามของคำว่า *เกียล*
โป) "กษัตริย์" เป็นผู้ปกครอง

บางเมืองมีผู้ปกครองเป็นผู้ว่าการมณฑลที่สืบเชื้อสายจากพ่อไปลูก เช่น เมืองบาทัง ลีทัง กานเซ และดินแดนของชนเผ่าเร่ร่อนบริเวณแม่น้ำแยงซีตอนบน บางเมืองในคามเคยมีพระลามะเป็นผู้ปกครอง เช่น เมืองมิลี (มูลี) ในเสฉวน

แม้ว่าจะตั้งอยู่ระหว่างทิเบตภาคกลางและจีนแผ่นดินใหญ่ แต่รัฐเหล่านี้มีความเป็นอิสระพอสมควร เมื่อราชวงศ์ยาลุงเสื่อมสลายลงในคริสต์ศตวรรษที่เก้า คามก็กลายเป็นเมืองเล็กเมืองน้อยปกครองกันเองโดยเมืองเดเกซึ่งปกครองโดยกษัตริย์มีอาณาเขตครอบคลุมพื้นที่ทางเหนือและมีความรุ่งเรืองมากที่สุด

ความเป็นอิสระนี้มีผลให้ชาวคามมีความรักพวกพ้องของตน มีความรู้สึกว่าตนเองเป็นชาวคามมากกว่าเป็นชาวทิเบต พวกเขาเรียกตัวเองว่า คามปะ "ชาวคาม" ไม่เรียกตัวเองว่า เผอปะ "ชาวทิเบต" คำว่า เผอปะ ในสายตาของพวกเขาหมายถึงผู้ที่อาศัยในกรุงลาซาและแคว้นอุและซัง

ไมเคิล แอริส นักวิชาการทิเบตและภุภานศึกษา สามปีที่ล่องลับไปแล้วของนักต่อสู้ชาวพม่า ออง ซาน ซู จี กล่าวไว้อย่างน่าสนใจว่า ผู้ที่อาศัยอยู่บริเวณพรมแดนดังเช่นชาวคามไม่เคยรู้สึกว่าเป็นคนชายขอบ ตรงกันข้ามพวกเขากลับรู้สึกว่าดินแดนของพวกเขาคือศูนย์กลางของโลกและจักรวาล

หากดูจากแผนที่ แคว้นอัมโตห่างจากกรุงลาซามากเสียจนดูเหมือนเป็นคนละประเทศ แคว้นนี้มีความพิเศษสำหรับจิตใจของชาวทิเบตและชาวพุทธที่นับถือศาสนาพุทธวัชรยาน ตรงที่ดาไลลามะองค์ปัจจุบันประสูติที่นี่ และพระอาจารย์ชงคาปา ผู้ก่อตั้งนิกายเกลุกปะก็เกิดที่นี่

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ข้าพเจ้าเกิดที่หมู่บ้านเล็กๆชื่อว่า ดักเชอร์ ทางตะวันออกเฉียงเหนือของทิเบต ตามปฏิทินทิเบตตรงกับวันที่ห้า เดือนห้า ปีสุกรไม้ นั่นคือ ปี ค.ศ. ๑๙๓๕ (พ.ศ. ๒๔๗๘) ดักเชอร์อยู่ในแคว้นโดคาม โด หมายถึงบริเวณที่หุบเขาบรรจบกับทุ่งหญ้า ความ หมายถึงภาคตะวันออกของทิเบต ที่ซึ่งชาวทิเบตกลุ่มที่มีเอกลักษณ์เฉพาะตัวที่เรียกว่าชาวคามอาศัยอยู่...

ครอบครัวของเรามีขนาดใหญ่ ฉันมีพี่และน้องสาวสองคน พี่และน้องชายสี่คน เรามีอายุห่างกันมาก จริงๆแล้วแม่ให้กำเนิดบุตร ๑๖ คนแต่ ๙ คนเสียชีวิตตั้งแต่ยังมีอายุน้อย ทุกคนในครอบครัวรักใคร่ปรองดองกัน พ่อเป็นคนใจดี ซื่อโมโหบ้างแต่ก็โกรธใครได้ไม่นาน พ่อไม่ใช่คนสูงใหญ่ ไม่ได้เรียนหนังสือมากแต่ก็มีความฉลาดเฉลียวและมีสติปัญญาดี พ่อชอบม้า พ่อขี่ม้าเยอะมาก พ่อยังมีพรสวรรค์ในการคัดเลือกม้าและรู้วิธีรักษามันเมื่อมันเจ็บป่วย แม่ก็เป็นคนใจดีเช่นกัน แม่เอื้ออาทรต่อทุกคน ถ้ามีคนหิวผ่านมา แม่สละอาหารของแม่ให้เขาได้แม้ว่าตัวเองจะต้องทนหิว แต่แม้ว่าจะมีความอ่อนโยนแม่ก็ปกครองครอบครัวได้ดี แม่ยังเป็นคนที่ปรับตัวเก่งและมองการณ์ไกล หลังจากที่ข้าพเจ้าได้รับการแต่งตั้งซึ่งทำให้มีโอกาสดี ๆ มากมาย แม่ก็ถือว่าเป็นหน้าที่สำคัญที่จะให้การศึกษาแก่ลูกคนอื่น ๆ ด้วย...

เมื่อข้าพเจ้าอายุได้สี่ขวบครึ่ง ข้าพเจ้าได้รับการยอมรับว่าเป็นองค์ดาไลลามะที่สิบสี่ ประมุขทางโลกและจิตวิญญาณของทิเบต สำหรับชาวทิเบตทุกคน อนาคตดูสดใสมั่นคง

*แผ่นดินและประชากรของข้าพเจ้า อดีตชีวิตประวัติของ
องค์ดาไลลามะแห่งทิเบต (His Holiness the Dalai Lama
๑๙๙๗: ๑, ๕, ๒๑)*

อัมโดกินอาณาบริเวณกว้างโดยรวมทะเลสาบโกโกเนอร์ "ทะเลสาบสีฟ้า" และแม่น้ำหวงโหดอนบน ทางเหนือสุดติดกับทะเลเกลือ ทางตะวันออกเฉียงใต้ติดกับเมืองชงป๋ันบริเวณพรมแดนมณฑลเสฉวน ทางตะวันตกติดกับอาณาเขตของถิ่นคามา โดยอยู่ติดกับดินแดนของชาวโลกซึ่งเป็นชนเผ่าเร่ร่อนที่ได้ชื่อว่าเป็น "ขุนโจรแห่งทิเบต" ทางตะวันออกติดกับพรมแดนมณฑลกานซู

ภูมิประเทศที่เด่นของถิ่นอัมโด ซึ่งเหมือน ๆ กับภูมิประเทศโดยทั่วไปของทิเบตคือ ทิวทัศน์ที่เป็นเขตที่ราบสูงประกอบด้วยดินแห้งๆ และทุ่งหญ้ากว้างใหญ่ แตกต่างจากเขตที่ราบลุ่มและชื้นแฉะของจีน

ซัมเด็น การ์เม นักวิชาการชาวอัมโดที่ไปใช้ชีวิตในประเทศฝรั่งเศสกล่าวว่า เมื่อเข้าเขตอัมโด นักเดินทางจากแผ่นดินใหญ่ของจีนจะทราบได้ทันทีว่าได้เข้าเขตทิเบตแล้วเพราะจะเห็นธงมนต์ปักอยู่ตามหลังคาบ้านและบริเวณทางเข้าบ้าน เขาเล่าว่านักเดินทางชาวยุโรปคนแรกๆ ที่มีโอกาสเข้าไปเยือนเขตนี้ตั้งข้อสังเกตว่า เมื่อข้ามพรมแดนจีน-ทิเบตไปแล้วพวกเขาไม่ได้อาหารกินและได้ที่พักฟรีแล้วก็ไม่มีใครคิดเงินค่าน้ำชาด้วย

ประวัติศาสตร์ของชาวอัมโดคล้ายกับประวัติศาสตร์ของชาวคามตรงที่ไม่เคยถูกปกครองโดยชนกลุ่มใดกลุ่มหนึ่งนับแต่อาณาจักรยาหล่มล่มสลายในคริสต์ศตวรรษที่เก้า และเช่นเดียวกับชาวคาม พวกเขาไม่ได้มองตนเองว่าเป็น เผอปะ ซึ่งหมายถึงคนภาคกลาง แต่เรียกตัวเองตามบ้านเกิดหรือเรียกตัวเองโดยเน้นอัตลักษณ์ของความเป็นภูมิภาคหรือแคว้นว่า *อัมโดหว่า* "ชาวอัมโด"

ภาษาของพวกเขามีลักษณะพิเศษ ชาวลาซาหรือแม้แต่ชาวคามส่วนใหญ่จะฟังภาษานี้ไม่รู้เรื่องแม้ว่าจะเป็นภาษาเดียวกัน หลายครั้งที่พวกเขาสนทนากันโดยใช้ภาษาจีนเป็นภาษากลางเพราะชาวอัมโดน้อยคนรู้ภาษาลาซา

ทุบเด็นกับนอร์บูเป็นพระในศาสนาเฟินซึ่งเป็นศาสนาดั้งเดิมของทิเบต บ้านเกิดของพวกเขายู่ที่เมืองงาบา (อาบา) ทางตะวันตกเฉียงเหนือของมณฑลเสฉวน ชาวงาบาส่วนใหญ่เป็นชาวอัมโดแม้ว่าเมืองนี้จะอยู่ในถิ่นคามา เมืองนี้ยังได้ชื่อว่าเป็นศูนย์กลางศาสนาเฟินที่สำคัญที่สุดแห่งหนึ่งของทิเบตตะวันออก

เมื่อตอนที่เราพบกัน ทุบเด็นกับนอร์บูมาเรียนภาษาจีนและภาษาอังกฤษที่สถาบันชนชาติกลุ่มน้อยที่เฉิงตู ดูเผิน ๆ แทบจะ 모르เลยว่พวกเขาเป็นพระเพราะใส่เสื้อผ้าแบบหนุ่มวัยรุ่นทั่วไป พวกเขารูปร่างเล็กมากจึงดูแตกต่างจากชาวคามและมักถูกเพื่อนชาวคามล้ออยู่เสมอว่าตัวเล็ก คุ่มครองใครไม่ได้

พวกเขามักจะบ่นให้ฉันฟังเสมอว่าไม่เข้าใจว่าทำไมครูทิเบตที่สถาบันจึงชอบพูดภาษาจีนเวลาสอนหนังสือ ทั้ง ๆ ที่นักเรียนทั้งหมดเป็นคนทิเบต พวกเขาบอกว่า ปกติเวลาคุยกับคนทิเบตจากภูมิภาคอื่น พวกเขาจะต้องปรับภาษาที่พูดอยู่

แล้วโดยใช้แสงและศัพท์พิเศษของภาษาอัมโดให้น้อยลง และใช้ภาษาเขียนให้มากขึ้น แต่ครูก็มักจะตัดสินตั้งแต่ต้นว่าการสนทนาหรือการสอนเป็นภาษาทิเบตทำไม่ได้ เพราะนักเรียนมาจากต่างเมืองกันและนักเรียนพูดภาษาถิ่นต่างกัน

การที่ภาษาอัมโดดูต่างจากภาษาทิเบตถิ่นกลางก็เนื่องมาจากว่าภาษานี้ยังคงลักษณะของภาษาทิเบตโบราณที่พูดในช่วงศตวรรษที่เจ็ดถึงเก้า คำในภาษานี้ไม่มีวรรณยุกต์เหมือนในทิเบตโบราณ แต่มีระบบพยัญชนะและระบบสระที่ซับซ้อนยิ่งกว่า

ชาวอัมโดบางกลุ่มอธิบายว่า ที่ภาษาของพวกเขาคล้ายคลึงกับภาษาโบราณเป็นเพราะบรรพบุรุษของพวกเขาเป็นคนเก็บภาษีในสมัยจักรพรรดิซงซัน กัมโป ในคริสต์ศตวรรษที่เจ็ด เมื่อเวลาผ่านไปพวกเขาตั้งรกรากอยู่ที่นี้และไม่ได้กลับไปภาคกลางอีก

อย่างไรก็ตาม อัมโดในปัจจุบันเปลี่ยนแปลงไปอย่างมาก ภาษาอัมโดก็มีผู้พูดน้อยลง เพื่อนของฉันคนหนึ่งที่สอนภาษาอังกฤษอยู่ที่มหาวิทยาลัยแห่งหนึ่งในเมืองซินหนิง เมืองหลวงของมณฑลชิงไห่รำพึงกับฉันว่า วัฒนธรรมทิเบตในบริเวณนี้กำลังจะหมดไป เพราะคนหนุ่มสาวเลิกพูดภาษาอัมโดกันแล้ว และได้กลายเป็นจีนไปมากแล้ว

ชาวอัมโดส่วนใหญ่เป็นชนเผ่าเร่ร่อนเนื่องจากภูมิประเทศในเขตนี้เต็มไปด้วยทุ่งหญ้าเหมาะแก่การเลี้ยงสัตว์ พวกเขาจะอาศัยอยู่ในเต็นท์สีดำทอดด้วยขนจามรีที่เรียกว่า *ดรา* เต็นท์นี้แข็งแรงทนทานกันแดดกันหิมะได้เป็นอย่างดี

พวกเขาจะอยู่กันเป็นชุมชน ครอบครัวหนึ่งๆ มักเป็นครอบครัวเดี่ยว ประกอบด้วยพ่อ แม่ ลูก หากลูกชายโตพร้อมที่จะแต่งงาน พ่อแม่ก็จะสร้างเต็นท์ใหม่ให้อยู่ใกล้ๆ แต่ละครอบครัวเลี้ยงจามรี ลูกผสมระหว่างจามรีและวัวที่เรียกว่า *โซ* (ตัวผู้) และ *โซโม* (ตัวเมีย) และแกะหลายร้อยถึงพันตัว

ชาวอัมโดยังได้ชื่อว่าเป็นผู้ที่เลี้ยงม้าเก่ง พวกเขาจะดูแลมันอย่างดีที่สุด ห่มผ้าให้มันแม้ว่าเจ้าของอาจจะไม่มีผ้าห่มเพียงพอให้แก่ตัวเอง ให้อาหารดีๆ เช่น เนื้อจามรีแห้ง แก่มัน นอกจากจะไว้ใช้และใช้ในยามมีสงครามหรือการต่อสู้ ม้ายังเป็นสัญลักษณ์ของความกล้าหาญ ผู้ที่ชนะการแข่งขันม้าได้ชื่อว่าเป็นผู้ที่กล้าหาญที่สุด

ม้าในเขตนี้จัดเป็นม้าพันธุ์ดีจนมีคำกล่าวที่ว่า "ม้าที่ดีที่สุดมาจากอัมโด ผู้ชายที่ดีที่สุดมาจากคาม และศาสนาที่ดีที่สุดมาจากอูซัง" ม้าในอัมโดและคามเป็นม้าตัวเล็กที่ภาษาอังกฤษเรียกว่า *โพนิ* วิ่งเร็วเหมาะสำหรับเขตที่ราบสูง

ถ้ามีความสำคัญกับชีวิตของชาวทิเบตอย่างมากจนปรากฏในสำนวนคำพังเพยว่า "ถ้ามีบุญคุณเหมือนพ่อแม่" พวกเขาจึงไม่ฆ่ามันเพื่อกินเนื้อ แม้แต่นมม้าพวกเขาก็ไม่นิยมดื่ม

ส่วนคำกล่าวที่ว่าผู้ชายที่ดีที่สุดมาจากคามก็เพราะผู้ชายชาวคามมีจิตใจเป็นนักรบ พวกเขากล้าหาญ มีรูปร่างสูงใหญ่กำยำ ต่างจากผู้ชายถิ่นอื่น ศาสนาที่ดีที่สุดมาจากอุซงก็เพราะแคว้นนี้เป็นที่ตั้งของกรุงลาซาที่มีวัดสำคัญมากมาย วัดเหล่านี้เป็นสถานที่ซึ่งชาวทิเบตจากทั่วทุกภาคเดินทางมาจาริกแสวงบุญ

ในอดีต อัมโดเป็นเส้นทางการค้าระหว่างจีนและทิเบตที่สำคัญโดยมีศูนย์กลางการค้าอยู่ที่เมืองซินหนิงและเมืองชงป๋น เมืองทั้งสองยังเป็นที่ทำการของรัฐบาลท้องถิ่นและเป็นค่ายทหาร สินค้าที่ชาวอัมโदनิยมส่งออกได้แก่ เกลือ ขนสัตว์ หนัสน้ำหอมที่ได้จากกวางมัสค์ เขากวาง หนังกวาง และสมุนไพรต่างๆ

ชัดเจน การเมยกตัวอย่างที่น่าสนใจที่แสดงปฏิสัมพันธ์ทางการค้าระหว่างชาวซาร์วาซึ่งหมายถึงชาวอัมโดในเขตซาร์คกและชาวจีนในเมืองชงป๋น เขาเล่าว่า ก่อนที่จะมีการเปลี่ยนการปกครองในทิเบต ครอบครัวยุซาร์วาที่ร่ำรวยประมาณ ๔๐ ครอบครัวจะเดินทางไปทำการค้ากับชนเผ่าเร่ร่อน โดยปกติแต่ละครอบครัวจะเลี้ยงโซไว้ ๓๐- ๑๐๐ ตัว โซเป็นสัตว์ที่นิยมที่สุดในเขตนี้ พวกเขาจะส่งโซไปขาย ก่อ่งละ ๓๐ กิโลกรัมจากคนจีนเพื่อนำไปขายให้แก่ชนเผ่าเร่ร่อน

พอใกล้ๆช่วงที่จะมีการค้า พวกเขาจะเดินทางไปสถานที่ของชนเผ่าเร่ร่อนที่ชื่อว่า *อะริก ซกโป* ซึ่งอยู่ห่างออกไปทางเหนือประมาณ ๖๐๐ กิโลเมตร การเดินทางใช้เวลาสี่เดือน กองคาราวานประกอบด้วยผู้คนและสัตว์เป็นจำนวนมากโดยมีผู้ชายถึง ๒๐๐ คนและสัตว์บรรทุกกล่องโซอีกถึง ๒,๐๐๐ ตัว พอพวกเขาเดินทางมาถึงสถานที่นี้ พวกเขาจะขายโซแลกกับสินค้าของชนเผ่าเร่ร่อนซึ่งจะเป็นขนสัตว์หรือเกลือ จากนั้นก็จะนำเอาสินค้าเหล่านี้ไปเมืองชงป๋นเพื่อไปขายคนจีนที่นั่นโดยจะขายได้ราคาดีทีเดียว

ช่วงเวลานั้นซึ่งเป็นฤดูหนาวยังเป็นช่วงเวลาที่หนุ่มชาวอัมโดหลายคนแสดงความกล้าหาญโดยต่อสู้กับโจรโลกซึ่งอาจจะมาก่อวอนกองคาราวานหรือแสดงให้เห็นว่าพวกเขามีความอดทนต่อความยากลำบากและอากาศหนาวเย็นอย่างไร

จากแผ่นดินชงคาปาในทางตะวันออก
ท่ามกลางเขาสูงในอัมโด
จากดักเชร์ แผ่นดินของพระเจ้า
องค์ดาโลลามะกลับชาติมาเกิด
เกียลหว่า ริมโปเซ ประสูติแล้ว
ในปีมังกรเหล็ก
พระองค์ประทับบนบัลลังก์ทอง
แสงอาทิตย์แห่งความสุขในดินแดนทิเบต
ฉายแสงอีกครั้งตั้งแต่นั้นเป็นต้นมา

เนื้อเพลงจาก Yak Band (วงดนตรีจามรี) ของ
ชาวทิเบตอพยพในธรรมศาลา คัดจาก
หนังสือเรื่อง *เสียงก้องจากธรรมศาลา* ของ
เกอิลลา ดีห์ล (Diehl ๒๐๐๒: ๒๕๘-๒๕๙)

สถาบันวิทย์บริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

horizons

horizons@bangkokpost.net

THURSDAY • FEBRUARY 15, 2001

When people talk about Tibet, they often think of Lhasa; when they say they are going to Tibet, they imply — or are generally understood to mean — that they are going to Lhasa.

Two months ago when I left Thailand, I was also going to Tibet, not to Lhasa, but to the lesser-known Tibet that is today part of Sichuan and Yunnan provinces in southwestern China. The Tibetans call this Sino-Tibet border region Kham, home of the Khampa people.

There are more than 800,000 Tibetans in Kham; one-eighth of them live in northwestern Yunnan. They speak various dialects that can be roughly divided into two main groups: valley and nomad. Their speech is vastly different from that used in Lhasa, the so-called Tibetan language. Khampas speak quickly, loudly, and bluntly while Lhasans speak softly and politely, using an honorific for each word.

MAIN PICTURE
Taru lakes between Batang and Litang.

ABOVE RIGHT
A cheerful Khampa girl.

BELOW RIGHT
Gelugpa Monastery in Litang, which houses more than 3,000 monks.

Most Khampa men, especially nomads, have long hair braided with red yarn and tied up around their heads. They wear rings with big stones, and often decorate their hair with ornaments. They love riding horses, and almost always carry silver-sheathed daggers dangling from their waists. Khampas are proud of their history and culture, and used to be known as warriors. They were among the first to fight against the Chinese invasion in the early 1950s.

"I came from Denko. This is the birthplace of the great ministers of King Gesar," I was told by Nyima Dorje, 22, a freshman at the Southwest Institute for Ethnic Groups in Chengdu. King Gesar was the legendary 11th century warrior hero. In the past Denko belonged to "the Glorious Dege Kingdom". It was incorporated into Shiqu (Dzachuhal), a county to the north, soon after the Chinese occupation. Whatever the present political situation, Nyima Dorje still perceives himself as a native of Dege, an indirect descendant of the great king.

Apart from bravery, Khampa stories emphasize the important qualities of humour, a quick temper and sincerity. A Khampa friend once told me there was nothing worse for a Khampa than being hungry. After he has eaten a hearty meal, he can relax, telling jokes and exchanging stories. Like Buddhists from other parts of Tibet, Khampas are highly devout. Some bid farewell to their families and prostrate themselves all the way to the Jokhang temple in Lhasa or even in Mount Kailash in western Tibet, a journey that may take years or even a lifetime. They believe this act will generate the necessary merit for a better rebirth. A number of famous reincarnated lamas who live in the West, such as Namkhai Norbu Rinpoche and Chogyam Trungpa Rinpoche, are Khampas, and this makes Khampas even prouder of their homeland.

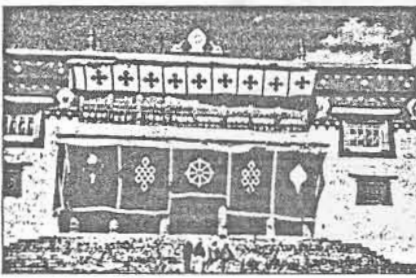
Kham comprises the lofty highlands of eastern Tibet with alpine forests, grassland, lakes and meadows. Cut by deep gorges of the Yangtze, Yalu, Mekong, and Salween, all flowing in parallel from North to South, and surrounded by snow-capped mountains, it is known as the land of four rivers and six ranges. Throughout its history, Kham was quite independent from the Lhasa state. It was divided into numerous small states ruled by their own kings until 1950, when most of Kham was integrated into Sichuan. The important towns include Chamdo, Shiqu, Dege, Genze, Kangding, Batang, Litang, and Markham, as well as Deqing and Zhongdian in Yunnan. No special permits are required to visit these places, except for Chamdo, which Beijing deems a sensitive area.

Four rivers and six ranges

TIBET: Apart from amazing vistas, little-visited Kham is rich in nomadic cultures, heroic tales and a deep devotion to Buddhism

Story and pictures by KRISADAWAN HONGLADAROM

Khampa farmers — roughly 70% of the population — grow barley, wheat, potatoes and, at low altitudes, corn, and tend yaks, sheep, and goats. In summer they live with their animals on the alps. They also dig mushrooms and herbal roots and transport them by yak to sell in town. Pastoral nomads, particularly in Litang, at an altitude of 4,014 metres, live in black tents made of yak hair.

Kham is colourful in summer, when slopes are often covered with rhododendron and other wildflowers. Summer is when Khampas, dressed in their best clothes, hold picnics, sing and dance, and watch horse-racing.

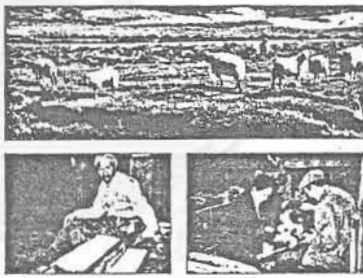
THE NORTHERN ROUTE

There are two major gateways in China to reach Kham. From Chengdu, the Sichuan capital, there is a daily bus covering the 400 km to Kangding, known to Tibetans as Datsedo.

Seat of the Ganze Tibetan Autonomous Prefecture, Kangding is a bustling metropolis that serves as a centre for public transport to various places in Kham. As most roads are not well paved and cut across high passes, it normally takes at least 14 days to traverse the breadth of Kham. Not all buses operate every day; a traveller should prepare to spend one or two nights in Kangding. It is here where one gets the first hands-on experience of Tibetan culture.

Powerfully built, dark-faced Khampas stroll in town. Shop names are written in Chinese and Tibetan. Restaurants offer Tibetan noodle soup with yak meat and buttered tea. A university offers Tibetan courses and publishes the prefecture's only Tibetan newspaper.

There are a few things to do in Kangding, such as visiting Tibetan monasteries and schools, and taking an excursion to a beautiful grazing area, or to a famous hot spring. Or travellers may pass their day the way Khampas do — hanging out in the market, stocking up supplies such as tea bricks, tea churns and other necessities, and

slipping tea while getting latest news from other traders.

Dege is regarded as the cultural heart of Kham, and the Dege dialect is highly regarded as prestigious. I had heard about Dege since I was a graduate student and knew it had been closed to the outside world. So when it was the time for me to actually visit, I felt as if it were a dream.

From Kangding, Tsering Thorup, my Khampa travelling companion, and I took a bus for Dege. It took three days from Chengdu to get there. We had to spend a night at Luhuo (Dra-glo), a small Tibetan town with a large Chinese population. A room in the bus station's guest-house (with a public toilet outside) cost 25 yuan (about 125 baht).

The guesthouse was an experience in itself. I found it extremely noisy at night, when more noisy travellers started to arrive from nowhere. An unwelcome guest knocked at my door sometime after 1 am and, to my annoyance, hid with the light switch outside my room.

The next morning a group of monks showed up at the bus station. They were also heading for Dege. Unusually for monks, they were chatting and laughing all the time. But at one point they stopped talking, grew solemn and started to pray; we went on Tso Lha, a notoriously dangerous pass 4,600 metres high. On passing the highest point, they sprinkled tsampa (roasted barley flour) while declaring "Lhaso! Lhaso!" (May the gods be victorious). Soon they were joking again.

We finally arrived in Dege, on the evening of the second day of our journey from Kangding. Exhausted and hungry, we happily welcomed countless bowls of buttered tea mixed with tsampa and dried cheese. Tsering even added a huge chunk of butter in his tea. "This will immediately restore your strength," he told me.

The famous Dege printing house, the largest press in Tibet, was our destination. Printing the Kanjur, a collection of 108 volumes based on Buddha's teachings, and the Tanjur, a collection of 225 commentaries on the teachings. It is much more than an ordinary printing house. It is revered by Tibetan pilgrims who come to circle the main four-story building, regarded as the Putala Palace of Kham. Walking or prostrating oneself around it is a gesture of worship as well as a merit-gaining act.

"I have a lot of faith for this printing house," said Tsering Thorup, who worked there for five years. "I was proud to carve so many woodblocks and to be involved in the printing process. Certainly that was the best time of my life." Tsering comes from Ombut, a small, remote village with no electricity, where most residents are illiterate and thus do not speak Chinese. The only way to reach Ombut from Dege is to ride on horseback for at least six hours.

The printing house contains over 210,000 woodblocks, some of which were carved as long ago as the 16th century. Sitting opposite each other, pairs of workers work in perfect harmony and with remarkable speed: one spreads ink on the paper and another rolls the strip of paper over the woodblock. It is amazing to imagine that the same process has been going on since 1729, when the printing house was first constructed, and almost all the original buildings and woodblocks remain intact today.

The not-so-well-paved road surrounded by mountains between Luhuo and Ganze is notorious for bandits. Accounts of Tibetan bandits were vividly recounted by John Rock, the American botanist who spent almost his entire professional life in this area of the world at the turn of the twentieth century.

On our return journey to Dege, Tsering cautioned me to stay awake. "Bandits could come at any minute."

I asked him what I should do if they came. "You will have to give money to them. They are not interested in harming you. It will be only your karma," he replied.

Fortunately, no bandits showed up that night.

Another way to reach Kham is via Kunming, the capital city of Yunnan. From here, travellers may take a sleeper bus or fly to Zhongdian (Gyalhang), the first gateway to Tibet from the southern side. Sleeper buses run every day; there are 50-minute flights from Kunming four times a week.

Zhongdian is the seat of the Diqin Tibetan Autonomous Prefecture. Even though there are various ethnic groups, such as Bai, Yi, Naxi, Pumi, and Lisu living here, Tibetans form the largest group with more than 100,000 speakers.

Nowadays Zhongdian attracts a lot of Chinese tourists, who come to have a glimpse of what they call Shangri-la, the object of the recently constructed discourse on tourism.

From Zhongdian, travellers can take buses to the Yunnan-Sichuan border town of Xiangcheng (Chetong) and, if they like, continue to Batang and Litang. Except for the 95 km between Batang and Litang, the road is bumpy and dusty, though it offers one of the most striking views of the Tibetan Plateau.

I took this southern route to explore another part of Kham by resting here. A four-wheel-drive vehicle, Genla, my teacher-friend from Zhongdian, was the driver, and his son came with us. We spent one night in a cold hotel in Litang. Despite being the highest town in the world, it has a remarkably efficient Internet cafe.

Here we visited the birthplace of the seventh Dalai Lama and a large Gelugpa (Yellow Hat sect) monastery built during the reign of the Third Dalai Lama, which houses 3,200 monks. The dominant population in Litang are nomads. Here we saw a lot of normal tents with their animals on the grasslands.

From Litang, we moved on to Batang, another important town in Kham. Situated 2,500 metres above sea level and 195 km from Litang, the lovely Batang valley has a mild climate. The Bawa grow corn and apples and raise horses and mules. Batang became an important town because the Bawa were among the first group of Tibetans who surrendered to the Chinese army. After that, several Batang men were sent to Beijing for advanced education and subsequently gained high positions.

Because of the high degree of contact with Chinese, it is not surprising that the Batang dialect contains numerous Chinese loanwords. Lebsang Gebel, a middle-school teacher remarks: "In order to understand the contemporary Batang speech, you must know Chinese."

In Batang we had lunch with Tashi Drolma, the county's vice-governor. Big for a typical Khampa woman, Tashi has the air of being a leader. Holding a small glass of local whisky, she welcomed us enthusiastically and then started to sing a Chinese song.

Though Kham is accessible nowadays, it is still an adventure to travel to this part of Tibet. Apart from poor roads, hotel rooms in small towns can be cold and smelly with no washing facilities. In certain areas, roads do not exist and the only means of transport is horseback. Yet despite the physical hardships involved, a trip to Kham is an unforgettable experience, serving as a great introduction to the Tibetan world.

© (This journey is part of the author's continuing project on Kham Tibetan dialects supported by the Ford Foundation's Asia Fellows Programme. Fieldwork in Zhongdian is supported by the Thailand Research Fund.)

ABOVE LEFT
A familiar sight on the Tibetan plateau.

BELOW FAR LEFT
A hidden feast dating back to the 13th century was found in an old monastery near the birthplace of the seventh Dalai Lama in Litang.

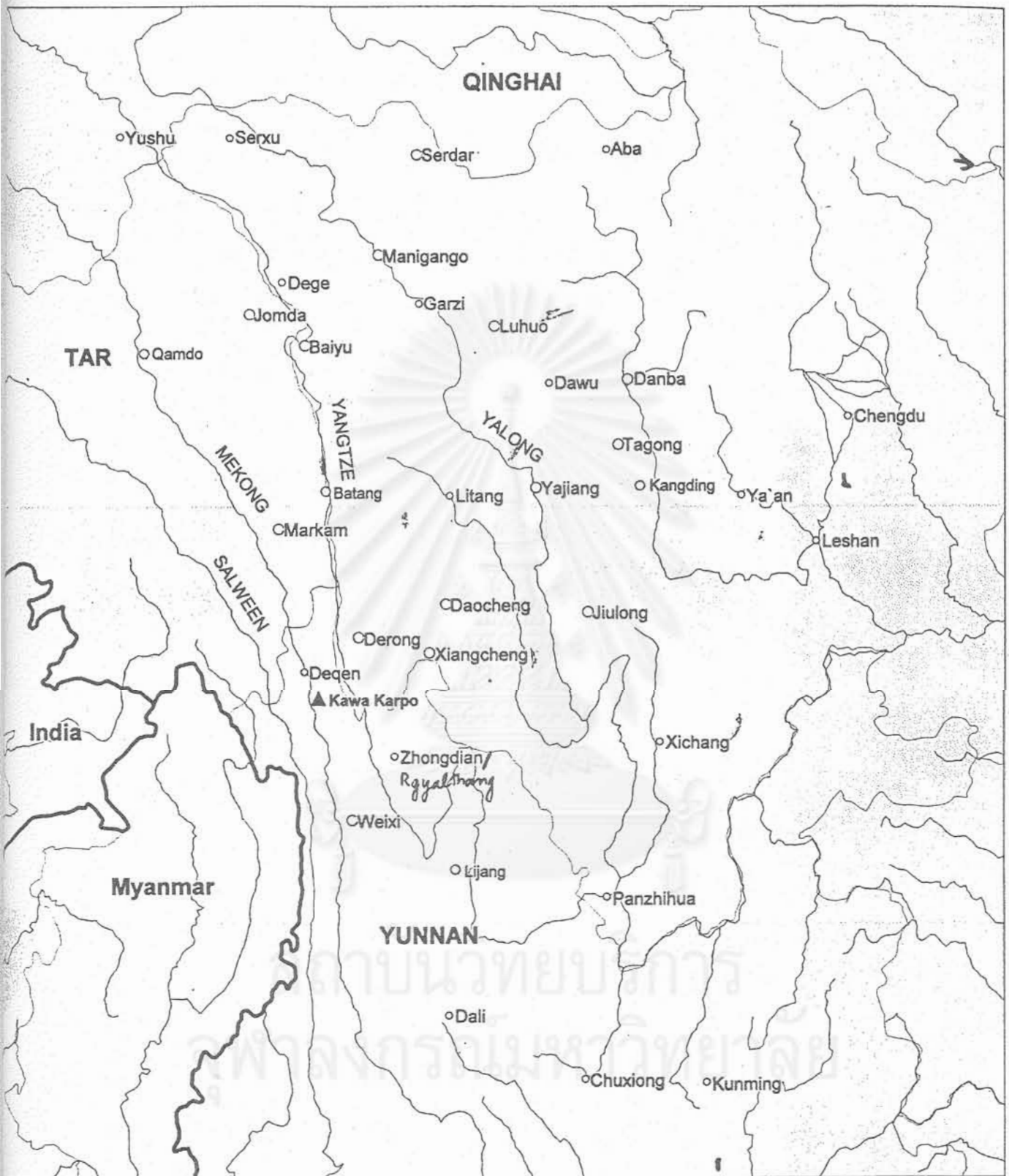
BELOW LEFT
Printing process at the world-renowned Dege Printing House.

ผลงานรับเชิญให้เสนอในสัมมนาในต่างประเทศ

(แนบเฉพาะเอกสารประกอบการบรรยายที่สำคัญ)

สถาบันวิทย์บริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

EASTERN TIBET (KHAM)

Second Annual Fellows' Conference, Asian Scholarship Foundation
 "Globalizing Asia: Shifting Identities and Continuities
 Sub-Theme III: The Changing Asian Persona
 "The Khampas of Tibet's Eastern Frontiers: Language, Identity and Ethnohistory"
 Bangkok, 1-2 July 2002
 Krisadawan Hongladarom

Names and Characteristics of Towns, Eastern Tibet

Modern Kham is split into the following administrative units:

Ganzi Tibetan Autonomous Prefecture, W Sichuan
 Yushu Tibetan Autonomous Prefecture, S Qinghai
 Diqing Tibetan Autonomous Prefecture, NW Yunnan
 Qamdo Tibetan Autonomous Prefecture, E TAR
 Muli Tibetan Autonomous County, SW Sichuan

Rivers: Salween (དངུལ་ཚུ), Mekong (ཇོ་ཚུ), Yangtze (འབྲི་ཚུ), Yalong (ཉལ་ཚུ)

Major Counties of Kham

(Based on Cohen, Saul B., ed., The Columbia Gazetteer of The World, Vols. 1-3, New York: Columbia University Press, 1998; Gyurme Dorje, Tibet. Handbook with Bhutan, Bath: Footprint Handbooks, 1999; Hongladarom, Fieldnotes, 2000-2001)

Chinese (Pinyin)	Tibetan (Romanized)	Written Tibetan	Location	Population (in 1990)	Characteristics
Baiyu	Pelyul	དཔལ་ཡུལ་	Ganzi TAP	39,543	Cattle raising. Former Dege kingdom
Batang	Bathang	འབའ་ཐང་ original name འབྲུང་	Ganzi TAP	47,184	Elev. 2,743 m. Trade center. Farming; cattle raising.
Daocheng	Dabpa	འདབ་པ་	Ganzi TAP	25,496	Elev. 3,735 m. Pilgrimage site (འདབ་པ་ལྷ་མོ་)
Dawu, Daofu	Tawu	དཱུ་	Ganzi TAP	44,117	Qiangic dialect (Gyarong). Livestock; logging.
Dege	Dege	དེ་གེ་	Ganzi TAP	59,486	Elev. 3,292 m. Former Dege Kingdom.

Chinese (Pinyin)	Tibetan (Romanized)	Written Tibetan	Location	Population (in 1990)	Characteristics
Derong	Derong	ལྷོ་རྫོང་	Ganzi TAP	14,990	Trade town near Yunnan border
Deqen, Atuntze	Dechen	བདེ་ཆེན་ (འཛོལ་ཇོང་ capital city)	Diqin TAP	56,640	Elev. 3,480 m. Pilgrimage site (ཁ་བ་དཀར་ལྷོ་)
Garze	Kandze	དཀར་མཛེས་	Ganzi TAP	53,458	Elev. 3,581 m. Former capital of the Five Hor States.
Jiulong	Gyezil	བརྒྱུད་ཟིལ་	Ganzi TAP	54,216	Mainly Yi speakers
Jomda	Jomda	འཛོལ་མདང་	Qamdo TAP	59,993	Former Dege Kingdom.
Kangding, Tachienlu	Dartsedo, Dardo	དར་ཕྱེ་མདོ་	Ganzi TAP	98,960	Elev. 2,590 m. Seat of Ganzi TAP. 400 km. from Chengdu. Trading center.
Litang	Lithang	ལི་ཐང་	Ganzi TAP	43,798	Elev. 4,100m. Livestock.
Luhuo	Drango, Hor Drango	བྲག་མགོ་	Ganzi TAP	37,312	Truck station. Logging.
Markham	Markham	མེས་ཁམས་	Qamdo TAP	66,060	On the trade routes bet. Lhasa & China.
Nangqen	Nangchen	ནང་ཆེན་	Yushu TAP	55,432	Former Nangchen Kingdom. Livestock.
Qamdo	Chamdo	ཆབ་མདོ་	Qamdo TAP	77,326	At the confluence of Salween R. & Mekong R.
Serdar	Sertha, Sertal	གསེར་གྲལ་	Ganzi TAP	33,646	Area of the Goloks.
Serxu, Shiqu	Sershul/ Dzachukha	གསེར་ལུལ་/ ཇོ་ཚུ་ཁྱེ་	Ganzi TAP	59,846	On upper Yalong R., near Qinghai border. Livestock

Chinese (Pinyin)	Tibetan (Romanized)	Written Tibetan	Location	Population (in 1990)	Characteristics
Tagong	Lhagang	ལྷ་གང་	Ganzi TAP		Pilgrimage site
Weixi	Balung	འབའ་ལུང་	Diqin TAP	136,564	Mainly Lisu speakers. Terraced farming.
Xiangcheng	Chaktreng	ཕུག་ཤང་	Ganzi TAP	23,923	Near Yunnan border. Former Litang State.
Xinlong	Nyarong	ཉག་རོང་	Ganzi TAP		Nyarong uprising (1837-63) by Gonpo Namgyal. Nyingma and Bon centers.
Yajiang	Nyachukha	ཉག་ཚུཁ་	Ganzi TAP	36,617	On Yalong R. Grain; logging.
Yushu	Jyekundo	ཡུ་ཤུ་རྒྱུ་མེད་	Yushu TAP	64,520	Elev. 3,700 m. On trade route bet. Xining and Lhasa, Livestock. Former Nangchen Kingdom.
Zhongdian, Chungtian	Gyalthang, Gyeltang	རྒྱལ་ཐང་	Diqin TAP	122,109	Elev. 3,370 m. Livestock; farming

Other important towns & places in Kham

Benzilan (བོང་ཇོ་ར་), Denkhok (འདམ་ཁོག་), Draya (སྟག་གཡལ་), Manigango (མ་ནི་གེག་འགོ་), Sangan (འབའ་ས་ངན་)

Related areas populated by non-Kham speakers

Aba (ང་བ་) Amdo speakers, Danba (ངོང་སྟག་) Gyarong speakers, Minyak (མི་ཉག་) Gyarong speakers, Lijiang (འཇང་) Naxi speakers, Xichang (Liangshan Yi AP) – Yi speakers, Mili (མི་ལི་) – Tibetan, Prmi and Yi speakers

Lecture, Tibetan and Himalayan Studies, Oriental Institute, University of Oxford, 27
May 2002

Gyalthang Tibetan

Krisadawan Hongladarom

"The Gyalthang of the east is at the bank of the milky lake;
The sun shines at daybreak before any sound is heard."

Spoken in a Tibetan enclave at the edge of the Tibetan Plateau in northwest Yunnan, Gyalthang (Tib. Rgyalthang, Ch. Zhongdian) stands out as one of the most marginalized and least-known varieties of Eastern Tibetan. It contains archaic traits attested in Old Tibetan, but at the same time it displays attributes characteristic to Lhasa Tibetan and other modern spoken dialects such as the developments of person and evidential systems. In addition, it exhibits unique features of Kham Tibetan such as complex pronominal paradigms and a rich inventory of modal markers. The talk will give a linguistic introduction of Gyalthang Tibetan and present preliminary results of comparison and contrast with the Lhasa dialect as well as other Kham varieties. As a glimpse to the Tibetan way of life in general and the Khampa world in particular, areas of Gyalthang lexicon which reflect cultural practices will also be demonstrated.

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

1. "Every district has its own dialect, every lama has his own doctrine." (ལྗང་པ་རྣམས་ཀྱི་སྐད་ཅིག་གི་སྐད་ཅིག་ལྟར་གྱི་མཚན་མོ་ཡོད་པའོ།)

རྩིས་ལྡན་ལྷགས་རེ། ལྗང་མ་རེ་རེ་ཚོས་ལྷགས་རེ།

2. "Gyalthang grass has no joint. Gyalthang river has no sound. Gyalthang folks keep no promise."

3. སེམས་རྒྱ་ཉི་མེ 'the sun and moon of the heart'

4. Tibetan dialects are classified into three groups: cluster, transitional and non-cluster. The cluster ones are those that still retain initial clusters and final consonants. The transitional ones are in the process of losing clusters and final consonants. Also, initial consonants may become devoiced and diphthongs are created as a result of final consonant deletion. These three processes of consonant cluster reduction, initial consonant devoicing, and final consonant deletion cause potential homonyms in the language and hence the dialects that undergo these processes tend to develop tonal systems. The non-cluster ones are those that no longer have the clusters. (Ex.1)

Most Kham dialects, including Gyalthang belong to the transitional group. Their phonological systems are in general more complex than the Lhasa one. In the Gyalthang dialect, archaic initials in written Tibetan are still retained or leave some traces. For example, the prefix letters achung *h*- and *m*- are not pronounced but they make the root initials prenasalized. Similarly, the prefix letter *s*- is no longer pronounced but leaves its trace by devoicing the root initial nasals. (Ex. 2)

5. Like other modern spoken Tibetan dialects, Gyalthang Tibetan develops person and evidential systems in its verbal morphology. I'll exemplify this through a group of verbs called verbs of being which consist of copula verbs and existential verbs. As we know, verbs of being in Tibetan behave differently from lexical verbs in a number of respects. They are not inflected for tense or modality. Lexical verbs in Old Tibetan, Classical Tibetan as well as some modern spoken varieties have distinct forms for tenses (future, past and present) and imperative mood. Moreover, they behave as auxiliary verbs in modern spoken dialects. In addition, they obligatorily participate in the grammatical systems of evidentiality and participant marking (variously called: conjunct/disjunct distinction, person marking, viewpoint marking, participant perspective marking).

It is important to note that participant marking which is found in several varieties of Modern Spoken Tibetan and some Bodish languages of Tibeto-Burman (e.g, Newari) is not the same as person agreement or concord, a widespread feature in so-called pronominalized Tibeto-Burman languages such as Chepang and Kiranti. Participant marking in Tibetan is encoded by verbs of being, whereas in pronominalized languages it is operated upon lexical verbs. In addition, pronominalized suffixes are often related etymologically to personal pronouns. This is markedly different for the case of Tibetan. In certain utterances the grammatical subject does not agree with the verb. The first person forms (the *self* forms) can also be used with the second person subject in an interrogative sentence and the third person subject in an embedded clause (*i.e.*, in a direct quote). On the other hand, if the predicate is a non-control verb, such as 'to be afraid', 'to be sick', 'to die', the non-first person form (the *other* forms) must be employed, even when the subject is first person. Moreover, the other form is used with the first person subject in a rhetorical question.

Although it is generally agreed that participant marking is a different kind of phenomenon from person agreement, there may be a historical connection between the two. It is possible that the kind of marking found in Tibetan is a source of motivation for the type of morphological marking in pronominalized languages. That is, over time the verb of being may be dropped or grammaticalized to a suffix which attaches to the main verb. Actually, this kind of process is going on in the Gyalthang dialect. (Ex. 4)

Table 1 Lhasa Tibetan sound system

27 consonants, 8 vowels, 2 tones (Goldstein: 3 tones)

	Bilabial	Alveolar	Retroflex	Palatal	Velar	Glottal
Plosive	p ཐ ph ཐ	t ཏ th ཏ	ʈ ʈh	c ch	k ཀ kh ཀ	ʔ ཅ
Affricate		ts ཅ tsh ཅ		tʃ ཅ tʃh ཅ		
Nasal	m མ	n ན		ɲ ལ	ŋ ཇ	
Fricative		s ས		ʃ ལ		h ཏ
Lateral Fricative		ɬ				
Approximant		r ར		j འ	w ག	ɹ
Lateral Approximant		l ལ				

These voiced consonants are devoiced: b ཐ, dz ཅ, d ཏ, ɖ, dz ཅ, g ཀ, z ཇ, ʒ ཇ, fi ཏ

Table 2 Gyalthang Tibetan sound system

44 consonants, 20 vowels (9 monophthongs), 4 tones

	Bilabial	Alveolar	Retroflex	Palatal	Velar	Glottal
Plosive	p b nb ph	t d nd th	ʈ ɖ nd ʈh		k g ng kh	ʔ
Affricate		ts dz ndz tsh		tʃ dz ndz tʃh		
Nasal	m ṃ	n ṅ		ɲ ɲ̥	ŋ ŋ̥	
Fricative		s z	ʂ ʐ	ʃ ʒ		h fi
Lateral Fricative		ɬ				
Approximant		r		j	w	
Lateral Approximant		l				

ཕུགས་རྟ་འཚོ་བ།
Tending Cattle

Gyalthang, Fieldwork, October 1998

འདི་ལུང་པ་དེ་དགོན་ནང་སྲིང་རེད།

As for this area, the name is "gənaŋ".

ང་ལ་རྟ་མགྲིན་སྲོ་བམང་སྲིང་རེད།

My name is "tadzij lozan".

ང་གི་ལུང་པ་ལ་དེ་རྒྱ་སྐད་རྒྱལ་ན་ཏ་པའོ་སེའི་ཟེར་རེད་ལ།

This area of mine, if you say it in Chinese, it is called "tapaosu," right?

དེ་བོད་སྐད་རྒྱལ་ན་གནས་ཆེན་རྒྱལ་བ་རེགས་ལྷ་གི་རྩུ་རེད།

If you say it in Tibetan, it is called the place below the "netchen dzewa riŋa".

ང་ཚོ་ཁ་བ་ཤོད་ན་ག་རྒྱལ་བྱེད་དགོས་ཟེར་ན་དེ་གཅིག་དེ་ཕུགས་རྟ་འཚོ་དགོས་རེད།

If we talk about the land of snow, if we say how we must do it, first, we must tend cattle...

གཉེ་གཉེས།
Two Brothers

Kandze, fieldwork, January 2001

ཉི་ཅེ་གཅིག་མཚན་གཅིག་ལ་གཉེ་དེ་ལུག་བཤའ་དགོས་ལེ་རེད་འགྱེ་

One day the (older) brother needed to slaughter a sheep.

གཉེ་ཤོག་ལུག་དེ་བཤའ་རོགས་གྱིས།

Brother come! Please slaughter a sheep! (he asked his younger brother)

ག་ག་རེགས་གྱིས་དགའ་དགའ་བཟོ་བ།

The (younger brother's) kids were so happy about this.

ཨ་པས་དེ་རིང་ལུག་བཤའ་འོང་ལེ་རེད།

"Today Dad will slaughter a sheep.

སྲིད་པོ་རེད།

How happy!

བཀའ་རྒྱན་རེད།

How grateful!"

1ངའི་

2ཉི་ཅེ་གཅིག་ལ་ཇོ་ལགས་ལུག་བཤའ་དགོས་གྱི་ཡོད་པ་རེད།

3ཕྱ་ལྷ་ཚང་མ་དགའ་བོ་བྱུང་པ།

4པ་ལགས་དེ་རིང་ལུག་བཤའ་གྱི་རེད།

How to talk about "I can/I can't" in Gyalthang Tibetan

Like other Kham dialects, Gyalthang Tibetan has several morphemes which convey the speaker's ability or inability in doing something. The Lhasa dialect has only one morpheme ལྷན་ *thup*, which can replace most of the modals in the following examples.

Pattern I: V-sa ta re
 V-sa ta ma-re

(a) *le jy-thuin ʔöŋ-sa ta-zə ma-re*
 work EXIST-CON come-NOM MOD-FUT NEG-COP
 'Having work, I won't be able to come'

(b) *len-sa ta ma-re*
 get-NOM MOD NEG-COP
 'I can't get it' (because my hand is dirty)

Pattern II: V-ʈhə thuin
 V-ʈhə ma/ni-thuin

(c) *ŋǎ thǎ thay-ʈhə ni-thuin*
 I water drink-NOM NEG-AUX
 'I couldn't drink water (because I was full)'

Difference between Patterns I and II

(d) *ŋǎ-sa ma-ta / ŋǎ-ta mə rē* '(A) couldn't go'

(e) *ŋǎ-ʈhə ma-thuin* '(A) couldn't go'

Pattern III: V-sa mə-lui

(e) *ŋǎ-sa mə-lui* '(A) couldn't go'

Pattern IV: ལྷན་ལྷན་

V-*ɲen* re

V-*ɲen* ma re

ɲen indicates that something cannot be done because it is not appropriate to do so. Therefore, it conveys a prohibitive sense and is similar to 'should not' in English. For example,

(f) *thāŋ ɲen mə rē* '(You) can't (shouldn't) drink (this) because it is not good for your health'

(f) *jò ɲen mə rē* '(You) can't (shouldn't) throw (a glass) because it will be broken.'

Tibetan and Himalayan Studies, Trinity Term, Oriental Institute
 Krisadawan Hongladarom
 Yak vocabulary (Gyalthang Tibetan): Preliminary Finding

English	Gyalthang	Written Tibetan
Male yak	<i>jà</i>	གཡག
Female yak	<i>dzə̀</i>	འགྲི
Bull	<i>lēŋ</i>	ལྷང་
Cow	<i>pă</i>	བ

Parents

Offspring

		<i>Female</i>	<i>Male</i>
G1	yak x cow	dzomo <i>ndzōmā</i> མཛོ་མོ་ [བ་མཛོ་ <i>păndzūə</i>]	dzo <i>ndzō</i> མཛོ་
	bull x dri	dzomo <i>ndzōmā</i> མཛོ་མོ་ [མཛོ་ལྷང་ <i>ndzōqāŋ</i>]	dzo <i>ndzō</i> མཛོ་
G2	yak x dzomo	<i>tyndzō</i> ཏྲུ་མཛོ་	<i>tyndzōmā</i> ཏྲུ་མཛོ་མོ་
	bull x dzomo	<i>kuḅā</i> འགར་བ	<i>kuḷēŋ</i> འགར་ལྷང་
G3	yak x <i>tyndzōmā</i>	yak <i>ja</i> གཡག	dri <i>dzə̀</i> འགྲི
	bull X <i>kuḅā</i>	bull <i>lēŋ</i> ལྷང་	black cow <i>pănə̀</i> བ་ནག

สถาบันวิทยบริการ
 จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย